

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
ORTADOĞU ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
ORTADOĞU İKTİSADI ANABİLİM DALI

**1981-2011 MİSİR ARAP CUMHURİYETİ TÜRKİYE CUMHURİYETİ
EKONOMİK VE TİCARİ İLİŞKİLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

ŞAHİN ÇAYLI

İstanbul, 2012

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
ORTADOĞU ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
ORTADOĞU İKTİSADI ANABİLİM DALI

**1981-2011 MİSİR ARAP CUMHURİYETİ TÜRKİYE CUMHURİYETİ
EKONOMİK VE TİCARİ İLİŞKİLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

ŞAHİN ÇAYLI

DANIŞMAN: YRD. DOÇ. DR. AHMET ALKAN ÇELİK

İstanbul, 2012

TEZ ONAYI

Enstitümüzün, Ortadoğu İktisadı Anabilim Dalında Yüksek Lisans öğrenimi gören 506210007 no. lu Şahin ÇAYLI' nın hazırladığı "1981-2011 Mısır Arap Cumhuriyeti Türkiye Cumhuriyeti Ekonomik ve Ticari İlişkileri" konulu yüksek lisans tezi ile ilgili tez savunması ve sözlü sınavı Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin 15. maddesi uyarınca 22.05.2012 tarihinde saat 13.00'da yapılmış sorulan sorulara alınan cevaplar sonucunda adayın tezinin*Kabul*.....' ne OYBİRLİĞİ/OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ	İMZA
Yard. Doç. Dr. Alkan ÇELİK	<i>Kabul</i>	<i>Alkan Çelik</i>
Yard. Doç. Dr. İ. Murat BOZKURT	<i>Kabul</i>	<i>İ. Murat Bozkurt</i>
Doç. Dr. Hamza AKENGİN	<i>Kabul</i>	<i>H. Akengin</i>

GENEL BİLGİLER

İsim ve Soyadı:	Şahin Çaylı
Anabilim Dalı :	Ortadoğu İktisadı
Tez Danışmanı:	Yrd. Doç. Dr. Ahmet Alkan ÇELİK
Tez Türü ve Tarihi:	Yüksek Lisans - Nisan 2012
Anahtar Kelimeler:	Mısır, Türkiye, Ortadoğu, Ekonomi, Ticari ilişkiler

ÖZET

Mısır Asya, Avrupa ve Afrika arasında stratejik bir bölgededir. Mısır ekonomisi Nil nehri, Süveyş kanalı, turizm, petrol ve doğalgaz üzerine kuruludur denilebilir. Mısır kuzey Afrika'da Nijerya'dan sonra en kalabalık ikinci ülkedir. Mısır Arap ülkeleri içerisinde Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Cezayir'in ardından dördüncü büyük ekonomidir. Mısır Arap cumhuriyeti tarihine Cemal Abdül Nasır, Enver Sedat ve Hüsnü Mübarek damgasını vurmuştur. Nasır yaklaşık on sekiz, Sedat On bir ve Mübarek yaklaşık otuz yıl iktidarda kalmıştır. Mısır Arap cumhuriyeti tarihine yön veren üç liderde birbirilerinin politikalarında çok ciddi değişime gitmemiştir. Çalışmada Hüsnü Mübarek dönemi Mısır Ekonomisi ve Mısır- Türkiye arasındaki ticari ilişkiler incelenmiştir.

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname: Şahin Çaylı
Field: Marmara University, the Middle East Economics
Supervisor: Assistant Professor Ahmet Alkan CELIK
Degree Awarded and Date: Master degree, April 2012
Keywords: Egypt, Turkey, Middle East.

ABSTRACT

Egypt is a strategic region between Asia, Europe and Africa. Economy of the Egypt is based on Nile, Suez canal, tourism, oil and natural gas. Egypt in northern Africa, the second most populous country after Nigeria. Egypt is fourth largest economy in the Arab countries after the Saudi Arabia, United Arab Emirates and Algeria. Gamal Abdel Nasser, Anwar Sadat and Hosni Mubarak has left its mark to the history of the Arab republic of Egypt. Nasser eighteen years, Sadat Eleven years and Mubarak thirty years remained in power. The three leaders of the Arab republic of Egypt shaping each other's policies did not go through significant changes. Economy of Hosni Mubarak period and trade relations between Egypt and Turkey are investigated in this study.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
TABLO LİSTESİ	VIII
KISALTMALAR	X
ŞEKİLLER DİZİNİ	XII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM MISIR ARAP CUMHURİYETİNİN GENEL YAPISI

1.1. COĞRAFİ YAPI	4
1.1.1. COĞRAFİ KONUM	4
1.1.2. İKLİMİ VE BİTKİ ÖRTÜSÜ	5
1.1.3. SU KAYNAKLARI	5
1.2. GENEL OLARAK MISIR TARİHİ	7
1.2.1. OSMANLI ÖNCESİ DÖNEM	7
1.2.2. OSMANLI DÖNEMİ	7
1.2.3. OSMANLI SONRASI DÖNEM	8
1.2.3.1. İngiliz İşgal Dönemi	8
1.2.3.2. Cemal Abdül Nasır Dönemi	9
1.2.3.3. Enver Sedat Dönemi	9
1.2.3.4. Camp David Anlaşması	10
1.2.3.5. Hüsnü Mübarek Dönemi	11
1.3. SİYASİ VE İDARİ YAPI	13
1.3.1. MÜSLÜMAN KARDEŞLER	13
1.3.2. SELEFİLER	14
1.4. İDARİ YAPI	14
1.5. SOSYAL YAPI	15
1.5.1. NÜFUS	15
1.5.2. DEMOGRAFİK YAPI	16

İKİNCİ BÖLÜM
MISIR ARAP CUMHURİYETİNİN EKONOMİK YAPISI

2.1. GENEL OLARAK MISIR EKONOMİSİ.....	18
2.2. MISIR EKONOMİSİNİN SEKTÖREL ANALİZİ.....	21
2.2.1.SANAYİ.....	21
2.2.2. TARIM.....	23
2.2.3. PETROL VE DOĞAL GAZ	26
2.2.3.1. Petrol	26
2.2.3.2.Doğal Gaz.....	28
2.2.4.HİZMETLER	29
2.2.4.1.Turizm	29
2.2.4.2.Bankacılık Sektörü	32
2.2.4.3. İnşaat Sektörü.....	32
2.2.4.4 Süveyş Kanalı.....	33
2.2.4.5 Ulaşım ve İletişim Sektörü.....	35
2.3.MAKRO EKONOMİK ÇEVRE	35
2.3.1.ENFLASYON	35
2.3.2.İŞSİZLİK.....	36
2.3.3. GSYİH, BÜYÜME VE KİŞİ BAŞINA DÜŞEN MİLLİ GELİR	38
2.3.4. İŞÇİ DÖVİZLERİ.....	41
2.3.5. ÖZELLEŞTİRME VE YATIRIMLAR.....	41
2.4.DIŞ TİCARET.....	44
2.4.1. İHRACAT	46
2.4.2. İTHALAT.....	50
2.5.ALTYAPI.....	54
2.6. MISIR'IN EKONOMİK REFORM PROGRAMI.....	55
2.7. DIŞ YARDIMLAR	56

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HÜSNÜ MÜBAREK DÖNEMİ MİSİR -TÜRKİYE TİCARİ İLİŞKİLER

3.1.TÜRKİYE’NİN DIŞ TİCARETİ	58
3.1.1. TÜRKİYE’NİN AVRUPA BİRLİĞİ İLE TİCARİ İLİŞKİLERİ.....	60
3.1.2. TÜRKİYE’NİN ORTADOĞU ÜLKELERİ İLE TİCARİ İLİŞKİLERİ.....	62
3. 2.MİSİR – TÜRKİYE TİCARİ İLİŞKİLER.....	63
3.2.1. MİSİR’İN TÜRKİYE’DEN İTHALATI	64
3.2.2 MİSİR'DAN TÜRKİYE'YE İHRACAT	67
3.2.3. TİCARET DENGESİ.....	69
3.3 1981-2011 YILLARI ARASINDA TÜRKİYE-MİSİR ARASINDA İMZALANAN ANLAŞMALAR.....	70
3.4. MİSİRDAKİ TÜRK YATIRIMLARI	74
3.5 TÜRKİYE-MİSİR EKONOMİK İLİŞKİLERİNDE YAŞANAN SORUNLAR	75
SONUÇ	76
EKLER	78
EK 1: Türkiye Cumhuriyeti İle Mısır Arap Cumhuriyeti Arasında İmzalanan Üçüncü Turizm Protokolunun Onaylanmasına Dair Bakanlar Kurulu Kararı.....	78
EK 2: Türkiye-Mısır Ekonomik, Teknik İşbirliği Ve Ticaret Karma Komitesi Üçüncü Dönem Protokolunun Onaylanmasına Dair Bakanlar Kurulu Kararı.....	79
EK 3: Türkiye Cumhuriyeti İle Mısır Arap Cumhuriyeti Arasındaki Mevcut Vize Rejiminin İyileştirilmesi Amacıyla İmzalanan Anlaşmanın Onaylanmasına Dair Bakanlar Kurulu Kararı.....	80
EK 4: Türkiye Mısır Arap Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Türk-Mısır Ortak Komisyonu Kurulmasına Dair Anlaşmanın Onaylanması Hakkında Bakanlar Kurulu Kararı.....	80
EK 5: Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti İle Mısır Arap Cumhuriyeti Hükümeti Arasında İmzalanan Denizcilik Anlaşmasının Onaylanması Hakkında Bakanlar Kurulu Kararı.....	81
EK 6: Türkiye-Mısır Iv. Dönem Turizm Karma Komisyon Toplantısı Protokolü'nün Onaylanmasına Dair Bakanlar Kurulu Kararı.....	82

EK 7: Türkiye Cumhuriyeti Ve Mısır Arap Cumhuriyeti Arasında Hukuki Ve Ticari Konularda Adli Yardımlaşma Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun.....	83
EK 8: Türkiye Mısır Ekonomik, Teknik İşbirliği Ve Ticaret Ortak Komitesi Beşinci Dönem Protokolu'nun Onaylanmasına Dair Karar.....	83
EK 9: Mısır Müşterek Emlak Komisyonu'nun 5. Dönem Toplantısına Ait Protokol'un Onaylanmasına Dair Bakanlar Kurulu Kararı.....	84
EK 10: Mısır, Irak, Ürdün, Suriye Ve Türkiye Elektrik Sistemlerinin İrtibatlandırılması Projesi Protokol'unun Onaylanmasına Dair Karar.....	84
EK 11: Mısır, Irak , Ürdün, Suriye Ve Türkiye (Eijst) Elektriksel Enterkonneksiyon İçin Genel Alışveriş Anlaşması'nın Onaylanmasına Dair Karar.....	85
EK 12: Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti İle Mısır Arap Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ekonomik Ve Teknik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanması Hakkında Karar.....	87
EK 13: Mısır Arap Cumhuriyeti Hükümeti İle Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ortak Yüksek Komisyon Kurulmasına İlişkin Anlaşmanın Onaylanması Hakkında Karar.....	88
EK 14: Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti İle Mısır Arap Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Hava Taşımacılığı Anlaşması.....	89
EK 15: Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti İle Mısır Arap Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması Ve Eki Protokolun Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun.....	89
EK: 16 Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti İle Mısır Arap Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ticaret Anlaşması.....	90
EK 17: Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti İle Mısır Arap Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Suçla Mücadele İşbirliği Anlaşması.....	91
EK 18: Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti İle Mısır Arap Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Mahkeme Kararlarının Tanınması Ve Tenfizi Hakkında Sözleşme.....	92
EK 19: Türkiye Cumhuriyeti İle Mısır Arap Cumhuriyeti Arasında Cezai Konularda Adli Yardımlaşma Ve Suçluların İadesi Sözleşmesi.....	92
EK 20: Türkiye Cumhuriyeti İle Mısır Arap Cumhuriyeti Arasında Hukuki Ve Ticari Konularda Adli Yardımlaşma Sözleşmesi.....	94

EK 21: Türkiye Cumhuriyeti Tarım Ve Köy İşleri Bakanlığı İle Mısır Arap Cumhuriyeti Tarım Bakanlığı Arasında Tarım Alanında Teknik, Bilimsel Ve Ekonomik İşbirliği Protokolü'nün Onaylanması Hakkında Karar.....	94
EK 22: Türkiye-Mısır Ekonomik Teknik İşbirliği Ve Ticaret Karma Komitesi Dördüncü Dönem Protokolü'nün Onaylanması Hakkında Karar.....	95
EK 23: Türkiye Cumhuriyeti İle Mısır Arap Cumhuriyeti Arasında Sağlık Ve Tıp Alanında İşbirliğine Dair Anlaşma.....	95
EK 24: Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı İle Mısır Arap Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı Arasında İşbirliği Protokolü'nün Onaylanması Hakkında Karar.....	96
EK 25: Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti İle Mısır Arap Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Kültür Merkezleri Kurulması Ve Bu Merkezlerin Faaliyeti Hakkında Protokol.....	97
EK 26: Türkiye – Mısır V. Dönem Turizm Karma Komisyon Toplantısı Protokolü.....	98
EK 27: Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti İle Mısır Arap Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki Ve Korunmasına İlişkin Anlaşma.....	99
EK 28: Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti İle Mısır Arap Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Türk Mal, Hak Ve Menfaatlerinin Tazminine İlişkin Anlaşması.....	101
EK 29: Türkiye-Mısır Ekonomik, Teknik İşbirliği Ve Ticaret Ortak Komitesi Altıncı Dönem Protokolü.....	101
KAYNAKÇA	103

TABLO LİSTESİ

	Sayfa No.
Tablo: 1 Mısır'ın Yıllara Göre Nüfus Miktarları ve Nüfus Artışları (1980-2010).....	16
Tablo: 2 Bazı Sanayi Ürünlerinin Yıllar İtibarıyla Üretim Miktarları.....	22
Tablo: 3 Tarım Ürünlerinin Toplam İhracat İçinde Payı(Yüzde).....	24
Tablo: 4 Tarım Ürünleri İhracatı(milyon \$).....	25
Tablo: 5 Yıllık Petrol İhracatı ve ithalatı (1980-2010).....	27
Tablo: 6 Mısır Yıllık Turizm Gelirleri ve Ziyaretçi Sayısı(1995-2009).....	30
Tablo: 7 Süveyş Kanalı Yıllık Gelir (2000-2010).....	34
Tablo: 8 Mısır Yıllık Enflasyon Oranı (1991-2010).....	36
Tablo: 9 Mısır Yıllık işsizlik Oranı (1991-2009).....	37
Tablo: 10 Gayri Safi Yurtiçi hasıla (milyar dolar)(1980-2010).....	38
Tablo: 11 Yıllık Kişi Başına Düşen Milli Gelir(1991-2010).....	40
Tablo: 12 Mısır Doğrudan Yabancı Yatırım Net Girişleri.....	43
Tablo: 13 Dış Ticaret Göstergeleri.....	45
Tablo: 14 Yıllık Mısır İhracatı(ABD Doları)(2001-2004).....	46
Tablo: 15 Mısır'ın İhracatında Başlıca Ürünler (Milyon Dolar)(2008-2009-2010).....	47

Tablo: 16 Mısır'ın Başlıca Ülkeler İtibari İle İhracatı (Milyon Dolar)(2008-2009-2010).....	49
Tablo: 17 Yıllık Mısır İthalatı(ABD Doları) (2001-2004).....	50
Tablo: 18 Mısır'ın İthalatında Başlıca Ürünler (Milyon Dolar)(2008-2009-2010).....	51
Tablo: 19 Mısır'ın Başlıca Ülkeler İtibari İle ithalatı (Milyon Dolar)(2008-2009-2010).....	53
Tablo: 20 ABD'nin Mısır'a yardımı.....	57
Tablo: 21 1980-2010 arası Türkiye Dış Ticareti.....	59
Tablo 22 İhracatın AB ve Diğer Ülkelere Göre Dağılımı (milyon \$).....	60
Tablo 23 İthalatın AB ve Diğer Ülkelere Göre Dağılımı (milyon \$).....	61
Tablo: 24 Dış Ticaret Hacminde İlk 10 Ülke (milyon \$).....	61
Tablo: 25 2010'da ülkeler itibariyle dünya genelinde en çok İhracat ve ithalat yapan ilk 10 ülke, Mısır ve Türkiye.....	63
Tablo: 26 Türkiye'nin Mısır'dan ithalatında Başlıca Ürünler (2008-2009-2010).....	65
Tablo: 27 Türkiye'nin Mısır'a İhracatında Başlıca Ürünler (2008-2009-2010).....	67
Tablo: 28 Türkiye ile Mısır Arap Cumhuriyeti arasındaki ihracat-ithalat değerleri.....	69
Tablo: 29 1980-1990 Yılları Arasındaki Türkiye- Mısır İmzalanmış Anlaşmalar.....	70
Tablo: 30 Türkiye-Mısır Ticaretinin Alt Yapısını Düzenleyen Anlaşma ve Protokoller.....	73

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AB	: Avrupa Birliği
GSYİH	: Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
IMF	: Uluslar arası Para Fonu
İGEME	: İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi
KEK	: Karma Ekonomi Komisyonu
ABEDA	: Afrika Ekonomik Kalkınma Arap Bankası
AFESD	: Ekonomik ve Sosyal Kalkınma Arap Fonu
CAEU	: Arap Ülkeleri Ekonomik Anlaşmalar Konseyi
COMESA	: Arap Ülkeleri Ekonomik Anlaşmalar Konseyi
D-8	: Gelişmekte olan 8 ülke
EBRD	: Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası
FAO	: Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü
IBRD	: Uluslararası Yatırım Ve Kalkınma Bankası
IDA	: Uluslararası Kalkınma Birliği
IDB	: İslam Kalkınma Bankası
IFAD	: Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu
IFC	: Uluslararası Finans Kurumu
ILO	: Uluslararası Çalışma Örgütü
INTERPOL	: Uluslararası Polis Teşkilatı
NAM	: Ulusal Üreticiler Birliği

OAPEC	: Petrol ihraç Eden Arap Ülkeleri Birliği
OIC	: İslam Konferansı Örgütü
UN	: Birleşmiş Milletler
UNCTAD	: Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı
UNHCR	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
UNIDO	: Birleşmiş Milletler Sınai Kalkınma Örgütü
WTO	: Dünya Ticaret Örgütü

ŞEKİLLER DİZİNİ

<u>Şekil</u>	<u>Sayfa</u>
Şekil 1. Mısır Arap Cumhuriyeti	4
Şekil 2. Mısır Arap Cumhuriyeti İdari Bölgeler	15

GİRİŞ

Kuzey Nijerya'dan sonra Afrika'da en kalabalık ikinci ülke olan Mısır, kuzey Afrika'da bulunup, kuzeydoğusunda İsrail, doğusunda kırmızı deniz ve Suudi Arabistan, güneyinde Sudan, batısında Libya bulunmaktadır. Mısır, Asya, Avrupa ve Afrika arasında stratejik bir bölgede bulunmaktadır. Nil nehriyle, Süveyş kanalıyla, ekonomik ve siyasi nüfuzuyla, yıllarca bölgeyi etkisi altına almaya çalışan bir ülke olmasıyla, çok önemli ve stratejik bir ülkedir.

Mısır ekonomisi, Cemal Abdül Nasır iktidarı sırasında kapalı bir niteliğe sahipken, Sedat ve Mübarek dönemlerinde dışa açılma eğilimleri göstermişti. Özellikle Mübarek döneminde, yabancı yatırımları artırmak ve GSYH'nin büyümesini kolaylaştırmak amacıyla ekonomik reformlara hız verildi.

Mısır dünyanın en büyük nakliye yollarından biri olan Süveyş kanalına sahiptir. Mısırın başlıca ticaret ortağı Avrupa birliğidir. Mısırın üçte bir ihracatı Avrupa'yadır yine aynı miktarda da Avrupa'dan ithalat gerçekleştirmektedir. Mısırın nüfusu 1980'de 40 milyon civarı iken, 2010'da nüfus 77 milyonu geçmiştir. Mısırın hızlı nüfus artışı, enflasyon, bütçe açığı, siyasi belirsizlik, rüşvet, zayıf eğitim sistemi, verimsiz işgücü piyasası ve doğal kaynakların yetersizliği gibi çok ciddi sorunları vardır.

Dış borçlar, Mısır ekonomisi için, Mübarek döneminin en büyük ve kalıcı sorunlarından biridir. Mısır ekonomi politikasının özgürce belirlenememesinde dış borçların etkisi büyüktür. 1990'ların başında, IMF ve dünya bankasından kredi alınmış ve bu yıllarda mısır ekonomisi, kredi verenlerin talepleri doğrultusunda şekillendirilmiştir. Mısır ekonomisinde, Hüsnü Mübarek döneminde, birçok reform hayata geçirilmiştir. Vergi sistemi değiştirilerek sürekli geliştirilmeye çalışılmış, ülke ekonomisi dışa açılmaya başlamış, finansal sektör yeniden yapılandırılmış, özelleştirmeye hız verilmiştir.

İki büyük Ortadoğu ülkesi olan Mısır ile Türkiye, Mübarek döneminde ekonomik ve ticari ilişkilerini artırmışlardır. Yeni antlaşmalar, karşılıklı yatırımlarla dış ticaret rakamları

Mübarek döneminde artmıştır. İki ülke arasında dış ticaret rakamları sürekli artsa da, yine de istenilen düzeyin altında kalmıştır. Bunun büyük ölçüde nedeni, iki ülkenin sürekli istikrarlı bir yapıya kavuşamamaları ve Ortadoğu bölgesinin sosyal, siyasal, ekonomik istikrarsızlığıdır.

Hüsnü Mübarek dönemi Mısır ekonomisi yıllar itibariyle sürekli gelişme gösterse de, diğer ülkelerle kıyaslandığında ve sahip olduğu kaynakların zenginliğine göz önüne alındığında, beklenen performansın gerisinde kaldığı söylenebilir. Mısır ve Türkiye arasındaki ekonomik ve ticari ilişkiler, iki ülke arasında imzalanan anlaşmalarla geliştirilmiştir. Ortadoğu'nun iki büyük ülkesi olan Mısır ve Türkiye, ticaretteki işbirliğini, özellikle 1995'ten sonra yaptığı anlaşmalarla geliştirmiştir. 2000 yılı sonrası ise, iki ülke arasındaki ticaret, katlanarak devam etmektedir.

Bu çalışmada uygulanan araştırma metodu konuyla ilgili literatür taraması şeklinde olup, bunlar kitap, makaleler, ansiklopediler, yayınlanmamış tezler ile güvenilir internet kaynaklarından oluşmaktadır.

Mübarek dönemi Mısır ekonomisi ve Türkiye ile olan ticari ilişkileri konu alan bu çalışma, üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, Mısır hakkında genel bilgiler, coğrafi konum, iklim, nüfus yapısı, idari bölgeler, siyasal yapı gibi konular ele alınmaktadır.

İkinci bölümde, Mübarek dönemi Mısır ekonomisi analiz edilmektedir. Makroekonomik veriler ele alınarak, bunun Mısır ekonomisine etkileri irdelenmektedir. Mısır ekonomisi için en temel sektörlerden olan sanayi, tarım, petrol, doğalgaz, turizm, bankacılık, inşaat, ulaşım ve iletişim sektörleri üzerinde durulmaktadır. Bunun yanı sıra, Mısır'ın dış ticaret rakamları, altyapısı ve aldığı dış yardımların ekonomi üzerindeki etkileri ele alınmaktadır.

Üçüncü ve son bölümde ise, Mübarek dönemi, Mısır - Türkiye Ticari ilişkileri incelenmektedir. Mısır ve Türkiye arasında gerçekleşen ithalat ve ihracat rakamları ele alınmakta ve iki ülke arasındaki dış ticaret dengesine analiz edilmektedir. Ayrıca, bu

bölümde, imzalanan ekonomik anlaşmalar çerçevesinde, iki ülke arasındaki ekonomik ve ticari ilişkilerin gelişme seyri ele alınmakta ve irdelenmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

MISIR ARAP CUMHURİYETİNİN GENEL YAPISI

1.1. COĞRAFİ YAPI

1.1.1. COĞRAFİ KONUM

Mısır kuzey Afrika'da bulunup, kuzeydoğusunda İsrail, doğusunda kızıl deniz ve Suudi Arabistan, güneyinde sudan, batısında Libya bulunmaktadır. Mısır şekil 1'de ki haritada gördüğümüz gibi kare görünümüne yakın bir görünüme sahiptir. Mısırın Kuzeyinde Akdeniz güneyinde Kızıldeniz bulunmaktadır. Mısır toprak bakımından Afrika'nın Cezayir'den sonra ikinci büyük ülkesidir.

Şekil 1
Mısır Arap Cumhuriyeti

Kaynak: Daşdemir Cengiz, Mısır'ın Bölge Ülkeleri ve Türkiye'ye Yönelik Stratejik Yaklaşımı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gebze İleri teknoloji Enstitüsü, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gebze, 2006, s.65.

Mısır'ın sınırları 1979'daki Camp David anlaşmasıyla şekil 1'de ki harita görünümünü almıştır. Yüzölçümü 1.001.450 km² olan Mısır'ın büyük bölümü çöllerden ve bataklıklardan oluşmaktadır. Mısır Asya, Avrupa ve Afrika arasında stratejik bir bölgede bulunmaktadır. Nüfusun çoğu Nil nehri çevresinde yerleşmiştir. Mısırın kuzeyi ve doğusu deniz, güneyi ve batısı da çöldür. Şekil itibarıyla kareyi andır. 23° kuzey ve 31° kuzey enlemi, 25° doğu ve 35° doğu boylamın da yer alır. ¹

1.1.2. İKLİMİ VE BİTKİ ÖRTÜSÜ

Mısır, kuru bir iklime sahiptir. Isı genelde kışın 8-20, yazın 43-47 dereceye kadar yükselmektedir. Yazlar çok sıcak ve nemlidir. Nisan ve Mayıs'ta güneyden Hamsin denen sıcak fırtınalar eser. Sina çölü ülke iklimini büyük oranda etkilemektedir. Mısır için dünyanın en kurak ülkelerinden biridir denilebilir.² Mısır, Akdeniz kıyı şeridi dışında, tropikal çöllerin yer aldığı kurak iklimli bir ülkedir.

Mısır'da Mayıs ayından Ekim ayına kadar sıcak bir yaz, Kasım ayından Nisan ayına kadar da serin bir kış olmak üzere genelde iki mevsim görülür. Yağmur daha çok Akdeniz sahillerinde yağmaktadır. Diğer bölgelerde ise nadiren ve düzensiz olarak yağmura rastlanmaktadır. Ülke bütününde yıllık yağış tutarı 300 mm'den azdır. (İskenderiye 178 mm, Kahire 288 mm.) Bu nedenle, ülke tarımında sulama büyük önem arz etmektedir. Buna mukabil, ülkede 12 ay turistik faaliyet yapılabilir.³ Mısır'ın kuru bir iklime sahip olması, yazların çok sıcak olması bitki örtüsü bakımından kısır olmasına neden olmuştur. Nil kıyıları yeşil bitki örtüsüne sahipken geri kalan çöl kısımlarında çöl bitki örtüsüne sahiptir.

¹ The Report: Egypt 2011 | Oxford Business Group

² Daşdemir Cengiz, Mısır'ın bölge ülkeleri ve Türkiye'ye yönelik stratejik yaklaşımı, Yayınlanmamış yüksek lisans Tezi, Gebze İleri teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gebze, 2006, S.67.

³ Dadoğlu Cemile, Mısır ve Birleşik Arap Emirlikleri'nin Türk Turizmindeki yeri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2005, S.71.

1.1.3. SU KAYNAKLARI

Nil nehri Mısır'ın ana su kaynağıdır. Dünyanın en uzun nehri Nil nehridir. Uzunluğu 6737 km'dir. Nil nehri binlerce yıldır hayvanlar, bitkiler, insanlar için çok önemli olmuştur. Milyonlarca insan Nil nehrini içmede, tarımda, insanları ve malları taşımada kullandılar. Nil nehrinin kaynağı Burundi'deki Kagera nehridir. Nil nehri güneyden kuzeye doğru akarak Akdeniz'e dökülür. Nil nehri, 9 farklı ülkeden geçer: Burundi, Tanzanya, Kenya, Ruanda, Uganda, Etiyopya, Mısır, Sudan, Kongo. Sudan'dan Mısır'a gelen Nil Nehrinin paylaşılması sudan ile Mısır arasında sınır problemi oluşturmuştur. Ayrıca Nil nehri ile ilgili yaşanan diğer sıkıntıda Etiyopya iledir.

Nil suyunun paylaşılmasında Mısırın komşu devletlerle problemi vardır. Nehrin, Etiyopya'dan kaynaklanan Mavi Nil ve Sudan üzerinden akan Beyaz Nil adında iki kolu bulunmaktadır. Nil sularına en çok bağımlı devletler, mansap ülke konumundaki Mısır ve Sudandır. Nil Nehri, Kahire'nin 25 Km. kadar kuzeyinde Reşit ve Dimyat isimleriyle iki kola ayrılmaktadır. Reşit ve Dimyat arasında kalan ova dünyanın en verimli topraklarından. Yaklaşık tüm kentler Nil Vadisi üzerinde ve çevresinde kurulduğundan ülke nüfusunun %90'ı bu vadide yaşamaktadır.⁴

Nil vadisi ve deltası tarıma elverişli olan bölgedir. Ekilebilir alanların artmasına sebep olan barajlar ve sulama sistemlerinin en önemlisi, büyük Assuan Barajıdır. Bu barajın inşası Kavalalı Mehmet Ali Paşa tarafından planlanmış ve ancak çeşitli sebepler yüzünden 1902 yılında tamamlanabilmiştir. En son 1934'te yükseltilmiş olan baraj, 4 km uzunluğunda, 110 metre yüksekliğinde olup, 500000 hektarlık yeni bir arazi bölümünü ekime müsait kılmıştır. Barajın hemen güneyinde 554 km uzunluğunda, 5000 km² yüzölçümündeki Nasır Gölü yer alır. Böylece on iki türbini olan barajlardan yılda 10 milyar Kw'lık elektrik üretilebilmektedir. Yaklaşık 130 milyar metreküp su hacimli baraj, son yirmi yıl içerisinde tarım ürünlerinde üç misli artışa sebep olmuştur. Baraj çevresi, Nil vadi ve deltası ve kıyı bölgelerde daha çok pamuk, fasulye, mısır, buğday, şeker kamışı, akdarı, pirinç, soğan, patates, sebze ve meyve yetiştirilir. Mısırdaki Nil vadisinde ve tarıma açılan yeni alanlarda 8 milyon çiftçi ailesi

⁴DAŞDEMİR, S.66.

yaşamlarını sürdürmektedir. Mısır için hayat damarı olan Nil nehri, bu ülke ile diğer yukarı kıyıdaş ülkeler arasında giderek şiddetlenen bir sorun olarak devam etmektedir. Mısır Nil'e olan bağılılığı nedeniyle Nil nehri üzerinde tam hâkimiyet kurmaya çalışmaktadır. Burada önemli olan nokta Mısırın Nil olmadan var olamayacağıdır.⁵

1.2. GENEL OLARAK MISIR TARİHİ

1.2.1. OSMANLI ÖNCESİ DÖNEM

Mısır, dünyanın en köklü tarihine sahip ülkelerinden birisidir. Firavunlar döneminden başlayan tarihinde, Roma, İslam, Fatimi, Memlük ve Osmanlı dönemlerin de önemli yer tutmuştur. Yapılan araştırmalara göre Mısır'da M.Ö. 3.400 yıllarında ilk önce kuzey krallığı ve güney krallığı olmak üzere iki devlet kurulmuş ve bunu dünyanın yedi harikası arasında birinci olan piramitlerin yapıldığı Firavunlar dönemi takip etmiştir. Ayrıca rüzgârların etkisiyle çeşitli hayvan şekilleri alan sfenksler de yine bu dönemde yapılmıştır. Uzun bir süreyi kaplayan bu Firavunlar döneminin ardından Menes hanedanlığı ve Pers hâkimiyeti dönemi başlamış ancak bu dönem M.Ö. 322 Büyük İskender'in Mısır'ı alması ile sona ermiştir. İskenderiye şehrinin ismi de kurucusu olan Büyük İskender'den gelmektedir.⁶ Ülkenin Araplar tarafından 642'de fethedilmesiyle, Mısır büyük bir imparatorluğun parçası olmuştur. Bu tarihle birlikte İslam Mısır'da ana din haline gelmiştir. Kahire İslam imparatorluğunun merkezi haline gelmiştir. Fatımiler, Mısır'ı ticaret ve kültür merkezi haline dönüştürmeye çalışmışlardır.

1.2.2. OSMANLI DÖNEMİ

Mısır, 1517 yılında Osmanlı hâkimiyetine geçti ve Napolyon önderliğinde ki Fransız işgaline kadar Osmanlı hâkimiyetinde kaldı. 1869 yılında Süveyş kanalının açılması Mısır'ın

⁵ Yılmaz, Tanzer Polat, Ortadoğu Ekonomisi ve Su Sorunu, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şanlıurfa, 2009, S.83.

⁶ Kanan Zeynep Damla, 1980-1990 Yılları Arasında Mısır Ekonomisi Ve Mısır Türkiye Ticari İlişkileri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2006, s.8.

değerini katlamıştır. Süveyş kanalı seyahat ve ticareti ucuzlatarak kolaylaştırmıştır. Bunun farkına varan Avrupalı devletler Mısır'da hâkimiyet sağlamaya çalışmışlardır. İngilizler 1882 yılında Mısır'ı işgal etmişlerdir.

Osmanlı-Mısır arasındaki idari ilişkilerin parça – bütün biçiminde olduğu söylenebilir. Bununla birlikte Mısır'ın Osmanlıların eline geçmesinden itibaren Osmanlı devleti, Mısır eyaleti üzerinde tam bir idari otorite oluşturamamıştır. 18. yüzyıldan itibaren diğer eyaletlerde olduğu gibi Mısır eyaletinde merkezi idareye karşı ayaklanmış ve Osmanlı Devletinden ayrılma teşebbüslerinde bulunmuştur.⁷

Mısırlılarca, modern Mısır tarihinin başlangıcı olarak bir Osmanlı Valisi olan Mehmet Ali Paşa'nın 1833 yılından itibaren kurduğu hanedan esas alınmaktadır. Mısır, fiili İngiliz işgaline kadar şeklen Osmanlı idaresinde, Mehmet Ali Paşa soyundan gelen hidivlerce yönetilen otonom bir devlet olmuştur.

1.2.3. OSMANLI SONRASI DÖNEM

1.2.3.1. İngiliz İşgal Dönemi

İngiltere borç para verme yolu ile Mısır üzerinde ekonomik ve siyasi etkisini artırmıştır. Geri ödenmesi güç miktarlarda kontrolsüzce sağlanan dış borç karşılığında, alınan imtiyazlar yöntemi ile, İngiltere Mısır'da istediği kontrolü sağlamıştır. Bilindiği gibi Mehmet Ali Paşa, Abdülaziz zamanında parasal gücü kullanarak Osmanlı Devleti'nden bağımsız davranmaya başlamış, Sultan Abdülaziz'e ve sadrazamlara değerli hediyeler vererek Mısır Hıdivliği'ni elde etmiştir. Veraset Fermanı ile Mısır'ın veraset yolu ile babadan oğula yönetimin geçmesini sağlamış, Mısır'ın muhtariyet haklarını teminat altına alarak Mısır'a özerk bir yapıya kavuşturmuştur. Bu şekilde hükümdar gibi serbest davranan Hıdivler, kendi başlarına kontrolsüzce Mısır için bir takım yenilikler yapmaya başlamışlardır. Fabrikalar, tiyatrolar, yollar gibi yeni yatırımlar yapılarak Mısır'ın ihtiyacından fazla harcamalar yapılmıştır. Hıdivler, toprakların genişletilmesi yönünde de askeri seferler düzenlenerek de büyük Afrika Arap devleti kurmayı planlamışlar. Bu yenilikler beraberinde bir dizi düzensiz

⁷ Daşdemir Cengiz, Mısır'ın Bölge Ülkeleri ve Türkiye'ye Yönelik Stratejik Yaklaşımı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gebze İleri teknoloji Enstitüsü, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gebze, 2006, s.52.

aşırı harcamayı beraberinde getirmiş, yöneticileri batıdan borç alınması yönünde teşvik etmiştir.⁸ 1882 yılından 1922 yılına kadar fiili İngiliz işgali altında kalmış olmakla beraber, 1953 yılında Cumhuriyet ilanına yol açan İhtilal ve Cemal Abdül Nasır tarafından Süveyş kanalının millileştirilmesine kadar İngiltere'nin Mısır üzerindeki etkisi devam etmiştir.⁹

1.2.3.2. Cemal Abdül Nasır Dönemi

1952 yılında kral Faruk, Hür subaylar örgütü tarafından gerçekleştirilen darbeyle tahtan indirilmiştir. 1953 yılında Cumhuriyet ilan edilmiş ve General Necip cumhurbaşkanı olmuştur. Cemal Abdül Nasır, Cumhurbaşkanı Necip'i görevden alıp yerine kendi geçmiştir. Nasır, Arap milliyetçiliği politikasını takip etmiştir. Bu bağlamda Irak, İran, Türkiye, Pakistan, İngiltere arasında Bağdat paktı imzalanmıştır. Nasır, Arap dünyasının birleştirilmesi amacıyla da büyük çabalar harcamış ve 1958 yılında Mısır'ın Suriye ile birleşerek Birleşik Arap Cumhuriyetini kurduğunu ilan etmiş, ancak sağlam temellere dayanmayan bu birlik 1961 Eylül'ünde bozulmuştur. Ancak bu birleşme uzun soluklu olmamıştır. Mısır ve Suriye tekrar ayrılmışlardır. Mısır'ın Süveyş kanalını millileştirmesiyle, Mısır ile İngiltere ve Fransa'nın arası bozulmuştur. Nasır yönetimi 1967'de İsrail'le çıkan savaşta ağır yara almıştır.

Cemal Abdül Nasır döneminde Ekonomide radikal tedbirler alınmıştır. Ticaret ve sanayide tedbirler alınarak, ticaret ve sanayi devletleştirilmiştir. Toprak reformu yapılarak, ülke ekonomisi sosyalist bir ekonomi haline getirilmiştir.

1.2.3.3. Enver Sedat Dönemi

1970 yılında Cemal Abdül Nasır'ın ölümü ile başa geçen Enver Sedat döneminde daha da belirginleşmiştir. Sedat Nasır'ın tersine özel sektörün geliştirilmesine yönelik politikaları izlemiştir. Batı ülkeleri, özellikle A.B.D. ile çok yakın ilişkiler kurmuştur: Mısır'ın 1973 yılında Suriye ile birlikte İsrail'e saldırarak Sina'yı tekrar ele geçirmesi Enver Sedat'ın

⁸ Mustafa Atmaca, Süveyş Kanalının Stratejik önemi ve Mısır Ekonomisine Katkısı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2008, s.23.

⁹ T.C.Kahire Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği, Yıllık rapor,, S.7, 2007

gücünü büyük ölçüde artırmıştır. Nasırdan daha az yönetimde kalan Sedat Mısırın dış politikadaki etkinliğini iç politikada da kullanmıştır.¹⁰ Enver Sedat dönemi, Sedat'ın 1981'de suikastla öldürülmesiyle son bulmuştur.

1.2.3.4 Camp David Anlaşması

1979 yılında ABD önderliğinde İsrail ve Mısır hükümetleri Camp David anlaşmasını imzaladılar. Anlaşma gereği İsrail 1967 savaşında işgal ettiği Sina yarımadasını Mısır'a geri vermiştir. Camp David anlaşmasıyla Mısır İsrail'i tanıyan ilk Arap devleti oldu. Mısır İsrail'i tanıdığı için Arap ülkeleri tarafından dışlanmıştı. Bu anlaşmanın imzalanmasında hiç şüphe yok ki Mısır'ın içinde olduğu ekonomik sıkıntılar en önemli nedendir. İsrail ile yapılan savaşlar ekonomiye büyük yük getirmiştir. İçerideki ekonomik sıkıntıların yanında dış borçlarda Mısır'ı Camp David anlaşmasını yapmaya zorlamıştır.

İsrail - Mısır barışının imzası, Mısır'ın Arap dünyası ile bağlarının tamamen kopmasına sebep olmuştur. Arap Ligi'nin 19 üyesinin dışışleri, maliye ve ekonomi bakanları 27 Mart 1976'da Bağdat'ta toplanmışlar ve Mısır davet edilmemiştir. Davet edilen Umman ve Sudan, katılmayı reddetmişlerdir. Bağdat toplantısının 31 Mart 1976'da açıklanan kararları, Mısır'ı yalnız bırakmak için, "*diplomatik*" ve "*ekonomik*" olmak üzere iki çeşit tedbiri ihtiva etmekteydi. Bu Mısır'ı yalnızlaştırmaya yönelik kararlarla Mısır'ın cezalandırılması amaçlanmıştır.

Arap ülkeleri diplomatik tedbirler çerçevesinde, Mısır'la olan münasebetlerini keserek, elçilerini Kahire'den geri çekmişlerdir. Ayrıca, bütün diğer ülkelere, Arap ülkelerinin bu barış antlaşmasını kabul etmedikleri bildirmişlerdir. Ekonomik alanda ise, Mısır'a ekonomik ve mali yardım yapan Arap ülkeleri (ki bunların basında Suudi Arabistan geliyordu), bu yardımlarını kesmişlerdir. Bağdat Konferansı'nın bu kararları, Mayıs ayı basından itibaren aynen tatbik edilmeye başlamıştır. Bu kararların etkisi ekonomide görülmüştür.

¹⁰ Lale Özel Hanife, Türkiye'nin Suriye, Mısır, Ürdün, İsrail ile Ticari İlişkiler Çerçevesinde Tekstil İhracatı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2005, S.20.

Suudi Arabistan dahi, Mısır'a karşı sert tedbir almaktan kaçınmamış ve Mısır ile Suudi Arabistan arasındaki münasebetler gerginleşmiştir. Mısır tam bir yalnızlık içine girmiştir. Camp David anlaşmalarının imzası karşısında fazla bir tepki göstermeyen Sudan bile, İsrail - Mısır barışının imzası üzerine ve diğer Arap ülkelerinin de baskısı ile Kahire'deki elçisini geri çekmiştir. Sudan, Libya ile ilişkileri bozulunca, 1981 Martında tekrar Mısır'a dayanma yoluna gitmiş ve Mısır ile münasebetlerini normalleştirmiştir. Camp David anlaşmalarına ve barışa karşı tepki, bir bakıma Sovyetlerin Orta Doğu'daki nüfuz olanaklarını arttırmıştır. Arap devletleri içinde de özellikle Suriye Sovyetlerle münasebetlerini genişletmiştir ve 8 Ekim 1980'de, "*Dostluk ve işbirliği*" antlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşma eski dengeleri yerinden oynatmış yeni dengeler kurulmasına sebep olmuştur.¹¹

Bu anlaşma ile Filistin halkının hakları için ciddi kazanımlar elde edemeyen Mısır, Arap dünyasından dışlanmış olsa da, ABD çıkarlarının korunması açısından oldukça başarılı bir sonuca varıldı. Bunun sonucunda Mısır, İsrail'in ardından ABD yardımlarından büyük miktarda faydalanan ikinci devlet konumuna geldi. Bu süreçte SSCB'nin dışlanmış olması ise, ABD'nin tekrar bölgede denetimi ele alma yolunda ilerlediğinin göstergesidir.¹² ABD Mısır'ı yanına almakla üç kıtaya birden açılan bir devleti kazanmış siyasi etkisini artırmıştır.

1.2.3.5. Hüsnü Mübarek Dönemi

Nasır ve Enver Sedat'ın ardından Mısır' de iktidara 1928 doğumlu, eski hava kuvvetleri Komutanı olan Hüsnü Mübarek, 14 Ekim 1981 de devlet başkanlığına gelmiştir. 30 yıl boyunca Mısır'ı katı bir rejim ile yöneten mübarek bu süre zarfında kendinden önceki liderlerin tek adamlık politikalarını devam ettirmiştir. Pragmatik bir politika izleyen Mübarek bir yandan İsrail'le yapılan barış anlaşmasını onaylarken diğer yandan Filistin yanlısı açıklamalar yaparak dengeyi sağlamaya çalışmıştır. İsrail'in 1982 de Sina yarımadasından asker çekmesini fırsat bilen Mübarek Sedat döneminde küstürülen İslam

¹¹ Kanan Zeynep Damla, 1980-1990 Yılları Arasında Mısır Ekonomisi Ve Mısır Türkiye Ticari İlişkileri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2006, S.15.

¹²Şakar Orçun, 1990-2000 Yılları arasında Türkiye'nin Ortadoğu Politikası ve ABD'nin Rolü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü , İstanbul, 2006, S.36.

lkeleri ile olan ilişkileri düzeltmeye çalışmıştır. Bunun sonucunda 1984'te İşlam konferansı örgütüne, 1989 ta tekrar Arap birliğine yeniden üyelik sağlanmıştır. Mübarek bir yandan ABD ile ilişkileri iyi tutarken diğer taraftan da Arap lkeleri ile ilişkileri iyi tutmaya çalışmıştır.

Hüsnü Mübarek'in partisi UDP 1984, 1987, 1990, 1995, 2000, 2005, 2010 yıllarında seçimleri kazanmıştır. Göstermelik bazı reformlar yapan Mübarek muhaliflere yönelik sert bir politika izlemiştir. Göstermelik reformlar halkı tatmin etmemesine rağmen Mübarek baskıya dayalı yönetimle halkı sindirmiştir. Mübarek, 1981 yılında iktidara gelmesinden bu yana, iç, dış ve ekonomik politika oluşturulmasında en önemli fiğr olmuştur.

1981 de iktidara gelen mübarek 1987, 1993, 1999, 2005 yıllarında seçimle başkan seçilmiş, 30 yıl iktidarda kalmıştır. Mübarek'in Mısır üzerinde etkisini anlayabilmek için yetkilerine göz atmak gerekir. Mübarek in bazı yetkileri şunlardır:

- Anayasa ile kendine tanınmış yürütme erkini kullanmak
- Hükümet ile beraber devletin genel politikasını belirleme ve uygulamak
- Gerekli gördüğünde referanduma gitmek, parlamentoyu fesh etmek
- Bakanlar kurulunu atamak veya görevden almak
- Olağanüstü hal uygulamasını belirlemek
- Bakanların yargılanmasına karar vermek
- Devlet başkanlığı yanında, polis idaresi ve askeri idarenin başkanlığını yapmak
- şura danışma meclisinin 1/3'n atamak
- Halk meclisinde maksimum 10 kişiye kadar ye atamak.

Askeri ve polisi elinin altında bulunduran Mübarek ekonomiden siyasete, yargıdan meclise kadar her alanda etkisini hissettirmiştir. Bazen güç kullanarak halkı bastırmış bazen de politikalarıyla etkili olarak halkı sindirmiştir. 1981'den 2011'e kadar yönetimde kalmayı başarmıştır.

1.3. SİYASİ VE İDARİ YAPI

1.3.1. MÜSLÜMAN KARDEŞLER

Müslüman kardeşler dünyada ki en etkili ve en eski İslami hareketlerden bir tanesidir. Bir ilkokul öğretmeni olan Hasan el Benna tarafından Süveyş kanalının kıyısında o zamanlar için küçük bir şehir olan İsmailiye de kuruldu. Hareketin ilk üyeleri Süveyş kanalında çalışan 6 işçiden oluşuyordu. Hareketin içinde öğrenciler, akademisyenler, hukukçular gibi her meslek gurubundan gönüllü bulmak mümkündür.

Hareketin ilk yıllarında siyasetten uzak duran Müslüman kardeşler, zaman ilerledikçe taraftarlarını artırmış, bölünmeler yaşamıştır. Bölünen ve yenilenen hareket seçimlere de katılmıştır. İlk olarak seçimlere 1984'te bağımsız olarak giren hareket 6 sandalye kazanmıştır. 1987 seçimin de ise 36 sandalye kazanmıştır. 2004'te ise 88 sandalye ile meclisteki yerlerini almışlardır. Müslüman kardeşler hiç bir zaman şiddete başvurmamıştır. Kendi içlerinden belli başlı bilinen bir lider çıkarmak yerine toplum liderliği ön plana çıkmıştır.

Mübarek rejimi sosyal politikalar üreten bir muhalefete alışık değildi. Bunun nedeni Mübarek rejimi bütün yetkiyi başkanlık sarayında topladığı için kendine rakip bir muhalefet istemiyordu, bu tür bir muhalefet totaliter bir rejim olan Mübarek rejimine karşı tehdit oluşturabilirdi, Mübarek bundan korkuyordu. Mübarek döneminde Müslüman kardeşler en önemli muhalefet gücüydü. Müslüman kardeşler adli, ekonomik, sosyal, eğitsel ve dini reformların yapılmasında önemli rol oynadılar. Müslüman kardeşler İslami ilkelere dayalı demokratik ve anayasal bir parlamenter cumhuriyet istemişlerdir.¹³ Mısır'da iletişim teknolojisinin gelişmesiyle Müslüman kardeşler daha fazla taraftar topladılar, sahip oldukları taraftarlar arası iletişimi de artırdılar. İletişim teknolojisinin ve sosyal medyanın Mısır da gelişiminin en büyük etkisi Arap baharı sırasında facebook ve twiter den haberleşen Mısırlıların Mübarek rejimine karşı verdiği mücadele sırasında görülmüştür.

¹³Yaylacı İsmail, A "Democratic Realist" Foreign Policy: U.S. Democracy Promotion in The Middle East and The Case of Egypt, Boğaziçi University, 2007, S.54.

1.3.2. SELEFİLER

Selefiler genel olarak Hüsnü Mübarek döneminde siyasi alana girmekten kendilerini uzak tutsalar bile, Hüsnü Mübarek sonrası güçlü bir biçimde etkinlik göstermişlerdir. Selefilerin Mısır'ın eğitimsiz, yoksul ve varoşlarda yaşayan halk üzerindeki etkinliği göz ardı edilemeyecek kadar fazladır. Genel olarak kullandıkları argümanlar arasında daha iyi bir Müslüman olma, şeriatı tüm ilkeleriyle uygulama, hırsızlık ve zina gibi suçlara İslam şeriatının öngördüğü el kesme ve recm gibi cezaları uygulama gibi hususlar yer almaktadır. Selefi Hüsnü Mübarek sonrası kurdukları ilk parti, başkanlığını Dr. İmad Abdu'l Ğafur'un yaptığı Nur Partisidir.¹⁴

1.4. İDARİ YAPI

Genel itibariyle Nil nehri çevresinde yerleşen Mısır, 26 valiliğe bölünmüştür. Bunlar: İskenderiye, Kahire, Asvan, Asyut, Buheyre, Beni Suveyf, Dekahliye, Dimyat, [Feyyum](#), [Garbiya](#), [Gize](#), [İsmailiye](#), [Matruh](#), Minye, [Yeni Vadi](#), Kuzey Sina, Port Said, [Kalyubiye](#), [Kina](#), Kızıldeniz, [Şarkiye](#), Sev hac, [Güney Sina](#), Süveys, [Luksor](#), [Hilvan](#)'dır.¹⁵

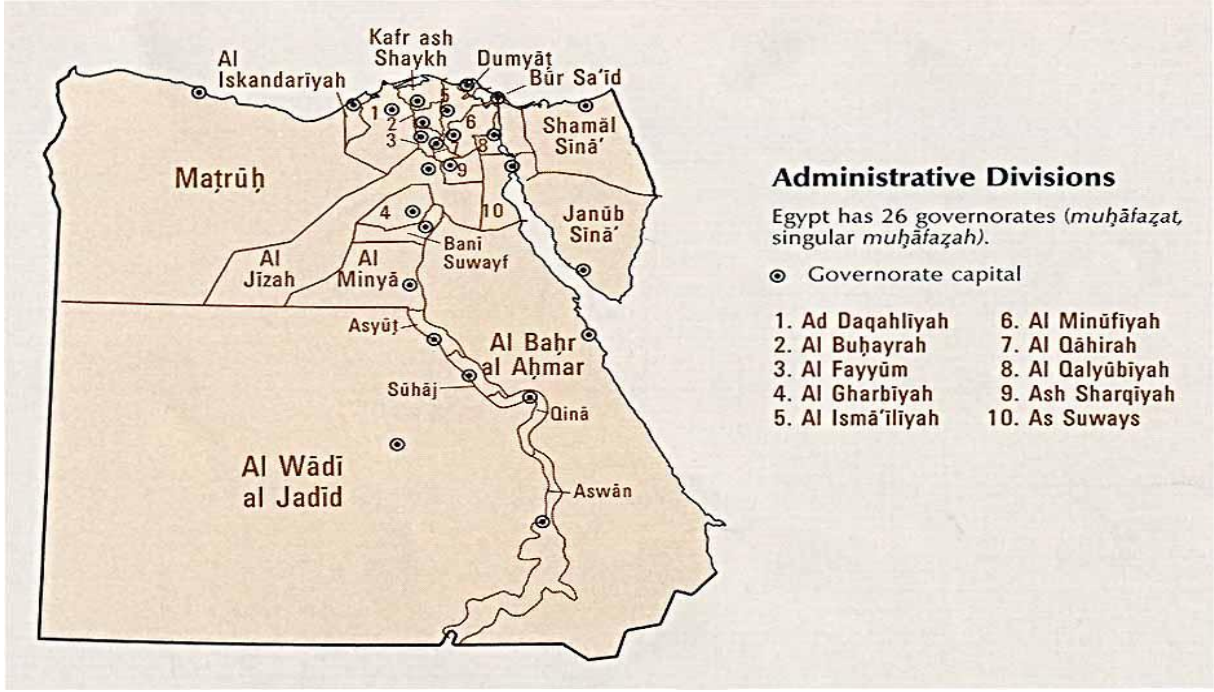
Ülke nüfusunun yaklaşık % 40' ı Kahire ve İskenderiye'de yaşamaktadır. Nüfusun iki kentte yoğunlaşması köyden kente göçün devam etmesinden kaynaklanmaktadır. Göç işsizlik, konut açığı ve diğer alt yapı sorunlarını getirmiştir. Nüfusun %29.8'i doğu deltasında 19.314 bin kişi, Nüfusun %12'si batı deltasında 8.156 bin kişi yaşamaktadır. Kahire ve Akdeniz'e yakın bölgede (İskenderiye, Mansura, Arish, Port Said) 43.470 bin insan, toplam nüfusun %67'si yaşamaktadır. Diğer bazı vilayetlerin nüfusu ise şöyledir; Şarkiye 4 691 bin, Dakhaliye 4 570 bin, Buhayra 4.339 bin, Minye 3. 687 bin, Garbiye 3.661 bin, Kalyubiye 3.584 bin, -İskenderiye 3.577 bin. Güney Sina'da 60 bin kişi yaşamaktadır. Ülke nüfusunun %24.8'i 16 milyon kişi olarak başkent Kahire'de yaşamaktadır.¹⁶

¹⁴ www.setav.org (12.04.2012)

¹⁵ Çevik Hatice, Mısır'ın Turizm Coğrafyası, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2008, S.2.

¹⁶ Daşdemir a.g.e, s.69.

Şekil 2
Mısır Arap Cumhuriyeti İdari Bölgeler

Kaynak: <http://www.orsam.org.tr/trUploads/Haritalar/Images/3-2-mısır%20idari%20bölümler%20haritası.jpg>
(02 Kasım 2011)

1.5. SOSYAL YAPI

1.5.1. NÜFUS

Mısır'ın nüfusu 1980'lerde 40 milyon civarındayken bu rakam 1990'da 51 milyon , 2000'de 63 milyon, 2010 yılında 78 milyona yaklaşmıştır. Mısır nüfusu otuz yılda neredeyse ikiye katlanmıştır. Hızlı ve plansız nüfus artışı ekonomide işsizliğin artmasına, enflasyonun artmasına, sosyal ve ekonomik yapının zarar görmesine neden olmuştur. Bununla birlikte artan nüfus ve işgücüyle Mısır'ın ekonomisi büyümüş, dış ticareti artmış, üretim ve tüketim artmıştır.

Tablo 1

Mısır Yıllara Göre Nüfus Miktarları ve Nüfus Artışları (1980-2010)

YIL	Nüfus(Milyon)	Değişim (Yüzde)	YIL	Nüfus(Milyon)	Değişim (Yüzde)
1980	40.554		1996	58.2	2.28
1981	41.706	2.84	1997	59.4	2.06
1982	42.846	2.73	1998	60.7	2.19
1983	44.015	2.73	1999	62	2.14
1984	45.237	2.78	2000	63.3	2.10
1985	46.545	2.89	2001	64.7	2.21
1986	47.751	2.59	2002	66	2.01
1987	48.8	2.20	2003	67.3	1.97
1988	49.8	2.05	2004	68.6	1.93
1989	50.9	2.21	2005	70	2.04
1990	51.36	0.90	2006	71.3	1.86
1991	52.423	2.07	2007	73.6	3.23
1992	53.508	2.07	2008	75.2	2.17
1993	54.615	2.07	2009	76.8	2.13
1994	55.746	2.07	2010	77.8	1.30
1995	56.9	2.07			

Kaynak: <http://www.indexmundi.com/egypt/population.html> (07.12.2011)

1.5.2.DEMOGRAFİK YAPI

Mısır'da toplum genelde iki kısımdan oluşmaktadır. Bunlar; Araplar ve Kıptiler. Hıristiyanlar kendilerini Kıpti, Müslümanlar ise kendilerini Arap diye nitelendirmektedir. Mısır'da aylık nüfus artışı 113000 kişidir, yıllık nüfus artışı 1356000 yeni kişidir. Aile sayısı ise 13 600 000'dir. Mısır'ın toplam 1 milyon km² kara alanının% 5'inden az bir kısmı yerleşmiş ve ekilidir. Arazinin geri kalanının çoğu yaşanmaz çöldür. Nüfus yoğunluğu çöl olmayan alanlarda yüksektir. Ülke nüfusun% 97 daha fazlası Nil nehri çevresinde ve Nil Deltası'nda yaşıyor. Nüfusun %16.5'ini 0-6 yaş, %41.7'sini 6-24 yaş grubu oluşturmaktadır. Nüfusun yaklaşık %60'ını gençler teşkil etmektedir. Ülkede 65 yaşın üstündeki yaşlı nüfusun

genel nüfusa oranı %3,7'dir. Bebek ölümü %0.68 oranındadır. Nüfusun %51.17'sini erkekler, %48.83'ü kadınlar, oluşturmaktadır. Yaş ortalaması erkeklerde 67, kadınlarda 69'dur.¹⁷

Kıpti Hıristiyanlar nüfusu yaklaşık yüzde 9'dur. Geri kalan büyük çoğunluğu Sünni Müslüman'dır. İki toplum arasındaki bazı sıkıntılar vardır. İki grup arasında kamu bürokrasisi ile ilgili zorluklar var. Periyodik olarak iki toplum arasındaki gerilimler yaşanmaktadır. Son yıllarda özellikle İskenderiye çevresinde ve köylerde birçok önemli olay meydana gelmiştir.

¹⁷ Daşdemir a.g.e, S.70.

İKİNCİ BÖLÜM

MISIR ARAP CUMHURİYETİNİN EKONOMİK YAPISI

2.1. GENEL OLARAK MISIR EKONOMİSİ

Sedat yönetiminin Mübarek'e bıraktığı iki büyük problemden biri dış açık, diğeri ise bozuk ekonomik yapıdır.¹⁸ Mübarek, Nasır ve Sedat dönemlerinden kalan karmaşık yapıyı devam ettirmiştir. Mübarek dönemi Devlet politikaları Nasırın sosyalist dönüşüm politikası ve Sedat'ın açık kapı politikalarının karışımı olarak devam etmiştir. Mübarek seleflerinin aksine kendine yeni bir vizyon çizmedi. İçerideki baskılar karşısında Sedat'ın ekonomik ve dış politikalarını uygulayarak tepkileri kontrol etmeye çalıştı. Mübarek ABD ile yakın ilişkiler kurup bunu olumlu tarafsızlık olarak adlandırdı. Mübarek bu politikalarla muhalifleri de sindirmeyi bilmiştir.¹⁹

Mısır 1980'li yıllarda makro-ekonomik sıkıntıların özünde üç temel problem vardı. İç tasarruflarla yatırımlar arasında dengesizlik vardı. Petrol gelirlerindeki düşüş, kamu sektörü şirketlerinin kötü gidişi kamu tasarruflarını eritmiştir. İthalat ihracatı geçmiş ve Özel tasarruflar sınırlandırılmıştır. Ekonomik politikadaki belirsizlik özel servet sahiplerinin ve sermayenin Mısırdan kaçmasına neden olmuştur. Kısa vadeli politikalarda ekonomik problemleri çözmede yetersiz kalmış, sadece sorunları ötelemiştir. Yatırımlar ticaret mallarının üretimi yerine altyapıya yapılmış ve yapılan yatırımlar işsizliği gidermede yetersiz kalmıştır.²⁰ 1980'lerde gıda faturası arttığı gibi sübvansiyonlarda azalmıştır, buna ek olarak iç huzursuzlukta artmıştır. 1980'lerin sonunda Mısır borcunu finanse edemez duruma gelmiştir. Sermaye girişi azalmış ve GSYİH büyüme düşmüştür. IMF Mısır'a kamu iktisadi teşebbüslerin özelleştirilmesini ve makroekonomik yapılanmayı önermiştir. Mübarek

¹⁸Amin, Galal A., Egypt's Economic Predicament Astudy in the Interaction of External Pressure, Political Folly and Social Tension in Egypt 1960-1990, Library of Congress Cataloging in Publication Data, Netherland, 1995, S.12

¹⁹Aygün Gülhan, Civil Military Relations in Egypt and Turkey, Mater degree thesis, Koc University International Relations, 2009, S.63.

²⁰Mohammed Zahid, The Muslim Brotherhood and Egypt's Succession Crisis The Politics of Liberalisation and Reform in the Middle East, USA New York, Replika Press, 2010, S.44.

yönetimi ise bu önerileri iç politikada destek bulamama korkusuyla 1990'lara kadar ertelemiştir.²¹

Mısır Arap Cumhuriyeti, 1990'lı yıllarda uyguladığı reform politikaları ile 2000'li yılların başında makroekonomik performansını arttırmıştır. Yabancı yatırım çeken düzenlemelerde bu yıllarda yavaş yavaş hayata geçmeye başlamıştır. 1990'lı yıllarda uygulanan sıkı para ve maliye politikaları, enflasyonun baskı altına alınması, bütçe açıklarının düşürülmesi ve döviz rezervlerinin artırılmasını sağlamıştır.²² 1990'larda Mısır'da ekonomik reform programı ve ilgili makroekonomik politikalar finansal serbestleşme ve sermaye girişlerinde önemli rol oynamıştır. Doğrudan yabancı yatırım özellikle 1995 yılından sonra artış göstermiştir. Mısır reformlarıyla Yabancı yatırımcıların dikkatini çekmeye başlamıştır.²³ 1990'lı yılların başlarında, AB ve IMF'nin desteğiyle Hüsnü Mübarek yapısal reformları başlatarak inifitah'ın ötesine geçmeyi amaçlamıştır. AB ve IMF yaptığı yardımlarla Mısır'ı kısmen kendilerine bağlamışlardır. 1991 yılında IMF ile yapılan standby anlaşması çerçevesinde Ekonomik reform ve yapısal uyum programı başlatılmış, bu program Dünya Bankasının yapısal uyum kredileri ile desteklenmiştir. Söz konusu dönem, Mısır'ın dünya pazarları ile entegrasyonu, KİT'lerin özelleştirilmesi, faiz oranlarının rekabetçi düzeylere yükseltilmesi, ithal yasaklarının kısmen kaldırılması ve petrol(gaz) desteklerinin azaltılmasına şahit olmuş ve inifitah'ın derinleştirilmesi yönünde politikalar izlenmiştir.²⁴

Afrika kıtasının kuzeydoğusunda yer alan Mısır, Nil vadisinin verimli toprakları ile ekonomisinin ekonominin %32'sini tarım faaliyetleri oluşturmaktadır. Petrol ve doğalgaz rezervleri açısından kendine yeter bir durum söz konusu olsa da petrolün körfez ülkelerindeki etkisini görülmemektedir. Yeni bulunan doğalgaz rezervleriyle birlikte ülke iç kaynakta petrolden ziyade doğalgaza yönelmektedir. Mısır'ın başlıca tarım ürünleri; pamuk, pirinç,

²¹Lisa Blaydes, Elections and Distributive Politics in Mubarak's Egypt, USA New York, Cambridge University Press, 2011, S.197.

²² Direzenci Aykut, Ortadoğu Ülkelerinin Ekonomik İlişkileri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep, 2005, S.57.

²³ M. Ebrahim Ayman, The Growth Effects of Financial Liberalisation Programme in Egypt: Developments and Drawbacks , Faculty of Commerce and Business Administration, Helwan University, Ein Helwan, Cairo, 2006, S.27

²⁴ Yılmaz, Tanzer Polat, Ortadoğu Ekonomisi ve Su Sorunu, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şanlıurfa, 2009, S.63.

buğday, fıstık, sebzedir. Sanayi faaliyetlerinde ise tekstil ürünleri, kimya, hidrokarbon, inşaat, çimento ve metaller üretimi yapılmaktadır.²⁵

Mısır Arap ülkeleri içerisinde Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Cezayir'in ardından dördüncü büyük ekonomidir. GSYİH'nın yüzde 50'lik bölümü kamu yönetimi, Süveyş kanalı, turizm gibi hizmet sektörü gelirleri oluşturmaktadır.²⁶ Mısırda son yıllarda liberal politikalarla birlikte reformlarla birlikte ekonomi büyümüştür. Ancak reformlara rağmen yolsuzluk daha fazla büyümenin önünde engel olmuştur. Mısırda ortalama refah artmamıştır. Ülkenin ortalama geliri artarken temel fiyatlarda ve gıda enflasyonundaki artışlarla düşük gelirli insanlar için hayat daha zor hale gelmiştir. Elbette Mübarek döneminde Mısırda bazı ilerlemeler olmuştur ama Asya da ki yüksek performansla kıyaslandığında Mısır'ın büyük potansiyeline rağmen ilerlemesi vasat olarak görünmektedir. Batıdan bakıldığında Mısır önemli bir ülke gibi görünse de halk ülkelerinin potansiyeline göre Mısır'ı başarısız bulmaktadır.

Ekonomik olarak Mübarek'in son yıllarına bakıldığında Mısır bazı komşu ülkelerinden geri kalmıştır. Mısırda Kişi başına düşen milli gelir 2011 için 6400 dolar olarak beklenmektedir. Bu rakam Tunus ve Cezayir'den daha az; Ürdün, Suriye ve Fas'tan daha fazladır. Küreselleşen dünyada komşu ülkelere bakan halk ülkelerinin potansiyeline göre düşük performans gösterdiğini görmektedir. Yaşam standartlarını diğer gelişmiş ülkelerle kıyaslayan Mısırlılar refahlarının artmasını beklemektedir. 1979'dan beri ABD'den sürekli dış yardım alan Mısır kendi kendine sürdürülebilir bir büyümeyi yakalayamamıştır.

Mısır ekonomisinde birçok zorluklarla karşılaşılır. Özellikle iş piyasasındaki katılık Tahrir Meydanındaki kargaşaya yol açmıştır. Mısır çok sayıda iyi eğitilmiş gençlere sahiptir. Ama esnek olmayan işe almalar, prosedürlerin çokluğu pek çok gencin resmi iş gücü piyasasına girişinde engel olmuş, büyük çoğunluktaki genç nüfus işsiz kalmıştır. Ayrıca kadınların işgücüne katılımı düşüktür ve üç milyondan fazla Mısırlı yurtdışında çalışmaktadır. Bu sorunlar makroekonomik istikrarsızlığı artırmıştır. Devlet iç borçlanmayı biraz azaltmış

²⁵ Gezgin Fatih, 2000 sonrası Ortadoğu Ülkelerinde Bilgi Ekonomisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2011, S.47.

²⁶ İGEME, "Mısır Ülke Raporu", Eylül 2011, S.3.

olsa da bütçe açığı ve enflasyon artmaya devam etmiştir. Hızla artan nüfus, sınırlı ekilebilir arazi ve Nil'e olan bağımlılık vergileri artırmış ve ekonomiyi olumsuz etkilemeye devam edecektir.

Büyük gelişmekte olan ekonomiler olarak görülen Rusya, Brezilya, Hindistan ve Çin gibi ülkeler yanında orta ölçekli ve gelişme potansiyeli olan ülkeler Endonezya, Vietnam, Filipinler ile birlikte Mısır gözükmektedir. Mısır 2005'ten sonra Bangladeş, Kore, Türkiye, Nijerya ve Vietnam ile birlikte birçok büyük proje gerçekleştirmiştir.

Mısır ordusu ülke tarihinin tüm devlet değişikliklerinde öncü rol oynamıştır. Ekonominin yanı sıra bürokraside de söz sahibi olmuştur. Bunun en büyük kanıtı Mübarek rejimidir. Mübarek ordunun hem askeri, hem de ekonomik gelişmede bir motor rolünde olabileceğine inanıyordu. Bunun için orduyu da her zaman ekonominin içinde tutmuştur.²⁷

2.2. MISIR EKONOMİSİNİN SEKTÖREL ANALİZİ

Sanayi, tarım, petrol, doğalgaz, turizm, bankacılık, inşaat, Süveyş kanalı, ulaşım, iletişim sektörleri Mısır ekonomisinin can damarlarıdır. Mısır işgücünün çoğu bu sektörlerde istihdam edilmektedirler.

2.2.1.SANAYİ

Dünyada yaşanan sanayileşme faaliyetlerine paralel olarak Mısır Arap Cumhuriyeti tekstil, kimya, otomotiv, gıda sanayi dallarına küçümsenmeyecek yatırımlar yapmıştır. Mısır sanayi sektöründen 150 milyar ML (yaklaşık 30 milyon USD) elde etmektedir. Sanayi sektörü en çok istihdamın olduğu sektörlerden biridir. Daimi ve geçici olarak bu sektörde 2,5 milyon insan çalışmaktadır.²⁸

²⁷ Murat Ömer, The Role Of The Egyptian Military As An Economic Actor In Business, Master degree Thesis, Bogaziçi University Political Science and International Relations, 2006, S.9.

²⁸ Daşdemir, S.77.

Mısır'da sanayinin madencilik sektörü ile birlikte milli gelir içindeki payı yüzde 20 düzeyindedir. Toplam işgücünün yüzde 21 sanayi sektöründe istihdam edilmektedir. Küçük ve orta ölçekli firmalardan oluşan, genelde yeni teknoloji gelişmelere ayak uyduramayan, yüksek gümrük duvarları ve bürokrasisi arkasında rekabetten uzak bir ortamda üretim faaliyetlerine alışmış, sermaye birikimi yetersiz, rekabeti sevmeyen kadrolar tarafından yönetilen, bu nedenle dış pazarlarda rekabet edemediğinden ülkeye ihracat katkısı düşük kalmış bir sektördür.

Tablo 2

Bazı Sanayi Ürünlerinin Yıllar İtibarıyla Üretim Miktarları 1000 Ton (aksi belirtilmedikçe)

Madde Adı	1996/1997	1997/98	1998/99	1999/2000
Pamuk ipliği	325	275	305	280
İpek ve suni lifler	46	28	29	95
Hazır giyim (milyon ton)	193	204	222	242
Araba (adet)	32.276	36.713	43.000	48.167
Otobüs (adet)	3.660	2.802	4.200	4.872
Kamyon (adet)	13.158	13.872	--	--
Çamaşır makinası (1000)	283	316	334	385
Buzdolabı (1000)	417	495	568	570
Aliminyum	180	170	185	195
Çimento	19.800	21.600	22.900	26.000
Fosfat	1.260	1.450	1.450	1.450
Fosfatlı gübre	1.210	1.380	1.430	1.550
Nitrojenli gübre	6.800	6.935	7.225	8.100
Sabun	400	416	437	450

Kaynak: Daşdemir Cengiz, Mısır'ın bölge ülkeleri ve Türkiye'ye yönelik stratejik yaklaşımı, Yayınlanmamış yüksek lisans Tezi, Gebze İleri teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gebze, 2006

Sanayinin Teknoloji olarak geri kalması dezavantajlarından biridir. Mısır sanayisi modernizasyon programı kapsamında(1997-AB ile birlikte), yabancı yatırımların teşvik edilmesi, KOBİ'lerin yönetici kadrolarının eğitilerek dış pazarlarda rekabet edecek kabiliyetlerin geliştirilmesi, özelleştirme programının hızlandırılarak devletin üretim faaliyetlerinden çekilmesi buna ilave olarak ihracatın desteklenerek sanayinin dışa açılması yönünde adımlar atılmaktadır. Buna ek olarak, yapılan tercihi ticaret anlaşmaları ile ülke sanayisinin uzun dönemde kademeli gümrük indirimleri ile rekabete açılması uygulamaları bulunmaktadır.²⁹

Tablo 2'de görüldüğü gibi Mısır sanayi sektöründe üretilen bazı sanayi ürünleri; Araba, Otobüs, Kamyon, Buzdolabı, Çimento, Pamuk ipliği gibi sanayi ürünleridir. Mısır bölgenin en büyük ilaç sektörüne sahiptir. Diğer gelişen bir sanayi dalı ise gıda işleme sanayiidir. Mısır'ın otomotiv sanayii montaja dayalıdır. Sektörde 21 civarında yerli ve yabancı montaj fabrikası bulunmaktadır. Tekstil ve konfeksiyon, Mısır'ın ilk sanayisi olarak kabul edilmektedir. Devlete ait üç holding altında 31 şirket faaliyet göstermektedir. Bu şirketlere çalışan ve eğirme, kumaş, giysi ve boyama alanında faaliyet gösteren küçük ve orta ölçekli 5000 özel firma bulunmaktadır. Sigara ve içki sanayinin en temel özelliği tekel konumunda iki firmanın üretim yapmasıdır. Mısır'ın ham çelik üretimi incelendiğinde, Ortadoğu ve Kuzey Afrika bölgesinde demir-çelik üretiminde birinci sırada yer almaktadır.³⁰

2.2.2. TARIM

Mısır 1980'li yıllarda tarım sektörüne yönelik reform sürecini başlatmıştır. Devlet tarım alanlarındaki kontrolünü ve payını azaltmak istemektedir bugün artık Mısır'da tarım sektörü tamamen özel sektör tarafından piyasa koşullarında ve ihracata dönük olarak işlenmektedir. Mısır net tarım ürünleri ve gıda ürünleri ithalatçısı olmaya devam etmektedir.

²⁹Yılmaz, Tanzer Polat, Ortadoğu Ekonomisi ve Su Sorunu, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şanlıurfa, 2009, S.63-64.

³⁰ Kaynak: T.C.Kahire Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği, Yıllık rapor, 2003

Tarım Sektörü aynı zamanda en çok istihdamın sağlandığı sektörlerinden biridir.³¹ Tarım ürünlerinin toplam ihracat içindeki 1990 ile 2000 yılları arasındaki payı Tablo 3’deki gibidir.

Tablo 3

Tarım Ürünlerinin Toplam İhracat İçinde Payı(Yüzde)

	90/91	91/92	92/93	93/94	94/95	95/96	96/97	97/98	98/99
Toplam İhracat İçinde	5.3	6.6	5.3	7.1	12.4	7.4	5.1	4.7	10.4
Petrol Hariç Toplam İhracat İçinde	12	13	12	15	20	14	10	7	13
Pamuk ihracatının petrol hariç toplam ürünler ihracatı içinde	4	2	2	5	10	5	4	3	6

Kaynak: T.C.Kahire Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği, Yıllık rapor, 2003

Mısır Arap Cumhuriyeti aynı zamanda önemli bir tarım ve gıda ürünleri ithalatçısı konumundadır. Ülke, Toshka tarım projesinin gelişmesiyle meyve ve sebze üretimini artırmayı planlamaktadır. 1997 yılında inşası başlayan “Toshka projesi” 500.000 karelik kuru ekilebilir alanın sulamasını amaçlamaktadır. Hükümet, söz konusu projeye ayırdığı 5.7 Milyar Mısır Poundunun 2.2 milyar liralık bölümünü pompa istasyonu kurulması ve sulama kanallarının yapımına harcamıştır. Proje kapsamındaki 21 ünitelik söz konusu pompalama istasyonunun 2’si hizmete girmiş durumdadır. Tüm ünitelerin hizmete girmesiyle günlük su pompalama kapasitesi 25 milyar m³’e çıkacak ve sulama amacıyla Batı Çölüne kanallarla su taşınması imkânı doğacaktır. Böylece tarım alanları daha verimli hale getirilecektir. Toshka projesinde hâlihazırda en büyük yatırımcı Suudi Prens Alwaleed bin Talal bin Abdulaziz Al-Saud’tur. 1998 yılında 100.000 metrekarelik alanı satın alan Prens, bölgede buğday, pamuk, üzüm gibi tarımsal ürünlerin üretimi ve ihracatını planlamaktadır. Tarımsal ürün ithalatında buğday, mısır, et, balık, süt tozu, tereyağı, peynir, elma, konserve meyve ve sebze en başta

³¹ Zeynep İyiler, Mısır Ülke Profili, T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, 2006, S.3.

gelen ürünlerdir.³² Tarım ürünleri ihracatı 1990 ila 2000 yılları arasında tablo 4'teki gibi gerçekleşmiştir.

Tablo 4

Tarım Ürünleri İhracatı(milyon \$)

İhracat	90/91	91/92	92/93	93/94	94/95	95/96	96/97	97/98
Toplam İhracat	4,250	3,880	3,337	4,955	4,608	5,345	5,128	4,445
Pamuk	83	35	37	84	306	109	107	103
Narenciye	38	58	42	35	17	23	20	12
Patates	28	40	19	21	104	28	17	27
Pirinç	5	33	26	45	64	71	38	28
Taze ve dondurulmuş sebze	23	42	27	25	33	21	20	11
Diğer tarım ürünleri	49	49	48	28	90	87	68	62
Toplam tarım	226	257	199	238	614	339	270	243
Pamuk ipliği	318	283	204	212	480	199	204	288
Tekstil	75	87	65	66	161	42	30	20
Hazır giyim	115	170	152	163	285	161	195	258
Diğerleri	21	35	30	55	152	172	176	193
Toplam eğirme ve örme	529	575	451	496	1,078	574	605	759
Kutulu sebze ve meyve	11	14	7	2	27	6	5	7
Kuru soğan	8	8	10	9	10	6	3	3
Diğerleri	67	123	84	77	88	117	151	137
Toplam gıda	86	145	101	88	125	129	159	147

Kaynak: T.C.Kahire Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği, Yıllık rapor, 2003

Tarım sektörünün GSYİH'daki ve istihdamdaki payı giderek azalmıştır. 1985/86 Mali yılında % 25.6 iken 2009'da %13'e düşmüştür. Sübvansiyonların düşmesinin etkisi bu sonuçta etkilidir. Fakat yine de sektör ülkedeki en fazla istihdama sahiptir. Tarımsal üretimin büyük bölümü, pamuk, keten, çiçek, pirinç, mısır, sebze, narenciye ve buğdaydan oluşmaktadır. Mısır çok önemli bir pamuk üreticisidir ve ihracatçısıdır. Fakat pamuk üretim

³² Daşdemir, S.73.

ve ihracatı son yıllarda istikrarsız devlet politikaları ve katı ihracat fiyatlandırması nedenleriyle düşmektedir.³³ Tarımda önemli payı olan ve İhracatta önemli yeri olan pamuk yıllar itibariyle ihracattaki önemini yitirmiştir. Buğdayın Mısır'ın tarım İhracatında yeri önemlidir, özellikle Amerika ve Rusya'ya ihraç edilmektedir.

2.2.3. PETROL VE DOĞAL GAZ

Mısır önemli bir petrol ve doğal gaz üreticisidir. Enerji talebi demografik ve ekonomik büyümenin bir sonucu olarak hızla artmaktadır. Süveyş Kanalı Fars körfezi petrol gemileri için stratejik öneme sahiptir, buda Mısır'ı önemli bir enerji koridoru haline getirmektedir. Petrol ve doğalgaz için yapılan yatırımlar artmıştır. Sektörde 150-200 bin insan çalışmaktadır

2.2.3.1. Petrol

Mısır seksenli ve doksanlı yıllarda petrol ihracatı edip kendi kendine yeten bir ülke iken şimdi iç enerji talebini karşılamak için petrol ithalatına bağımlıdır. Petrol ürünleri için yurt içi talep büyümeye devam ediyor. Mısır'da petrol birinci dünya savaşı öncesi Süveyş kanalında keşfedildi. İkinci dünya savaşına kadar önem verilmeyen petrolden sonra Nil deltasında da gaz bulundu ve 1976'dan sonra Mısır ihracatçı konumuna geldi ve petrol gelirleri bütçede önemli bir yer aldı.³⁴

Mısır petrol üretiminde beş bölge ön plana çıkar: Süveyş Körfezi, Nil Deltası, Batı Çölü, Doğu Çölü ve Akdeniz. Mısır petrol ihracatının büyük kısmı Hindistan, İtalya, ABD ve AB gibi büyük ülkelere olmaktadır. Mısır petrol ihracatı 1980'lerde 2.5 Milyar dolarken 2008'de 11 milyar doları geçmiştir. 2010'da ise petrol ihracatı 8 milyar dolara gerilemiştir. Petrol ithalatı ise 1980'lerde 0.3 milyar dolar iken bu rakam 2008'te en yüksek seviyesine çıkmış 9.561 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 2010'da ise petrol ithalatı 5 milyar dolara gerilemiştir. İthalatın artışında Mısır sanayinin büyümesi ve iç talebin artması büyük rol oynamıştır. 2008'den sonraki petrol ithalat ve İhracattaki düşüşün nedeni ise küresel krizdir.

³³ Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu, Mısır Ülke Bülteni, Ekim, İstanbul, 2010, S.4.

³⁴ Hansen, Bent; The Political Economy of Poverty, Equity, And Growth Egypt And Turkey, Oxford University Press, Washington, USA, 1991,S.40.

Tablo 5

Yıllık Petrol İhracatı ve İthalatı (1980-2010)

YIL	Petrol ihracatının değeri (Milyar Dolar)	DEĞİŞİM (YÜZDE)	Petrol ithalatının değeri (Milyar Dolar)	DEĞİŞİM (YÜZDE)
1980	2.5		0.3	
1981	3.2	28.00	0.4	33.33
1982	3.4	6.25	0.5	25.00
1983	2.8	-17.65	0.5	0.00
1984	3	7.14	0.5	0.00
1985	2.9	-3.33	0.5	0.00
1986	2	-31.03	0.3	-40.00
1987	1.224	-38.80	0.2	-33.33
1988	1.386	13.24	0.2	0.00
1989	1.148	-17.17	0.198	-1.00
1990	1.229	7.06	0.257	29.80
1991	2.334	89.91	0.663	157.98
1992	1.898	-18.68	0.751	13.27
1993	2.111	11.22	0.634	-15.58
1994	1.772	-16.06	0.74	16.72
1995	2.176	22.80	0.849	14.73
1996	2.226	2.30	0.983	15.78
1997	2.578	15.81	1.396	42.01
1998	1.728	-32.97	1.39	-0.43
1999	1	-42.13	1.137	-18.20
2000	2.273	127.30	2.388	110.03
2001	2.632	15.79	3.172	32.83
2002	2.381	-9.54	2.477	-21.91
2003	3.161	32.76	2.213	-10.66
2004	3.91	23.70	2.55	15.23
2005	5.013	28.21	3.975	55.88
2006	7.413	47.88	5.359	34.82
2007	7.399	-0.19	4.128	-22.97
2008	11.207	51.47	9.561	131.61
2009	7.91	-29.42	7.032	-26.45
2010	8.033	1.55	5.161	-26.61

Kaynak: http://www.indexmundi.com/egypt/oil_exports.html (06.12.2011)

2.2.3.2.Doğal Gaz

İspatlanmış doğal gaz rezervlerinin 2004 yılı sonunda, dünya genelinin %1'ini oluşturan 65.5 trilyon kübik feettir. Potansiyel rezervler ise 40-60 trilyon kübik feet civarındadır. Mısır Hükümet politikası doğal gaz kullanımını, iç sanayide yaygınlaştırmak, özellikle güç istasyonlarında teşvik etmek ve böylelikle ihraç edilmek üzere daha petrol açığa çıkarmak yönlüdür. Hali hazırda, Mısır'ın, esas olarak Nil Deltası ve Batı Çölünden elde edilen günlük 3.6 milyar kübik feet olan gaz üretiminin %65'i, elektrik üretimi için kullanılmaktadır.³⁵

Mısırın geleceği için doğal gaz çok önemlidir. Mısırdaki yapılan yeni keşiflerle birlikte Doğalgaz Mısır enerji sektörü için birincil enerji kaynağı olması beklenmektedir. Bulunan Doğalgaz rezervlerinin artmasıyla ve doğalgaz üretiminin artmasıyla Mısır yönetimi iç piyasayı doğalgaza yönlendirmek istemekte ve petrolü ise ihraç etmek istemektedir. Mısır 2004'te 1,100,000,000 m³, 2007'de 15,700,000,000 m³, 2009'da 8,550,000,000m³ doğalgaz ihraç etmiştir. Mısır doğalgaz ithal eden bir ülke değildir. Dünyada doğalgaz üretiminde Mısır 13'cü sıradadır.

2001 yılı basında Mısır, Lübnan ve Suriye Hükümetleri, Mısır ve Suriye doğalgazını pazara sunmak üzere 1 milyar dolar değerinde ve 1200 km'lik "Arap Boru Hattı" kurulması yönünde anlaşmaya varmışlardır. Söz konusu boru hattının Mısır ve Ürdün arasındaki bölümü faaliyete geçmiştir. Ürdün sınırı ve Suriye'nin Humus şehri arasında 314 km'lik boru hattı da tamamlanmış bulunmaktadır. Humus'tan Türkiye'ye kadar olan 230 km.lik kısımda ise çalışma hala devam etmektedir. Arap Doğalgaz Boru Hattı, hem Mısır doğalgazını Türkiye'ye taşıyacak hem de Azerbaycan-İran-Orta Asya'dan gelecek hatla birleşerek Türkiye üzerinden bölgesel bir hat Avrupa'ya uzanmış olacaktır. Bu boru hattı enerjiye bağlı olan Avrupa için önemlidir.³⁶

³⁵ Türk, S.52.

³⁶ Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu, Mısır Ülke Bülteni, Ekim, İstanbul, 2010, S.6.

2.2.4.HİZMETLER

2.2.4.1.Turizm

Mısır'ın her mevsim turizme uygun iklimi, Akdeniz ve dünyanın doğal akvaryumu olan Kızıldeniz sahilleri, uzun ve zengin tarihi, tarihi eserleri, Özellikle dünyanın yedi harikası ve en eski medeniyetlerinden birisi olan piramitleri ve İskenderiye feneri, kral mezarları, sfenksleri önemli turizm gelir kaynaklarıdır. Mısır, bir Akdeniz ülkesi ve Ortadoğu pazarına yakın olması dolayısıyla turizm açısından önemli bir ülkedir. Mısır 2002 yılında dünyada en çok ziyaret edilen ülkelerin sıralamasında 4.906 milyon turist sayısı ve 0,70 payla 36. sırada, dünyada en çok turizm geliri elde eden ülke sıralamasında ise 3.764 milyar dolar gelir ve 0,79 Pazar payı ile 28. sırada yer almıştır. Turistlerin %65,99'u Avrupa'dan gelmektedir. BDT'den gelen turist sayısında artış olmuştur. Özellikle Rusya'dan gelen turist sayısında %95 artış olduğu gözlenmektedir. Mısır'ın sahip olduğu turizm potansiyeline rağmen Mısır'ın coğrafi konumu, bulunduğu bölgedeki politik istikrarsızlık ve bunun sonucu oluşan turistlere yönelik terör sorunları saldırılar dolayısı ile güvenlik kaygısından dolayı turist sayısında azalma olmaktadır.³⁷

Mısır'ın döviz kazandıran en önemli sektörü turizmdir. Sektör istidam ettiği çalışan sayısı ile beraber büyük ölçekte iş olanağı sağlamaktadır. Ancak sektör ani iniş çıkışlara, ülke içindeki ve dışındaki olaylardan doğan güvenlik endişesinden etkilenmeye çok açıktır. Ülkenin iklim yapısı, Akdeniz ve dünyanın doğal akvaryumu olan Kızıldeniz sahilleri ile, en önemlisi dünyanın en eski medeniyetlerinden birisi olan firavunlar döneminden kalan piramitler, tapınaklar ve diğer eserler ülkeyi turistik anlamda cazip kılmaktadır. En çok turist Almanya, İtalya ve Rusya'dan gelmektedir.³⁸

Mısır'da Turizm sektörü Ağustos ve Ekim aylarında yoğun, Şubat ve Haziran aylarında ise düşük sezonlardır. Sezonun yoğun olduğu tarihlerde özellikle Avrupa'dan ve Arap ülkelerinden çok sayıda turist Mısır'ı ziyaret etmektedir. Ziyaretçiler Mısır'a gezi ve

³⁷ Dağoğlu Cemile, Mısır ve Birleşik Arap Emirlikleri'nin Türk Turizmindeki Yeri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2005, S.127

³⁸ Zeynep Taştepe, Mısır Ülke Raporu, T.C. Başbakanlık Dış Ticaet Müsteşarlığı İracatı Geliştirme Etüd Merkezi, 2011, S.5.

yolculuk turizmi, güneş ve sahil turizmi, gezi ve yolculuk turizmi, şehir turizmi, köy turizmi, sağlık turizmi, yat turizmi ve iş gezilerine gelmektedirler.

Tablo 6
Mısır Yıllık Turizm Gelirleri ve Ziyaretçi Sayısı(1995-2009)

Yıllar	Mısıra Gelen Ziyaretçi Sayısı	Gelirler (Dolar)
1995	2,871,000.0	2,954,000,000.0
1996	3,528,000.0	3,583,000,000.0
1997	3,656,000.0	4,045,800,000.0
1998	3,213,000.0	2,942,000,000.0
1999	4,490,000.0	4,361,000,000.
2000	5,116,000.0	4,657,000,000.0
2001	4,357,000.0	4,119,000,000.0
2002	4,906,000.0	4,133,000,000.0
2003	5,746,000.0	4,704,000,000.0
2004	7,795,000.0	6,328,000,000.0
2005	8,244,000.0	7,206,000,000.0
2006	8,646,000.0	8,133,000,000.0
2007	10,610,000.0	10,327,000,000
2008	12,296,000.0	12,104,000,000
2009	11,914,000.0	11,757,000,000

Kaynak:http://search.worldbank.org/quickview?name=International+%3Cem%3E%2Ftourism%3C%2Fem%3E%2C+receipts+%28current+US%24%29&id=ST.INT.RCPT.CD&type=Indicators&cube_no=2&qterm=tourism+egypt (07.12.2011)

1995'ten sonra Mısır turizm sektöründe önemli gelişmeler yaşanmıştır. Mısır'ın Yıllık Turizm geliri Tablo 6'de görüldüğü gibi 1995'ten 2009'a kadar üç milyar dolardan yaklaşık on iki milyar dolara çıkmıştır. Yine yıllık ziyaretçi tablosuna baktığımızda 1985'ten 2009'a ziyaretçi sayısı yaklaşık üç milyondan on iki milyona çıkmıştır. Turizmde gelirin ve gelen

ziyaretçi sayısının artmasıyla, konaklama tesislerinde, turizme yapılan yatırımlarda artış olmuştur.

Mısır'daki turizm faaliyetleri ve altyapı unsurları her geçen gün daha fazla gelişme göstermektedir. Kahire, Asvan, İskenderiye ve Luksor'da büyük yatak kapasiteli oteller ve uluslararası düzeyde hizmet veren çeşitli konferans salonları yapılmıştır. Ayrıca yine turistlere hizmet veren lüks gemiler yapılmıştır. Turizm diğer sektörlerden temin ettiği mallarla; tarım, balıkçılık, imalat, inşaat gibi sektörleri de olumlu yönde etkilemektedir.³⁹

Mısır Turizminin sorunları: Pazarlama ve çeşitlendirme, gelen ziyaretçi sayısındaki dalgalanmalar ve istikrarsızlıklar, değişkenlik gösteren program değişiklikleri ve ortalama kalış süreleri, gelen turistlerin bölgelere ve ülkelere göre değişiklikler göstermesi, gelen talepleri karşılayacak altyapı sıkıntısı, turizm faaliyetlerinin zayıf performansı, Mali sıkıntılardır.

Ülke gelirinin yaklaşık yüzde 10'unun turizmden kaynaklandığı tahmin edilmektedir. Döviz girdilerinin dörtte birinin turizmden kaynaklanmakta, her yedi Mısırlıdan birisi geçimini turizmden sağlamaktadır. 2009'daki büyük kriz Mısır turizmini de çok etkilemiştir. Gelen ziyaretçi sayısı azalmış, turizmden gelen yıllık gelir düşmüştür. Ülkeye gelen nüfus sayısında yüzde 3 azalış meydana gelmiştir. Bununla birlikte 2011 de yaşanan Arap baharıyla birlikte turizmin olumsuz bir şekilde etkilenmesi beklenmektedir. Turizmden ciddi bir gelir elde eden Mısır 2009, 2010, 2011'deki olaylar nedeniyle ciddi bir gelirden olmuştur.⁴⁰

2.2.4.2. Bankacılık Sektörü

Bankacılık sektörü, Mısır kalkınma sürecinde önemli bir rol oynar. Bankacılık sektörü, ticari bankalar, yerel bankalar ve yerel olmayan bankalar oluşur. Aynı zamanda, sanayi, tarım, konut ve kırsal kalkınma için yatırım ve kredi alanlarında faaliyet gösteren özel bankalar ve finans kurumları içerir. Bankacılık reformu, yabancı bankaların, Mısır'da faaliyet izin verildi

³⁹Çevik Hatice, Mısır'ın Turizm Coğrafyası, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2008, S.131.

⁴⁰Zeynep Taştepe, Mısır Ülke Raporu , T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, 2011, S.3.

yetmişli yılların ortalarında açık kapı politikalarının bir parçası olarak başladı. Daha sonra doksanlı yıllarda bankacılık denetim, uluslararası standartlara uygun olarak güçlendirilmiş iken, Mısır'ın ekonomik ve mali reform programının bir parçası olarak, bankacılık sektörü tamamen liberalleştirilmiştir. Mısır bankacılık sektöründe yaptığı reformlarla bölgede ülkeyi para çeken bir merkez haline getirmeyi amaçlamıştır.⁴¹

Mısır'da 2002 verilerine göre Ticari bankalar finans sektöründe kamu bankalarına göre daha etkin. Kamu Sektörü 4 bankaya sahipken özel sektör 5 bankaya sahiptir. Özel sektör finans sektöründe daha etkindir. 2001'de bankacılıkta kamu sektör bankaları bankacılık toplam aktifleri yaklaşık yüzde elli üç ve toplam mevduatı yüzde altmış oranında kontrol eder. Ancak özel sektör bankaları karlılık açısından kamu sektörüne göre daha üstündür. Bu bankalar Kurumsal Finansman Danışmanlık, Menkul Kıymetler, Borç ve Sermaye Yönetimi, Proje ve İhracat Finansmanı ve Varlık Yönetimi Hizmetleri vermektedirler. Bankacılık Sektörü mübarek dönemi boyunca gelişmiş bir çok özel banka da sektörde yerini almıştır.⁴²

2.2.4.3. İnşaat Sektörü.

Mısır'ın inşaat sektörü 1980 yılından itibaren, devletin altyapı, konut ve çeşitli projelere yapmış olduğu yatırımlar ile birlikte gelişmeye başlamıştır. 1990 yılının ilk yarısında, hükümetin IMF ve Dünya Bankası ile yapmış olduğu anlaşmalar çerçevesinde devreye sokulan Ekonomik Reform ve Yapısal Uyum Programlarının da etkisiyle (kamu yatırımları sınırlandırılmıştır), sektörün büyüme hızında yavaşlama gözlenmiştir. 1996-2000 döneminde ise turizm ve enerji sektörüne yapılan yatırımlar nedeniyle, sektördeki büyüme sıçrama göstermiştir. Bu yıllarda sektörde büyümenin bir nedeni de yapılan özelleştirmeler ve reformlardır.⁴³

Ülke içinde inşaat sektörünün ivme kazanmasına neden olan büyük projeler, Kahire Atık Su Projesi ve Güney Vadisi Kalkınma Projesi kapsamında çok sayıda konut yapılmasıdır. Altyapı modernleştirilmesi, elektrik üretimi, East Port Said'de liman kurulması,

⁴¹ <http://www.sis.gov.eg/En/Story.aspx?sid=840> (04.01.2012)

⁴² I. Azab Bassam, The Performance of the Egyptian Stock Market, International Banking and Finance The Birmingham Business School The University of Birmingham, 2002, United Kingdom, S.39-40.

⁴³ Türk, Kadir, Mısır ve Suudi Arabistan'ın Ekonomik Yapıları İle Karşılıklı Ekonomik İlişkilerinin Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2006, S.60-61

petrol rafinerisi, gübre ve petrokimya tesisleri, Kahire ve İskenderiye’de metro inşaatları, Kahire ve Sharm al-Sheikh havaalanlarına eklemeler yapılması, turizm alanındaki inşaat projeleri, tarım alanındaki kanal projesi inşaat sektörünün gelişimine katkıda bulunmaktadır.⁴⁴

2.2.4.4 Süveyş Kanalı

Süveyş Kanalı, Akdeniz ile Kızıldeniz’i birbirine bağlayan yapay suyoludur. Sina yarımadasının batısındadır. 163 Kilometre uzunluğunda ve en dar yerinde genişliği 300 metredir. Kanal Afrika çevresinden dolanmaya gerek kalmadan Asya ile Avrupa arasında deniz taşımacılığı yapılmasını sağlar. Dünyanın önemli kanallarından birisidir. Eski gemiciler ticarete çok uzun yol ve mesafe kat ettikleri için böyle bir kanal yapma gereksinimi duymuşlardır. Kanal’ın derinliği 11–12 metredir. Su kesimi 10,36 metreden fazla olan gemiler kanaldan geçemez. 1951 yılında trafiği kolaylaştırmak için El-Kantara ile El-Firdan arasında 13,5 km bir yan yol açılmıştır. Dünyada kapakları olmayan en uzun kanaldır. Diğer kanallarla karşılaştırıldığında kaza riski hemen hemen sıfırdır. Gece ve gündüz geçiş yapılabilir. Kanal gemi taşımacılığında mesafeyi kısalttığı için yoğun şekilde terci edilmektedir.⁴⁵

Mısır 1869 yılında ticari gemi trafiğine açıldı. Tarih boyunca altı kez kapatıldı. En uzun kapalı kalma süresi 1967 yılında sekiz yıllık süreyle olmuştur. Süveyş kanalının uzunluğu 190.250 km.’dir. Geçen gemilerin hızının çok düşük tutulması, gemi kontrol sisteminin bunması kaza riskini önemli seviyede azaltmaktadır. Kanal 1956 yılında Mısır hükümeti tarafından kamulaştırıldı. Mübarek döneminde Mısır hükümetleri tarafından kanalda önemli iyileştirilmelere gidilmiştir. Gemi trafiğini düzenleyecek ve geçişi kolaylaştıracak önlemler alınmıştır.

⁴⁴ Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu, Mısır Ülke Bülteni, Mayıs, İstanbul, 2007, S.6.

⁴⁵ Mustafa Atmaca, Süveyş Kanalının Stratejik önemi ve Mısır Ekonomisine Katkısı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2008, S.41.

Tablo 7
Süveyş Kanalı Yıllık Gelir (2000-2010)

Yıllar	Kanaldan Geçen Gemi Sayısı	Gelir Miktarı (Milyon Dolar)
2000	14,142	1,926.9
2001	13,986	1,897.3
2002	13,447	1,947.7
2003	15,667	2,576.2
2004	16,850	3,077.5
2005	18,224	3,453.7
2006	18,664	3,815.8
2007	20,384	4,601.7
2008	21,415	5,381.9
2009	17,228	4,289.5
2010	17,993	4,768.9

Kaynak: <http://www.suezcanal.gov.eg/TRstat.aspx?reportId=4> (09.12.2011)

Süveyş kanalı Mısır ekonomisine tablo 7’de görüldüğü gibi büyük miktarlarda döviz kazandırmaktadır. 2000 yılında geçen gemi sayısı 14 000’i geçmiş ve Mısır’a kazandırdığı döviz 1.9 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 2010 yılında kanaldan yaklaşık 18 000 gemi geçiş yapmış ve kanalın Mısır’a kazandırdığı döviz miktarı 4.8 milyar dolara yaklaşmıştır.

2.2.4.5 Ulaşım ve İletişim Sektörü

Ülkede 45,600 km karayolunun 42 bin km’si asfalt kaplı, 3600 km’si stabilize edilmiştir. 2001 itibariyle ülkede 9,432 km uzunluğunda demiryolu bulunmaktadır. Kahire’de 4.5 km uzunluğunda günlük 2 milyon yolcu kapasiteli, şehir içi metro ulaşım hizmeti vardır. Mısır’da

60'ın üzerinde sivil ve askeri amaçlı havalimanı bulunmaktadır. Altyapı yapı yatırımları devam etmektedir.⁴⁶

Mısır'da Telekom hizmetleri ve ilgili altyapı genişletmeleri ulusal kalkınmada önceliklidir. Bu kapsamda Telekom ağı geniş kapsamlı modernizasyona uğramıştır. 1981 ve 2008 yılları arasında devlete ait bir sabit hat tekeli tarafından işletilen sabit hatlarda, hat kullanan kişi sayısı artmıştır. Mısır 2009'da ikinci bir sabit hat operatörü için lisans vermek istemiştir. Mısır bu sayede yabancı yatırımları üzerine çekmeye çalışmıştır. Mısır'da üç mobil telefon şebekesi vardır. Mısırdaki 1981-2011 arası internet kullanıcı sayısı dönemin hükümetlerinin de güçlü desteği ile giderek artmıştır. Bu dönemde ayrıca bilgi ve iletişim teknolojileri parkları kurulmuştur.

Mısır medyası Sürekli olarak gelişme içersindedir. Yeni kanallar açılmaya, yeni yer istasyonları ve stüdyolar gibi teknik altyapı için sürekli yeni yatırımlar yapılmaya başlanmıştır. Örneğin Mısır'da geçtiğimiz yıl "vergi muafiyetli" özel medya zonları kurulmuştur. Devletinde bu yönde teşvikleri vardır.⁴⁷

2.3.MAKRO EKONOMİK ÇEVRE

2.3.1.ENFLASYON

Mübarek dönemi boyunca yüksek enflasyon kronik hale gelmiştir. Artan maliyetler Mısır'ın sosyal ve siyasi yapısının bozulmasına yol açmıştır. Enflasyonun yüksek olması istikrarlı bir ekonomik durumun yakalanmasına fırsat vermemiştir.

⁴⁶ Zeynep Taştepe, Mısır Ülke Raporu, T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, 2011, S.5.

⁴⁷Özbek Ahmet, Ortadoğu Ekonomilerinde Telekomünikasyon Sektörü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2008, S.94.

Tablo 8

Mısır Yıllık Enflasyon Oranı (1991-2010)

Yıl	Enflasyon Oranı(Yüzde)	Yıl	Enflasyon Oranı(Yüzde)
1991	19.7	2001	2.3
1992	13.6	2002	2.7
1993	12.1	2003	4.5
1994	8.2	2004	11.3
1995	15.7	2005	4.9
1996	7.2	2006	7.6
1997	4.6	2007	9.3
1998	3.9	2008	18.3
1999	3.1	2009	11.8
2000	2.7	2010	11.3

Kaynak:http://search.worldbank.org/quickview?name=%3Cem%3EInflation%3C%2Fem%3E%2C+consumer+prices+%28annual+%25%29&id=FP.CPI.TOTL.ZG&type=Indicators&cube_no=2&qterm=inflation
(06.12.2011)

Mısırdaki enflasyon 1990'lı yılların başında çift haneli rakamlardan 1990'ların sonlarında tek haneli rakamlara düşmüştür. 2001 yılında yüzde 2.3 ile en düşük halini alan enflasyon 2004'te yüzde 11.3'e tekrar tırmanmış, 2010'da yüzde 11.3 olarak gerçekleşmiştir. Yönetimin uyguladığı kötü para politikaları enflasyonu artırmış ve sürekli hale getirmiştir. Dar gelirli Mısır halkı için hayat daha da zorlaşmıştır. Dünya emtia fiyatlarındaki değişiklikler, dünya gıda fiyatları, akaryakıt fiyatları Mısır'da enflasyon değişimindeki belirgin faktörlerdir.

2.3.2.İŞSİZLİK

Mısır'da işsizlik Ekonominin en büyük problemlerinden biridir. Tablo 9'da, 1991 yılından 2009 yılına kadar olan işsizlik oranları görülmektedir. İşsizlik oranı 1991'de yüzde 9.6 iken 1995'te yüzde 11.3'e çıkmış, 1999'da yüzde 8.1'lere kadar gerilemiştir. 2000'li yıllarda artışa geçen işsizlik 2005'te yüzde 11.2'yi tekrar görmüş, 2009'da ise yüzde 9.4 olarak gerçekleşmiştir. Genel olarak baktığımızda Mısır'da işsizlik kronik bir problemdir. Yıllar geçmesine rağmen işsizlik rakamları düşürülemediği. Uygulanan istihdam politikaları işsizliği çözmede etkili olamamıştır. 2000'li yılların ortalarında ekonomik reformlarla işsizlik

azalmış ama 2000’li yıllardan sonra küresel krizlerinde etkisiyle işsizlik tekrar yükselişe geçmiştir. Özel sektörün yeni iş alanları yaratamaması, artan işgücünün devlette istihdamını beraberinde getirmiştir. 2002/2003 itibariyle devlet memurlarının sayısı 6 milyona ulaşmıştır.⁴⁸

Dünyada 2008 yılında yaşanan küresel kriz, en gelişmiş ülkelerde de dahil olmaz üzere tüm dünyada trajik iş kayıplarına neden olmuştur. Tüm dünyada on milyonlarca kişinin işsiz kaldığı hesaplanan dönemde büyük aktörlerin krizden çıkış senaryolarına dönük çabaları da pek işe yaramamış ve işsizlik artışı engellenememiştir. 2007 yılından 2009 yılı ortalarına gelindiğinde Mısır için krizin resmi işsizlik oranlarına yansımaları şöyle olmuştur.216 bin kişi işsiz kalmış, işsizlik oranı, yüzde 9,4’e çıkmıştır. Bu da Mısır’da halkın tepkilerine ve protestolarına neden olmuştur.⁴⁹

Tablo 9
Mısır Yıllık İşsizlik Oranı (1991-2009)

Yıl	İşsizlik Oranı(Yüzde)	Yıl	İşsizlik Oranı(Yüzde)
1991	9.6	2001	9.4
1992	9.0	2002	10.2
1993	10.9	2003	10.4
1994	11.0	2004	10.7
1995	11.3	2005	11.2
1996	9.0	2006	10.6
1997	8.4	2007	8.9
1998	8.2	2008	8.7
1999	8.1	2009	9.4
2000	9.0		

Kaynak:http://search.worldbank.org/quickview?name=%3Cem%3EUnemployment%3C%2Fem%3E%2C+total+%28%25+of+total+labor+force%29&id=SL.UEM.TOTL.ZS&type=Indicators&cube_no=2&qterm=unemployment (05.12.2011)

⁴⁸ T.C.Kahire Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği, Yıllık rapor,, S.21, 2003

⁴⁹Özevin Onur, Ortadoğu Ülkelerinde İstidam Yapısı ve Analizi (1990 Yılı Sonrası), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2010, S.81.

Ekonomi teorilerine göre Nüfusu fazla olan ekonomilerde düşük kaliteli işgücü fazla olmaktadır. Sanayi gelişmediğinden işçiler daha çok tarım sektöründe istihdam edilmektedirler. Sanayi ile tarım sektörleri arasında ters orantı bulunmaktadır. Sanayi geliştiğinde ise tarım sektöründe çalışan kişi sayısı düşmektedir. Nüfusun fazla olduğu mısır'da tarım sektörü önemli yer tutmaktadır. Mısır'da işsizlik oranını azaltmak için tarım projeleri hayata geçirilmeye çalışılmıştır. Sanayide teşvik politikası uygulanmıştır, amaç daha çok yatırım çekip işsizliğin azaltılması olmuştur. Turizm, inşaat ve diğer sektörlerde teşvikler yapılmış işsizlik oranı düşürülmeye çalışılmıştır. Nüfusun da yıllar itibariyle artmasıyla işsizlik rakamları Mısır'da hep yüksek seyretmiştir.

2.3.3. GSYİH, BÜYÜME VE KİŞİ BAŞINA DÜŞEN MİLLİ GELİR

Dünyada birçok ülke ekonomik krizlerle boğuşurken Mısırdaki GSYİH azalmamıştır ve artmaya devam etmiştir. Birçok ülke Mısırdaki ekonomik büyüme hızını kriz olmayan yıllarda bile yakalayamamıştır. Yine 2009 dünya ekonomik krizinde Mısır ekonomisi krizi önlemiş ve 2010'da ekonomik büyüme devam etmiştir.

Tablo 10'a baktığımız da Mübarek dönemi Mısır ekonomisinin 30 yıl boyunca dinamik bir büyüme gösterdiği görülmektedir. Özellikle 2004 yılında başa gelen yeni hükümetin ekonomik reformlar konusunda etkili olan bir grup ekonomistle çalışmasıyla birlikte ekonomik büyüme gözle görülebilen bir hız kazanmıştır. Bunda 2004'ten sonra yapılan ekonomik reformların etkisi büyüktür.

Mübarek her ne kadar 30 yıl iktidar da kalıp hiçbir şey yapmamakla, ülke ekonomisini belirsizliğe ve durgunluğa götürmekle, gelirleri azaltmakla suçlansa da Mübarek ekonomide yaptığı reformlar ile genel eski ekonomi politikalarından liberal politikalara geçmeye çalışmasıyla ekonomide ciddi gelişmelere imzasını atmıştır.

Tablo 10

GAYRİ SAFİ YURTIÇİ HASILA (MİLYAR DOLAR)(1980-2010)

YILLAR	GSYH (SATINALMA GÜCÜ PARİTESİNE GÖRE)(ÜLKE DEĞERLEME)	DEĞİŞİM (YÜZDE)
1980	52.471	
1981	58.65	11.78
1982	66.768	13.84
1983	75.569	13.18
1984	84.697	12.08
1985	93.74	10.68
1986	100.372	7.07
1987	107.698	7.30
1988	115.847	7.57
1989	123.819	6.88
1990	131.619	6.30
1991	139.146	5.72
1992	142.873	2.68
1993	150.264	5.17
1994	159.855	6.38
1995	170.503	6.66
1996	182.227	6.88
1997	196.421	7.79
1998	213.622	8.76
1999	230.01	7.67
2000	247.639	7.66
2001	262.159	5.86
2002	274.89	4.86
2003	289.634	5.36
2004	309.652	6.91
2005	333.348	7.65
2006	367.671	10.30
2007	405.155	10.19
2008	443.778	9.53
2009	469.42	5.78
2010	499.264	6.36

Kaynak: http://www.indexmundi.com/egypt/gdp_%28purchasing_power_parity%29.html
(01.12.2011)

Tablo 11
Yıllık Kişi Başına Düşen Milli Gelir(1991-2010)

Yıl	Kişi Başına Düşen Milli Gelir	Yıl	Kişi Başına Düşen Milli Gelir
1991	2,370.0	2001	3,860.0
1992	2,490.0	2002	3,900.0
1993	2,560.0	2003	4,030.0
1994	2,700.0	2004	4,230.0
1995	2,860.0	2005	4,480.0
1996	3,020.0	2006	4,890.0
1997	3,200.0	2007	5,310.0
1998	3,330.0	2008	5,710.0
1999	3,510.0	2009	6,020.0
2000	3,710.0	2010	6,160.0

Kaynak:http://search.worldbank.org/quickview?name=GNI+%3Cem%3Eper%3C%2Fem%3E+%3Cem%3Ecapita%3C%2Fem%3E%2C+PPP+%28current+international+%24%29&id=NY.GNP.PCAP.PP.CD&type=Indicator&cube_no=2&qterm=Per+Capita+National+Income (05.12.2011)

Mübarek dönemi kişi başına düşen milli gelir, Tablo 11’de görüldüğü gibi, 1991’de 2,370 dolar iken, bu rakam 2010’da 6,160 dolara kadar yükselmiştir. 2000’li yıllardaki kişi başına düşen milli gelirin artmasının bir nedeni ise 2000’li yıllardan sonra nüfus artış hızındaki düşüştür. Yıllara göre kişi başına düşen milli gelir istikrarlı bir şekilde artmıştır.

2.3.4. İŞÇİ DÖVİZLERİ

Gurbetçilerin ülkeye getirdiği döviz ülke için önemli bir kaynaktır. 1996 yılında 2.2milyon, 1986 yılında 2.3milyon, 2005 yılında 784.912 Mısır’lı geçici göçmen olarak Yurtdışında yaşamıştır. 2007 yılında yurtdışında yaşayan toplam Mısırlıların sayısı 3.9 Milyonu bulmuştur. Arap ülkelerinde 2008 rakamlarına göre 1,057,658 milyon kişi çalıştığı belirtilmektedir. Suudi Arabistan 521,970 kişi ile ilk sırada gelmektedir. Suudi Arabistan’ı 180,459 kişiyle Kuveyt gelmektedir. 2008 rakamlarına göre ABD’de çalışan işçiler vasıtasıyla 2,762.9 milyar ABD doları ülkeye giriş yapmıştır. Kuveyt’ten gelen para ise 2007 yılında

1,797.1 milyar ABD doları olmuştur. Ticari ve siyasi yakınlığı sebebiyle ABD’de birçok Mısırlı çalışan vardır. Yine coğrafi yakınlığı sebebiyle Suudi Arabistan ve Kuveyt’te yine çok sayıda Mısırlı göçmen bulunmaktadır.⁵⁰

Yabancı ülkelerden dönüş yapan göçmenler, girişimcilik yaparak Mısır ekonomisine katkıda bulunur. Ülkeye getirdikleri döviz miktarının yüksek olması nedeniyle ülkeye dönen göçmenler tarafından yapılan yatırımlar ulusal ekonomiye destek olur. Gurbetçilerin yatırımları kırsal alanlarda ve kentsel alanlarda yapılmaktadır. Yatırımlar Kahire tarafında yoğunur.⁵¹

2.3.5. ÖZELLEŞTİRME VE YATIRIMLAR

1980’lerde büyük oranda devletin kontrolünde olan ekonomi, kamu sektörünün etkisizliği ve verimsizliğine rağmen, özelleştirme ve yapısal reformlar politik maliyetler nedeniyle yıllarca ertelenmiştir. 1991 yılında rejim gecikmiş olan yapısal uyum programını başlatmıştır. Ekonomide en acil konular olarak konut reformu ve kamu sektörünün özelleştirmesi yer alıyordu. IMF, AB ve Dünya bankası yardımlarıyla Mısır yapısal uyum programını başlatmıştır.⁵² Mısır özelleştirme programına 1990’larda başladı. Özelleştirmeye tarihsel olarak baktığımızda petrol Mısırdaki doğrudan yabancı yatırımların çoğunu almıştır. Özellikle Turizm ve telekomünikasyon ve turizm yabancı yatırımların çoğunu kendine çekmiştir.

Mısır’da kamu işletmelerinin özelleştirilmesinin temelinde 1991 tarih ve 203 sayılı KİT Kanunu (Public Business Enterprise Law) bulunmaktadır. Söz konusu Kanun ile 314 kamu işletmesi 17 ana Holding altında toplanmıştır ve özelleştirmelere devam edilmiştir. Anılan Kanun ile ayrıca, bugün için sayısı 10’na düşürülen kamu Holdinglerinin üzerindeki

⁵⁰ <http://www.capmas.gov.eg/?lang=2> (14.12.2011)

⁵¹ Zohry Ayman, Harrell-Bond Barbara, Contemporary Egyptian Migration: An Overview of Voluntary and Forced Migration, American University in Cairo, 2003, S.48.

⁵² Moustafa Tamir, The Struggle For Constitutional Power Law, politics and Economic Development in Egypt, the United States of America New York, Cambridge University Press, 2007, S.119.

devlet müdahalesinin azaltılması, bütçeden ayrılan kredilerin kısıtlanması ve yeni yatırımlara izin verilmemesi öngörülmüştür. Böylece Mısır daha fazla tasarruf yapmayı amaçlamıştır.⁵³

Özelleştirme ekonominin liberalleştirilmesi ile birlikte gündeme gelmiştir. Ülkede çimento, demir-çelik, dokuma, un fabrikaları, turistik tesisler, hava limanları özelleştirme kapsamında bulunmakla birlikte daha çok talep karlı kuruluşlara olmaktadır. Bürokratik engeller hala özelleştirmenin önünde ciddi engeldir. Devletin işçi çıkartılmamasını şart koşması özelleştirmeye talebi düşürmektedir. Stratejik önemi ve yüksek getirisi nedeniyle Süveyş Kanalı, ucuz ulaşım ve taşımacılık hizmeti sağlaması nedeniyle demir yolları, eşit eğitim imkânları sunduğu gerekçesiyle üniversiteler özelleştirme kapsamı dışında tutulmuştur.⁵⁴

Mısır yaptığı reformlarla yabancı yatırımcıyı üzerine çekmeye çalışmıştır. Uluslar arası rating kuruluşu S&P tarafından, 2001 yılı ocak ayında hazırlanan raporda, Mısır'ın uyguladığı reform programının uygunluğu ve ekonomideki gelişmenin yabancı yatırımcılara güven verdiği noktasında durulmuştur. Raporda, Mısır Merkez Bankası ihtiyatlarının ülkenin 7 aylık ithalatını karşılayacak düzeyde olduğu, geçen dört yılda ekonominin %4.5 oranında büyüme kaydettiği, bütçe harcamalarının şeffaflaştığı, verginin yaygınlaştırıldığı ve vergi gelirlerinin arttığı belirtilmiştir. 1996 yılında özelleştirme hamlesini başlatan Mısır, özelleştirme kapsamına alınan 314 işletmeden 68'ini tamamen veya yüzde 80-90 oranında, 16'sını ise kısmen özelleştirmiştir.⁵⁵

Petrol ve bankacılık yatırımları genel anlamda üzerine çekmiştir. Bununla birlikte turizmde bir çok yabancı yatırımı üzerine çekmiştir. 1989 yılında birkaç büyük projeye yabancı sermaye ile birlikte faaliyete geçirilmiştir. Siemens ile bir dijital telefon santrali tesisi, Pielli ile bir lastik fabrikası, Nestle ile bir bebek gıda işleme tesisi faaliyete geçirilmiştir. 1981 ve 1988 yılları arasında yıllık ortalama doğrudan yabancı yatırım 255 milyon ABD Doları tutarında olduğu belirtilmektedir.

⁵³ Türk, S.29.

⁵⁴ Daşdemir, S.85.

⁵⁵ Lale Özel Hanife, Türkiye'nin Suriye, Mısır, Ürdün, İsrail ile Ticari İlişkiler Çerçevesinde Tekstil İhracatı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2005, S.21.

Mısır devlet özel sektör işbirliği ile daha çok yabancı yatırım çekmeyi istemektedir. Mısır 2006 yılında devlet özel sektör partnerliğini organize edecek bir ana birim oluşturdu. Bu birim uzun dönemli devlet özel sektör işbirliği kurmak için stratejiler geliştirmektedir. Birim uzun dönemli projelerle büyük altyapı projelerini hayata geçirmeye çalışmaktadır. Mısırlı yerli firmalar büyük altyapı projelerinde yer almak için dünyaca büyük şirketlerle konsorsiyuma gitmişlerdir. Bu yolla yabancı firmalar ülkeye rahat bir giriş yapabilmektedirler. 2010 yılında çıkan kanunla yabancı yatırımın ülkeye girişi kolaylaştırılmıştır.⁵⁶

Tablo 12
Mısır Doğrudan Yabancı Yatırım Net Girişleri

Yıl	Miktar(Dolar)	Yıl	Miktar(Dolar)
1981	752,571,430	1996	636,000,000
1982	293,571,429	1997	890,550,000
1983	490,000,001	1998	1,076,000,000
1984	729,142,858	1999	1,065,300,000
1985	1,177,571,429	2000	1,235,000,000
1986	1,217,428,571	2001	509,900,000
1987	947,714,286	2002	646,900,000
1988	1,190,000,000	2003	237,400,000
1989	1,250,181,818	2004	1,253,300,000
1990	734,000,000	2005	5,375,600,000
1991	253,000,000	2006	10,042,800,000
1992	459,000,000	2007	11,578,100,000
1993	493,000,000	2008	9,494,600,000
1994	1,256,000,000	2009	6,711,600,000
1995	598,000,000	2010	6,385,600,000

Kaynak: <http://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD> (05.12.2011)

⁵⁶ Oxford Business Group, The Report Egypt 2011, London, 2011

1980’li yıllarda özel sektör yatırımları hizmet alanları ve tarım ile sınırlıydı. 1982’deki beş yıllık plan sonunda özel yatırım konutta yüzde elli yedi, tarımda yüzde on bir artmıştır. 1980’li yılların ortalarından sonra turizm sektöründe de özelleştirmeler artmıştır. Kamu iktisadi teşebbüslerin özelleştirilmesi yoluna da gidilmiştir. 1990’lı yıllardan itibaren özel yatırım tarım dışında petrol endüstrisine yönelmiştir.⁵⁷

Mısırda 1995 Yılında yatırım kanunu değiştirilmiştir. Yatırım için izin istenmesi durumunda birleşmelere için onay şartı kaldırılmıştır. Kanunla birlikte yabancıya mülkiyet hakkı sağlanmıştır, kazanılan gelir güvence altına alınmıştır, yabancı para cinsinden banka hesapları sürdürme hakkı sağlanmıştır, sermaye özgürlüğü sağlanmıştır, milleti ne olursa olsun eşit muamele garantisi verilmiştir. Hedeflenen ekonomik sektörlere yatırımın kolaylaştırılması için, kalabalık coğrafi bölgelerde sanayi geliştirmek için teşvikler sağlanmıştır. Tablo12’de görüldüğü gibi doğrudan yabancı yatırım net girişleri 1981’de 752 milyon dolar, 2000’de 1.2 milyar dolar, 2010’da ise 6.4 milyar dolara yaklaşmıştır.

2.4.DIŞ TİCARET

Mısır, çok sayıda ülke ve bölgesel guruplarla çok sayıda ortaklık anlaşmaları imzaladı. Avrupa Birliği ile Avrupa-Akdeniz Ortaklık Anlaşması imzalamıştır. Bu anlaşma, en büyük ticaret ortağı ile ikili ilişkileri geliştirmek, AB ile olan ihracatı artırmak, AB’nin Mısır’a teşvikini sağlamak için yapılmıştır. Mısır ithalatının üçte biri üzerinden tüm tarifeler kademeli olarak ortadan kaldırılması; iç pazarda rekabeti önemli ölçüde artırması, maliyetlerin düşmesini ve yerel sektörlerde verimlilik artışı teşvik edilmiştir. Mısır, Arnavutluk, Arjantin, Belçika- Lüksemburg, Çin, Çek Cumhuriyeti, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, Macaristan, Endonezya, İtalya, Japonya, Kazakistan, Kore Cumhuriyeti, Fas, Hollanda, Polonya, Romanya, İspanya, Sri Lanka, Sudan, İsveç, İsviçre, Tunus, Türkmenistan, Uganda, Ukrayna, İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri, Özbekistan ve Yugoslavya Federal Cumhuriyeti ile ikili anlaşmalar imzalanmıştır.

⁵⁷ Chapin Metz,Helen, Egypt, Library of Congress Country Studies, 1990, Washington , USA

Tablo 13
Dış Ticaret Göstergeleri

YILLAR	İHRACAT (Dolar)	İTHALAT	TİCARET HACMİ(
1981	3,998,714,000	7,917,857,000	11.916.571.000
1982	4,018,000,000	7,732,714,000	11.750.714.000
1983	3,693,000,000	8,250,857,000	11.943.857.000
1984	3,864,143,000	10,080,430,000	13.944.573.000
1985	3,835,571,000	9,050,428,000	12.885.999.000
1986	2,632,286,000	7,170,000,000	9.802.286.000
1987	3,115,143,000	8,094,857,000	11.210.000.000
1988	2,769,714,000	9,377,858,000	12.147.572.000
1989	3,118,818,000	8,840,545,000	11.959.363.000
1990	3,924,000,000	10,302,500,000	14.226.500.000
1991	4,164,000,000	9,831,000,000	13.995.000.000
1992	3,670,000,000	8,901,000,000	12.571.000.000
1993	3,545,000,000	9,923,000,000	13.468.000.000
1994	4,044,000,000	9,997,000,000	14.041.000.000
1995	4,670,000,000	12,267,000,000	16.937.000.000
1996	4,779,000,000	13,169,000,000	17.948.000.000
1997	5,525,300,000	14,156,800,000	19.682.100.000
1998	4,403,000,000	14,617,000,000	19.020.000.000
1999	5,236,500,000	15,164,800,000	20.401.300.000
2000	7,061,000,000	15,382,000,000	22.443.000.000
2001	7,024,900,000	13,959,600,000	20.984.500.000
2002	7,117,700,000	12,879,420,000	19.997.120.000
2003	8,987,300,000	13,188,560,000	22.175.860.000
2004	12,319,600,000	18,895,270,000	31.214.870.000
2005	16,073,200,000	23,818,200,000	39.891.400.000
2006	20,545,600,000	28,983,500,000	49.529.100.000
2007	24,454,600,000	39,354,300,000	63.808.900.000
2008	29,849,000,000	49,607,900,000	79.456.900.000
2009	23,089,300,000	39,906,900,000	62.996.200.000

Kaynak: <http://www.indexmundi.com/facts/egypt/goods-imports#BM.GSR.MRCH.CD> ,

http://search.worldbank.org/quickview?name=Goods+%3Cem%3Eimports%3C%2Fem%3E+%28BoP%2C+current+US%24%29&id=BM.GSR.MRCH.CD&type=Indicators&cube_no=2&qterm=imports (11.12.2011)

Mübarek dönemine genel olarak baktığımızda Mısır dış ticaretinde ihracat 1981’de dört milyar civarındayken 2009’da bu rakam yirmi üç milyar doları geçmiştir. Mübarek döneminde Dış ticarete ithalat ise 1981’de sekiz milyar dolar civarındayken 2009’da bu rakam kırk milyar dolara yaklaşmıştır. Mübarek döneminde ihracat yaklaşık altı kat, ithalat ise beş kata yakın artmıştır. İhracattaki ve ithalattaki artışlarda yapılan ekonomik reformlar ve ülkeyi dışa açma çabaları büyük rol oynamıştır.

2.4.1. İHRACAT

Tablo 14 ve 15’de görüldüğü gibi Yıllık Mısır İhracatında Mineral yakıtlar, yağlar ve ilgili materyalleri başı çekmektedir. Mısır ihracatında Gıda ve canlı hayvanlar, İçecekler ve tütün, Yakıtlar dışında yenmeyen Ham maddeler, Mineral yakıtlar, yağlar ve ilgili materyalleri, Hayvansal ve bitkisel yağlar ve mumlar, Kimyasallar ve ilgili ürünler, Makinalar ve ulaşım araçları, Çeşitli mamul eşya, Emtia ve işlemler başka yerde sınıflandırılmamış, Malzemelere göre sınıflandırılmış mamul mallar başı çekmektedir.

Tablo 14
Yıllık Mısır İhracatı(ABD Doları)(2001-2004)

	2001	2002	2003	2004
Gıda ve canlı	393,896,000	392,140,000	487,554,000	730,710,000
İçecekler ve tütün	1,310,000	2,247,000	5,802,000	3,771,000
Yakıtlar dışında	279,714,000	486,547,000	529,375,000	730,708,000
Mineral yakıtlar,	1,686,693,00	1,572,495,00	2,653,200,000	3,419,543,000
Hayvansal ve bitkisel	14,361,000	14,506,000	21,171,000	23,623,000
Kimyasallar ve ilgili	321,498,000	304,372,000	459,267,000	441,205,000
Malzemelere göre	763,209,000	997,365,000	1,122,346,000	1,641,405,000
Makinalar ve ulaşım	53,490,000	66,837,000	57,993,000	113,415,000
Çeşitli mamul eşya	354,070,000	399,046,000	331,151,000	345,318,000
Emtia ve işlemler	293,342,000	456,014,000	492,867,000	463,088,000

Kaynak: <http://www.indexmundi.com/trade/exports/?country=eg> (19.12.2011)

Tablo 15
Mısır'ın İhracatında Başlıca Ürünler (Milyon Dolar)(2008-2009-2010)

		2008	2009	2010*
TÜM ÜRÜNLER	TOPLAM	25967	24182	26332
Petrol Gazları		3990	2414	2267
Petrol Yağları (ham yağlar hariç)		4946	2064	2962
Ham petrol yağları		2195	1568	1778
Azotlu mineral veya kimyasal gübreler		432	1082	1081
Altın (platin kaplamalı altın dahil) (işlenmiş veya yarı işlenmiş)		15	906	1034
Turunçgiller(Taze, kurutulmuş)		407	532	518
Bakır levha, plaka ve şeritler (kalınlığı>0,15 mm)		581	528	633
Pirinç		178	476	366
İsole edilmiş kablo ve teller		563	434	604
Mermer, traverten, ekosin vb.		212	434	174
Peynir ve lor		296	425	472
Tişörtler, fanilalar, diper iç giyim eşyası-örülmüş		411	317	268
Demir-çelik sıcak madde yassı mamulleri-genişlik 600 mm fazla		727	308	458
Erkek için takımlar, ceketler, pantolonlar		42	292	313
Düğümlü, sarmalı halılar, yer kaplamaları		164	260	338
Diğer mobilyalar vb. aksam, parçaları		237	257	224
Masa, mutfak, tuvalet, ev tezyinatı vb için cam eşya		23	254	263
Tabii kalsiyum fosfatlar; tabii alüminyum, kalsiyum fosfatlar		125	247	133
Plastik, kauçuk sivanmış, emdirilmiş elyaftan azır giyim eşyası		28	245	191
Demir\çelikten diğer eşya		217	243	170
Sırlı seramikten döşeme, kaldırım taşları, şömine, duvar karosu		144	241	183

Üzüm(taze, kurutulmuş)	161	225	202
Yatak çarşafı, masa örtüleri, tuvalet, mutfak bezleri	258	221	218
Tuvalet kağıtları ve ev işlerinde veya sağlık amacıyla kullanılan türden benzeri kağıtlar	208	212	250
Tedavide kullanılan ilaçlar(Gtip 3002, 3005, 3006 dışındakiler)	162	211	230
Etilen polimerleri(ilk şekillerde)	322	196	228
Taşkömürü; linyit ve turbtan elde edilen kok\sömikok, karni kömürü	127	191	161
Bitkisel özsu ve hülasalar; pektik maddeler, pektinatlar, pek tatlar; ağaralar	61	189	220
Taşkömürü;ntaşkömüründen elde edilen briketler, topak vb. katı yakıtlar	16	179	20
Kapitoneli mensucat(parçali)	56	179	172
Karbon (tarifenin başka yerinde belirtilmeyen)	265	175	246
Soğan, salot, sarımsak, pırasa ve diğer soğanımsı sebzeler(taze soğutulmuş)	265	175	246
Odun katranı, yağları, kreozotu, naftası, bitkisel ziftler vb	674	164	174
Kadın\kız çocuk için takım, takım elbise, ceket vs.	94	159	184
Vazelin;parafin, yağlı mum, ozakerit, linyit mumu, turb mumu vb.	138	151	228
Patates	163	145	132
Yıkama, temizleme mustahzarları-sabunlar hariç	145	140	104
Diğer meyveler(taze)	77	136	100
Sebze, pişirilmiş(dondurulmuş)	119	135	131
Plastikten diğer eşya	117	131	134
Kamış\pancar şekeri ve kimyaca saf sakaroz (katı halde)	16	129	314
Alüminyum tozları ve ince pulları	183	125	167

Kaynak: Zeynep Taştepe, Mısır Ülke raporu, T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, Ankara, 2011

*Kesin olmayan veriler

Tablo 16’da görüldüğü gibi Mısır’ın Başlıca Ülkeler İtibari İle İhracatında birinci sırada ABD vardır. Mısır’ın ihracat yaptığı başlıca diğer ülkeler; İspanya, İtalya, Hindistan, Suudi Arabistan, Libya, Çin, Ürdün, Birleşik Krallık, Türkiye, İsviçre, Suriye’dir.

Tablo 16
Mısır’ın Başlıca Ülkeler İtibari İle İhracatı (Milyon Dolar)(2008-2009-2010)

	2008	2009	2010*
Toplam	25967	24182	26332
ABD	1255	1634	1547
İspanya	1483	1588	1621
İtalya	2701	1585	2199
Hindistan	1659	1455	1228
Suudi Arabistan	1239	1382	1549
Libya	774	1008	1220
Çin	342	975	432
Ürdün	713	931	712
Birleşik Krallık	911	868	813
Suriye	547	843	801
İsviçre	24	736	398
Türkiye	770	705	985
Diğerleri	13550	10471	12826

Kaynak: Zeynep Taştepe, Mısır Ülke raporu, T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, Ankara, 2011

*Kesin olmayan veriler

Küçük-Orta ölçekli ve eski teknolojiye dayalı sanayi, kurumsal eksiklik, bürokratik engeller, İhracatı teşvik sisteminin yetersizliği ve girişimci ruhunun oturmaması Mısır ihracatının bazı sorunlarından. Devlet bu eksikleri gidermek için teşvikler vermektedir. Küçük-Orta ölçekli firmalardan oluşan sanayi sektörü, üretim faktörlerindeki göreceli

avantajlara rağmen uluslararası standartlara ürün üretmemekte, bu nedenle de bu pazarlarda rekabet üstünlüğüne sahip olamamaktadır.⁵⁸

2.4.2. İTHALAT

Tablo 17 ve 18’de görüldüğü gibi Yıllık Mısır İthalatında başlıca ürünler; Gıda ve canlı hayvanlar, İçecekler ve tütün, Yakıtlar dışında yenmeyen Ham maddeler, Emtia ve işlemler, Hayvansal ve bitkisel yağlar ve mumlar, Kimyasallar ve ilgili ürünler Makineler ve ulaşım araçları, Malzemelere göre sınıflandırılmış mamul mal, Çeşitli mamul eşya, Mineral yakıtlar, yağlar ve ilgili materyalleri gibi ürünlerdir.

Tablo 17
Yıllık Mısır İthalatı(ABD Doları) (2001-2004)

	2001	2002	2003	2004
Gıda ve canlı hayvanlar	2,752,377,000	2,971,097,000	2,316,339,000	2,280,815,000
İçecekler ve tütün	238,292,000	220,203,000	189,297,000	227,066,000
Yakıtlar dışında yenmeyen Ham maddeler	951,015,000	953,678,000	758,229,000	1,154,676,000
Mineral yakıtlar, yağlar ve ilgili materyalleri	627,857,000	499,026,000	562,937,000	1,103,540,000
Hayvansal ve bitkisel yağlar ve mumlar	174,581,000	181,371,000	151,708,000	363,141,000
Kimyasallar ve ilgili ürünler	1,519,792,000	1,535,700,000	1,325,862,000	1,596,274,000
Malzemelere göre sınıflandırılmış mamul mal	2,063,687,000	1,872,690,000	1,554,495,000	2,097,551,000
Makinalar ve ulaşım araçları	2,758,508,000	2,505,735,000	2,066,221,000	2,529,073,000
Çeşitli mamul eşya	571,080,000	575,544,000	437,822,000	512,772,000
Emtia ve işlemler SITC başka yerde sınıflandırılmamış	896,091,000	1,237,422,000	1,529,744,000	1,466,892,000

Kaynak: <http://www.indexmundi.com/trade/imports/?country=eg> (19.12.2011)

⁵⁸ Lale Özel Hanife, Türkiye'nin Suriye, Mısır, Ürdün, İsrail ile Ticari İlişkiler Çerçevesinde Tekstil İhracatı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2005, S.22.

Tablo 18
Mısır'ın İthalatında Başlıca Ürünler (Milyon Dolar)(2008-2009-2010)

		2008	2009	2010*
TÜM ÜRÜNLER	TOPLAM	52751	44912	53003
Petrol yağları (ham yağlar hariç)		2249	1889	3657
Buğday		2111	1576	2182
Petrol gazları		1514	1287	1806
Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)		1595	1079	1321
Demir\çelik çubuklar (sıcak haddeli, dövülmüş, burulmuş, çekilmiş)		28	1057	329
Demir\çelikten diğer eşya		946	886	1401
Tedavide kullanılan ilaçlar(GTİP 3002, 3005, 3006 dışındakiler)		746	875	898
Binek otomobiller		919	842	1349
Mısır		975	834	1271
Demir\alaşımız çelikten yarı mamuller		1417	827	868
Uzunlamasına kesilmiş, biçilmiş ağaçlar		896	807	889
Telefon cihazları		1017	710	1096
Soya fasulyesi		517	660	695
Demir\çelikten diğer tüpler, borular, içiboş profiller		603	617	478
Motorlu taşıt parça ve aksamları		754	591	982
Demir cevherleri ve konsantreleri		612	476	543
Dökme demirin, demirin veya çeliğin döküntü ve hurdaları		1609	474	669
Palm yağı ve fraksiyonları		653	453	526
Etilen polimerleri		529	441	508
Rafine edilmiş bakır ve bakır ve alaşımları(ham)		1097	434	359

Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	567	409	555
Sığır eti (dondurulmuş)	483	407	706
Traktörler	306	383	342
Muslukçu, borucu eşyası-basınç düşürücü, termostatik valf dahil	409	362	291
Sentetik filament iplikleri	373	338	356
Demirçelik sıcak hadde yassı mamulleri-genişlik 600mm. fazla	618	311	378
Sıvılar için pompolar, sıvı elevatorler	297	296	283
Kendine özgü fonksiyonlu makine ve cihazlar	344	284	245
Kauçuktan yeni dış lastikler	314	284	350
Kamış veya pancak şekeri	551	282	471
Hava veya vakum pompaları, kompresörleri, fanlar	330	280	269
Kuru baklagiller(kabuksuz) (taneleri ikiye ayrılmış)	294	280	319
Demirçelikten boru bağlantı parçaları(rakor, dirsek, manson)	260	263	258
Pamuk men(dokuma %85< pamuklu 200g/m2 den fazla)	163	255	270
Balıklar (dondurulmuş)	163	254	255
Ayçiçeği, aspir, pamuk tohumu yağları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	248	252	254
Elektrik transformatörleri, statik konvertörler	251	244	205
Propilen ve diğer olefinlerin polimerleri (ilk şekillerde)	298	240	300
Elektrikli lokomotif	0	234	0
Çay	229	228	222

Kaynak: Zeynep Taştepe, Mısır Ülke raporu, T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, Ankara, 2011

*Kesin olmayan veriler

Mısır'ın Başlıca Ülkeler İtibari İle İthalatında birinci sırada ABD vardır. Mısır'ın ithalatındaki diğer başlıca ülkeler ise; Çin, Almanya, İtalya, Türkiye, Suudi Arabistan, Fransa,

Rusya, Japonya, Ukrayna, Hindistan, Kore Cumhuriyeti, Brezilya, Kuveyt, Birleşik Krallık, Hollanda, İspanya, Belçika'dır.

Tablo 19
Mısır'ın Başlıca Ülkeler İtibari İle İthalatı (Milyon Dolar)(2008-2009-2010)

	2008	2009	2010*
Toplam	52751	44912	53003
ABD	5673	4744	4962
Çin	4432	3911	4902
Almanya	3262	3602	4024
İtalya	3023	2652	2963
Türkiye	1175	2347	1880
Suudi Arabistan	3102	2015	2120
Fransa	1336	1598	1886
Rusya	2247	1549	1835
Japonya	1842	1436	1440
Ukrayna	2010	1339	1625
Hindistan	1758	1258	1558
Kore Cumhuriyeti	1059	1240	1906
Brezilya	1444	1235	1736
Kuveyt	1596	1151	1524
Birleşik Krallık	1379	963	1269
Hollanda	730	900	832
İspanya	680	821	848
Belçika	797	662	862
Diğerleri	15207	11489	14833

Kaynak: Zeynep Taştepe, Mısır Ülke raporu, T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı
İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, Ankara, 2011

*Kesin olmayan veriler

2.5.ALTYAPI

Ulusal raylı sistem çok eski olduğundan, hükümet parça ve vagonların modernizesi için bir yatırım programı başlattı. Bu proje şu anda demiryolu ile Afrika'nın geri kalanına Mısır limanlarından konteynerle taşıma düzeyini artıracak. 2006 yılında çöken iki tren demiryolu ağı bakımsızlığı derecesini gözler önüne serdi ve Modernizasyon programını daha acil hale getirdi. Buna karşılık Kahire şu anda iki satırdan oluşan büyüyen bir metro sistemine sahiptir. Bir üçüncüsü Imbaba'yı Kahire Havalimanına bağlayacak 33 km hat yapım aşamasındadır. Bu hattın inşası Ocak 2007'de bir Fransız konsorsiyumu(Alcatel, Alstom, Vinci, Bouygues ve Thales dahil) ile Mısır'lı bir firma olan Orascom İnşaat Sanayine 539 milyon dolar karşılığında sözleşme imzalanmıştır.

Mısır Yollar Müdürlükleri Genel Kurumuna göre 1980'lerde başlayan kapsamlı bir modernizasyon ve genişleme programına göre Mısır 2006 ortalarına kadar çok kötü durum da olan yollarda 81.932 km asfalt yapmıştır. Karayolunu kullanımları % 85 yurt içi yük ve % 60 yolcu hareketleridir. Ancak yol güvenliği büyük sorundur. Mısır dünyada trafik kazalarında ölenlerin en yüksek olduğu yerlerden birisidir.

Mısır gezilebilir suyolları toplam 3.100 km'dir, Nil Nehri ve kanalları arasında neredeyse eşit olarak bölünmüştür. Yurtiçi yükün yüzde dördü bu yolla taşınır. Mısır'ın ihracatının yaklaşık% 85-90 uluslararası ticarettir. Birçok özel işletilen liman Kızıldeniz Ain Sokhna'da inşa edilmiştir. Doğuda liman Said Süveyş Kanalı ağzında inşa edilmiştir. Mısır'ın diğer bağlantı noktalarını genişletmek ve güncellemek için bir program uygulamaya konulmuştur. Ülkenin kargo taşıma kapasitesi 2000'den 2006'ya kadar artmıştır.

Eski altyapılar her zaman engel çıkarır. Liman hizmetlerinin ücretleri ve kalitesi uluslar arası rekabet eder olmalıdır. Bu ulusal ve uluslar arası firmaların mevcut devlet şirketleri karşısında eşit şartlarda yarışıyor olmasıyla olur, Limanların bu şirketlere açılmasıyla olur. Mısır'da bu alanda özel sektörü cesaretlendirmiştir. İhracat maliyetini yükselten faktörlerden bazıları; sunulan hizmetlerin kalitesi, kullanım için liman hizmetleri ücretlerinin seviyesi, malların depolanmasıdır. liman hizmetleri ulaşım, taşıma, ve doğal

tekeller değildir. Büyük verimlilik artışları, diğer ülkelerdeki deneyim, bu alanda büyük bir rekabet içerisinde olunulacağını göstermiştir.⁵⁹

Mısır devletine ait olan Egyptair daha iyi hizmet verebilmesi için modernizasyon çalışmaları yapmaktadır. Mısır 22 tane havalanına sahiptir. Bu havalanlarından çoğu devlete aittir. Mısır havacılık sektörünü serbestleştirmeye çalışmaktadır.

2.6. MISIR'IN EKONOMİK REFORM PROGRAMI

Sedat 1970'lerin ortalarında kendi politikalarını uygulamaya başladığından 1980'lere kadar Mısır'da birçok dönüşümler yaşanmıştır. Hüsnü Mübarek, Sedat'ın 1981 yılında suikasta uğramasıyla iktidar olmuş ve Sedat'ın ekonomik reform programını sıkı sıkıya sürdürmeye devam etmiştir. Mübarek seleflerinin aksine görkemli projeler kabul etmekten kaçınmış ve Mısır'ın kalitesiz altyapısına odaklanmıştır. 1989 yılında faaliyete başlayan Kahire metrosu, Mısır'ın başkentinin çeşitli yerlerinde düzenli ve verimli bir şekilde çalışmaktadır. Yeni uydu kentler, çeşitli köprüler inşa edilmiştir. Kahire ve çevresinde konut projeleri hızla artmıştır. Ama bu projelere yapılan yatırımlar işsizliği kesmemiş, ekonomide sürdürülebilir bir kalkınma sağlamamıştır.⁶⁰

Mısır IMF ile 1991 yılında stand-by anlaşması imzaladı. Bu tarihten itibaren ekonomik reform programını uygulamaya koydu. Bu program çerçevesinde IMF ve Dünya Bankasından 300'er milyon dolarlık krediler sağlayan Mısır, makro ekonomik dengeleri sağlamayı amaçlayan bir stabilite çalışması içine girdi. Reform programı çerçevesinde bütçe açıklarının azaltılması yönünde alınan kararlar beklenen etkiyi gösterdi. Bütçe açığı önemli ölçüde geriledi. 1990–1991 mali yılında GSYİH' nın %17'si olan açık, bir sonraki mali yılda %4,1'e gerilemiştir. Ekonomik reform programı ilerleyen yıllarda da devam etmiştir.⁶¹

⁵⁹ World Bank Middle East And North Africa Economic Studies; Egypt in the Global Economy Strategic Choices for Savings, Investments, and Long-Term Growth; Washington, 1998, S.34-35.

⁶⁰ Ghannam Farha, Remaking the Modern Space, Relocation, and the Politics of Identity in a Global Cairo, University of California Press, Berkeley, Los Angeles, London, 2002

⁶¹Türk Kadir, Mısır ve Suudi Arabistan'ın Ekonomik Yapıları İle Karşılıklı Ekonomik İlişkilerinin Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2006, S.19-20

2.7. DIŞ YARDIMLAR

Mısır'ın uluslararası ilişkilerde en önemli Müttefiki ABD'dir. 1979 yılında Camp David anlaşmalarının imzalanmasından bu yana iki ülke arasında ki ilişkiler gelişerek devam etmiştir. İlişkiler 1990'larda daha da güçlenmiştir ve Mısır, Arap dünyasının Irak savaşı ve Arap-İsrail barış görüşmeleri gibi konularda ABD'nin kilit bir ortağı oldu.

Mübarek dönemi Mısır hükümetleri ABD askeri ve siyasi yardımına çok bağımlı olduklarından dolayı, iç ve dış politikalarını ABD taleplerine göre uyarlamak zorunda kalmışlardır.⁶² ABD demokrasi olmayan ve ekonomik yönden zayıf ülkelere her zaman ordu üzerinden ilişki kurmuş, orduların üzerinden bu ülkelerle ekonomik, ticari, siyasi ilişkilerini yürütmüştür. 1979 Mısır-İsrail barış anlaşmasından sonra Mısır'a yönelik ABD politikaları uzun dönemli, bölgede istikrar olması yönünde olmuştur. ABD bu çerçevede Mısır ordusuyla uzun soluklu bir askeri işbirliğine gitmiş bu çerçevede Mısır ordusuna ve Mısır'a parasal gıda yardımında bulunmuştur. ABD yaptığı yardımlarla bölgede istikrara yatırım yapmıştır. ABD Mısır'a 1974'te 750 milyon dolar ekonomik ve 250 milyon dolarlık da gıda yardım kararı verdi.

ABD politikacıları şuan ABD-Mısır arasında ki ilişkilerin geleceği konusunda karmaşık sorulara sahipler ve bu konuda tartışmalar yapmaktadırlar. Kuşkusuz bu tartışmalar kongrenin Mısır'a yapacağı yardımları etkileyecektir. Amerika Birleşik Devletleri 1979 yılından buyana Mısır'a yıllık 2 milyar dolar ekonomik ve askeri dış yardım yapmıştır. Obama yönetimi 2012 için Kongreden Mısır'a 1.551 milyar dolarlık dış yardım talep etti. Bu yardımların 1,3 milyar doları Mısır ordusu içindir. Bu yardımla ABD'nin Mısırdan Mısır-İsrail barış antlaşmasına sadık kalması, sınır güvenliğinin sağlanması, gazze şeridindeki kaçakçılığın önlenmesi gibi beklentileri vardır.

ABD Mısır'a 1948'ten 2011'e kadar 71.6 milyar dolar dış yardım sağladı ve 1987'den günümüze Mısır ordusuna yıllık 1.3 milyar dolar askeri yardım yaptı. ABD Mısır'a 2011'de

⁶² Yaylacı İsmail, A "Democratic Realist" Foreign Policy: U.S. Democracy Promotion in The Middle East and The Case of Egypt, Boğaziçi University, 2007, S.118.

olduğu gibi 2012’de de 1.3 milyar dolarlık yardım planlamaktadır. Yardımlar 3 aşamalı olacaktır: 1. Satın alma

2. Modernizasyon

3. Bakım

Tablo 20

ABD’nin Mısır’a yardımı

Mali Yıl	Ekonomik	Askeri	Uluslar arası askeri eğitim ve öğretim	Toplam (Milyon Dolar)
1948–1997	23,288.6	22,353.5	27.3	45,669.4
1998	815.0	1,300.0	1.0	2,116.0
1999	775.0	1,300.0	1.0	2,076.0
2000	727.3	1,300.0	1.0	2,028.3
2001	695.0	1,300.0	1.0	1,996.0
2002	655.0	1,300.0	1.0	1,956.0
2003	911.0	1,300.0	1.2	2,212.2
2004	571.6	1,292.3	1.4	1,865.3
2005	530.7	1,289.6	1.2	1,821.5
2006	490.0	1,287.0	1.2	1,778.2
2007	450.0	1,300.0	1.3	1,751.3
2008	411.6	1,289.4	1.2	1,702.2
2009	250.0	1,300.0	1.3	1,551.3
2010	250.0	1,300.0	1.9	1,551.9
2011	249.5	1,297.4	1.4	1,548.3
Toplam	31,070.3	40,509.2	43.14	71,623.9

Kaynak: <http://fpc.state.gov/documents/organization/171381.pdf> (01.12.2011)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HÜSNÜ MÜBAREK DÖNEMİ MİSİR -TÜRKİYE TİCARİ İLİŞKİLER

3.1.TÜRKİYE’NİN DIŞ TİCARETİ

Özal’ın 24 Ocak 1980 Ekonomik kararlarıyla Türkiye ekonomisi dışa açılmıştır. Türkiye ekonomisi karma ekonomiden serbest piyasa ekonomisine geçmiştir. Dışa açık bir ekonomik sistemle birlikte ihracata yönelinmiştir. Türkiye’nin bu kararlardan sonra ihracatı ve ithalatı artmıştır.

TÜİK’in 2007 verilerine göre Türkiye’nin ihracatında En Yüksek Paya Sahip Sektörler: Motorlu Kara Taşıtları, Bisiklet ve Motosikletler, Bunların Aksam ve Parçası, Giyim Eşyası ve Bunların Aksesuarları, Demir ve Çelik, Tekstil Ürünleri (iplik, Kumaş, Yer Kaplamaları, Hazır Eşya), Elektrik Makinaları, Cihazları ve Aletleri, vb. Aksam, Parçaları, Meyve ve Sebzeler, Petrol ve Petrolden Elde Edilen Ürünler, Demir, Çelik, Bakır, Nikel, Alüminyum ve Diğer Adi Metallerden Eşya, Tas, Alçı, Çimento, Amyant, Cam, Seramik vb. Maddeden Eşya sektörleridir.

TÜİK’in 2004, 2005, 2006 verilerine göre Türkiye’nin ithalatında en yüksek paya sahip olan on sektörler: Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve müstah., mumlar; Nükleer re., kazan, makine ve cihazlar, aletler, parçaları; Demir ve çelik; Motorlu kara taşıtları, traktör, bisiklet, motosiklet, vd.; Elektrikli makine ve cihazlar, aksam ve parçaları; Plastik ve plastikten mamul eşya; İnciler, kıymetli taş ve metal mamulleri, madeni paralar; Organik kimyasal müstahsallar; Eczacılık ürünleri; Optik, fotoğraf, sinema, ölçü, kontrol, ayar cih., tıbbi alet; Bakır ve bakırdan eşya sektörleridir.

Tablo 21
1980-2010 arası Türkiye Dış Ticareti

Yıllar	İhracat (milyon \$)	İthalat (milyon \$)	Hacim (milyon \$)	Denge (milyon \$)
1990	12.959	22.302	35.261	-9.343
1991	13.594	21.047	34.641	-7.454
1992	14.719	22.870	37.589	-8.156
1993	15.348	29.429	44.777	-14.083
1994	18.105	23.270	41.375	-5.164
1995	21.636	35.708	57.344	-14.072
1996	23.224	43.627	66.851	-20.402
1997	26.261	48.559	74.82	-22.298
1998	26.974	45.921	72.895	-18.947
1999	26.587	40.671	67.645	-14.084
2000	27.775	54.503	82.278	-26.728
2001	31.334	41.399	72.733	-10.065
2002	36.059	51.554	87.613	-15.495
2003	47.253	69.340	116.593	-22.087
2004	63.167	97.540	160.707	-34.373
2005	73.476	116.774	190.25	-43.298
2006	85.535	139.576	225.111	-54.041
2007	107.272	170.063	277.335	-62.791
2008	132.027	201.964	333.991	-69.936
2009	102.143	140.928	243.071	-38.786
2010	113.883	185.544	299.427	-71.661

Kaynak: <http://www.ekonomi.gov.tr> (04.12.2012)

Türkiye'nin 1980 sonrası dış ticaretine baktığımızda sürekli dış ticaret açığı verdiğini görmekteyiz. 1980 sonrası dışa açılım politikası sebebiyle Türkiye'nin ithalatı ve ihracatı artmıştır. 1990 yılında 12 milyar dolar olan ihracat, 2010'da 114 milyar dolara yaklaşmıştır.

1990’da 22 milyar dolar olan ithalat, 2010’da 185 milyar doları geçmiştir. Türkiye gümrük birliğine girdikten sonra dış ticaret açığı da daha fazla artmıştır.

3.1.1. TÜRKİYE’NİN AVRUPA BİRLİĞİ İLE TİCARİ İLİŞKİLERİ

Avrupa ülkeleri ile 1980’de 1.6 milyar dolar olan ihracat, 2000’de 15.6 milyar dolar, 2006’da 47.9 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Türkiye’nin Avrupa ile ihracatı 1980’den günümüze 30 kattan fazla artmıştır.

Tablo 22

İhracatın AB ve Diğer Ülkelere Göre Dağılımı (milyon \$)

Yıllar	AB Ülkeleri	Pay (%)	Türkiye Serbest Bölgeleri	Pay (%)	Diğer Ülkeler	Pay (%)
1980	1.668	57,3	-	-	1.242	42,7
1985	3.509	44,1	-	-	4.449	55,9
1990	7.485	57,8	-	-	5.474	42,2
1995	12.212	56,4	-	-	9.425	43,6
2000	15.664	56,4	895	3,2	11.215	40,4
2001	17.546	56,0	934	3,0	12.855	41,0
2002	20.415	56,6	1.438	4,0	14.206	39,4
2003	27.394	58,0	1.928	4,1	17.931	37,9
2004	36.581	57,9	2.564	4,1	24.023	38,0
2005	41.365	56,3	2.973	4,0	29.138	39,7
2006	47.935	56,0	2.967	3,5	34.633	40,5

Kaynak: TÜİK Resmi İnternet Sitesi, www.tuik.gov.tr, 06.04.2012

Türkiye’nin dış ticaretinde en büyük pay Avrupa’ya aittir. En çok ihracat yapılan ve en çok ithalat yapılan yer Avrupa’dır. Gümrük birliğinden sonra Avrupa’yla ticaret daha da artmıştır.

Tablo 23

İthalatın AB ve Diğer Ülkelere Göre Dağılımı (milyon \$)

Yıllar	AB Ülkeleri	Pay (%)	Türkiye	Pay (%)	Diğer	Pay (%)
1980	3.146	39,8	-	-	4.763	60,2
1985	4.535	40,0	-	-	6.808	60,0
1990	10.597	47,5	-	-	11.705	52,5
1995	18.026	50,5	-	-	17.683	49,5
2000	28.527	52,3	496	0,9	25.480	46,8
2001	19.823	47,9	303	0,7	21.272	51,4
2002	25.689	49,8	575	1,1	25.290	49,1
2003	35.140	50,7	589	0,8	33.611	48,5
2004	48.103	49,3	811	0,8	48.626	49,9
2005	52.696	45,1	760	0,7	63.318	54,2
2006	59.401	42,6	944	0,7	79.231	56,7

Kaynak: TÜİK Resmi İnternet Sitesi, www.tuik.gov.tr, 06.04.2012

Tablo 24

Dış Ticaret Hacminde İlk 10 Ülke (milyon \$)

Ülkeler	2004	Pay (%)	2005	Pay (%)	2006	Pay
Almanya	21.261	13,2	23.089	12,1	24.265	10,8
Rusya Fed.	10.892	6,8	15.283	8,0	20.756	9,2
İtalya	11.514	7,2	13.183	6,9	15.347	6,8
İngiltere	9.861	6,1	10.613	5,6	11.920	5,3
Fransa	9.870	6,1	9.694	5,1	11.247	5,0
ABD	9.605	6,0	10.286	5,4	10.949	4,9
ÇHC	4.868	3,0	7.435	3,9	10.281	4,6
İspanya	5.873	3,7	6.566	3,5	7.493	3,3
İran	2.775	1,7	4.383	2,3	6.687	3,0
Romanya	2.935	1,8	4.071	2,1	4.987	2,2
Liste Toplamı	89.454	-	104.603	-	123.932	-
Dış Ticaret	-	55,6	-	54,9	-	55,1

Kaynak: DTM Resmi İnternet Sitesi, www.dtm.gov.tr, 06.04.2012

Türkiye'nin dış ticaretinde Mısır ilk on da yer almamaktadır. Türkiye'nin dış ticaretinde en fazla hacme sahip olduğu ilk 5 ülke Almanya, Rusya, İtalya, İngiltere ve Fransa'dır.

3.1.2. TÜRKİYE'NİN ORTADOĞU ÜLKELERİ İLE TİCARİ İLİŞKİLERİ

Ortadoğu da ekonomi ve ticaret büyük oranda petrol ve doğalgaz üstüne kuruludur. Bölge ülkelerinin sahip oldukları enerji kaynakları bölgeyi değerli kılmaktadır. Bölge de ki dış ticareti; kaynakların yetersiz kullanımı, aşırı ve plansız nüfus artışı, bölgedeki ekonomik ve siyasi istikrarsızlık olumsuz etkilemektedir. Bölge ülkeleri sanayileşme çalışmaları yürütmektedir. Bölge ülkelerinin ihracat ürünleri benzerlik gösterdikleri için birbirleriyle ticaretleri azdır.

Türkiye'nin Ortadoğu ile ticareti artarak devam etmektedir. Türkiye sanayisi ile Ortadoğu'da diğer ülkelere göre üst seviyededir. Türkiye'nin tekstil ve dayanıklı tüketim mallarında ki üstünlüğü göze çarpmaktadır. 2006 yılında yakın ve Ortadoğu ülkelerine yapılan ihracat %11 oranında artarak 11,3 milyar dolara yükselmiştir. 2005 yılında yüzde 28,6 olan artış oranının düşmesinde mineral yakıtlar ve yağlar ihracatının yüzde 50,3 azalması ve önceki yıl yüzde 29,7 oranında artan otomotiv sanayi ürünlerinin ihracatının yüzde 5,7 azalması etkili olmuştur. İran'a yapılan toplam ihracat %16,5 oranında artarken Irak'a yapılan ihracat %6,1 oranında azalmıştır. Ayrıca 2006 yılında bölgeye yapılan ihracatın beşte birinden fazlasını oluşturan demir ve çelik ihracatı yüzde 17,1 oranında, çimento ve beyaz eşyanın ağırlığını oluşturduğu diğer yarı mamuller ihracatı %15,5 oranında artmıştır. Bölgeye yapılan ihracatın yaklaşık %15'ini meydana getiren "tarımsal ürünler" ihracatı ise yüzde 24,4 gibi daha yüksek bir artış göstermiştir.⁶³

3. 2.MISIR – TÜRKİYE TİCARİ İLİŞKİLER

Ortadoğu ülkeleri ile tarihi ve kültürel bağları olan Türkiye Cumhuriyeti ilk yıllarından itibaren batı orijinli dış ticaret politikası ve iktisadi yapıyı hedef almıştır ve

⁶³ Mazman İtik Ülkü, Türkiye'nin Ortadoğu Ülkeleri İle Ekonomik ve Ticari İlişkileri Üzerine Bir Değerlendirme, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas, 2008, s.23.

Ortadoğu ülkeleri ile dış ticarete yeteri kadar önem vermemiştir. Türkiye, Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren laik yapıyı koruyabilmek için Ortadoğu ülkeleri ile fazla siyasi ve sosyal ilişki içerisine girmekten kaçınmıştır. Bu durum Türkiye'nin bölge ülkeleri ile yaptığı ticari ilişkilere de yansımıştır.

Türkiye 1980 yılına kadar dışa kapalı, ithal ikamesine dayalı dış ticaret politikası izlemiştir. 1980'li yıllarında başından itibaren Türkiye ekonomisi ve dış ticaret yapısında önemli değişikliklerin başladığı görülmektedir. İhracata dayalı bir büyüme modeli benimsenmiş, kambiyo rejimi serbest bırakılmış ve ithalatın önündeki engeller kaldırılmıştır. Bu durum Mısır ile olan ticari ilişkileri de geliştirmiştir. Bu tarihten itibaren ihracat ve ithalat rakamlarında önemli değişiklikler gerçekleşmiştir.⁶⁴

Tablo 25
2010'da ülkeler itibariyle dünya genelinde en çok İhracat ve ithalat yapan ilk 10 ülke, Mısır ve Türkiye

İHRACAT	(Milyar \$)	İTHALAT	(Milyar \$)
1.ÇİN	1,506	1.ABD	1,903
2.ALMAN YA	1,337	2.ÇİN	1,307
3.ABD	1,270	3.ALMAN YA	1,120
4.JAPON YA	765.2	4.JAPON YA	636.8
5.FRAN SA	508.7	5.FRAN SA	577.7
6.GÜNEY KORE	466.3	6.İNGİLTERE	546.5
7.İTAL YA	458.4	7.İTAL YA	459.7
8.HOLLANDA	451.3	8. HONG KONG	431.4
9.KANADA	406.8	9.GÜNEY KORE	417.9
10.İNGİLTERE	405.6	10. HOLLANDA	408.4
31.TÜRKİYE	117.4	24.TÜRKİYE	166.3
63.MISIR	25.34	48.MISIR	46.52

Kaynak: <http://www.indexmundi.com/g/r.aspx?c=eg&v=85> (28.12.2011)
<http://www.indexmundi.com/g/r.aspx?c=eg&v=89> (28.11.2011)

⁶⁴ Ülkü, a.g.e. s.103.

Mısır 2010'da ihracat itibariyle dünya genelinde 63. sırada, ithalatta ise dünyada 48. sırada bulunmaktadır. Türkiye ise 2010 itibariyle dünyada ihracatta 31. sırada, ithalatta ise 24. sırada bulunmaktadır. İki ülkede ihracatını artırmak istemekte ve bunun yollarını aramaktadırlar. Karşılıklı ikili antlaşmalar da imzalayan iki ülke ticari ilişkileri geliştirmeye çalışmaktadırlar.

Mısır ile Türkiye arasındaki toplam ikili ticaretin finansmanına ilişkin olarak bazı Mısır bankaları ve vakıflar bankası arasında 25 milyon dolarlık kredi limitleri tahsis edilmiştir. Karşılıklı devletler ihracatın teşviki için gerekli desteği sağlamaya çalışmaktadırlar. Mısır'a yapılan ihracatlarda Eximbankın aracılık etmekte olduğu İslam kalkınma bankası bünyesindeki finansman programlarından "orta vadeli ticaretin finansmanı fonu" kapsamında finansman desteği sağlanabilmektedir. Ayrıca bu program dahilinde sigorta desteği de sağlanmaktadır.⁶⁵

3.2.1. MISIR'IN TÜRKİYE'DEN İTHALATI

1999 yılında 467 milyon dolara ulaşan Türkiye'nin ihracatı, bu tarihten sonra sürekli bir düşüş göstermemiştir. Özellikle 1999 yılı sonunda demir-çelik çubuk ihracatına getirilen yüksek düzeyli anti-damping vergileri bu düşüşte en büyük etkeni oluşturmuştur. Buna ek olarak, Port Said üzerinden ihracı yapılan hazır giyim ürünleri ihracatımız, Port Said'in serbest bölge özelliğini kaybetmesi ile birlikte düşüşe geçmiştir.⁶⁶

1990'da 160 milyon dolar olarak gerçekleşen Türkiye'nin Mısır'a olan ihracatı 2009'da 2.6 milyar dolara kadar çıkmıştır. Türkiye'nin Mısır'a İhracatı sürekli bir artış göstermiştir.

⁶⁵ Lale Özel Hanife, Türkiye'nin Suriye, Mısır, Ürdün, İsrail ile Ticari İlişkiler Çerçevesinde Tekstil İhracatı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2005, S.31.

⁶⁶ Türk, a.g.e. s.142.

Mısır'dan Türkiye'ye İhracat edilen Başlıca Ürünler; Demir/çelik, Karbon, Pamuk, pirinç, Petrol yağları, Azotlu mineral/kimyasal gübreler, Bakır teller, Sıvanmamış kağıt ve karton, Pamuk gibi ürünlerdir.

Tablo 26
Türkiye'nin Mısır'dan İthalatında Başlıca Ürünler (1000 Dolar)(2008-2009-2010)

ÜRÜNLER	2008	2009	2010
Azotlu mineral/kimyasal gübreler	46326	55153	78705
Karbon(tarifenin başka yerinde belirtilmeyen)	61225	44505	73978
Pamuk (dikiş ariç) ipliği (ağırlık;=>%85 pamuk) (toptan)	31251	31634	61577
Karışık halinde alkalibenzenler, alkalinaftalenler	667	25381	53011
Saf amonyak/amonyanın sulu çözeltileri	16380	15484	37164
Pirinç	37571	43678	35824
Vinil klorür/halojenli diğer olefin polimerleri(ilk şekilde)	17672	14460	33785
Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	32839	15492	29968
Demir/çelik yassı mamul, kaplı, sıvanmış (600mm. Den geniş)	65297	16475	27351
Sentetik lif ipliği (dikiş ipliği hariç) (toptan)	1449	14378	25602
Sentetik iplik, monofil, şeritlerle dokumalar	5646	15305	24932
Demir/çelik sıcak hadde yassı mamulleri-genişlik 600mm>	127880	73911	24510
Etilen polimerleri(ilk şekillerde)	13089	11478	22897
Bakır teller	87330	25131	21224
Suni-sentetik devamsız liften dikiş ipliği	283	15223	20041
Erkek/erkek çocuk için takım, takım elbise, ceket vs.	8779	13496	16727
Propilen ve diğer olefinlerin polimerleri (ilk şekillerde)	27249	17475	16438
Suni devamsız liften iplikler (dikiş ipliği ariç)	2766	8858	15000
Sıvanmamış kağıt ve karton	637	369	14577

Pamuk (kardesiz, taranmamış)	14687	7241	14564
Sentetik devamsız liften iplik (dikiş ariç) (toptan)	2099	4604	12845
Kadın/kız çocuk için takım, takım elbise, ceket vs.	5055	5457	11841
Pamuk men (dokuma %85< pamuklu 200g/m2 den fazla)	2497	8471	11743
Petrol yağlarının/bitümenli min. Elde edilen yağların kalıntıları	20783	2392	11541
her nevi tabii kum	15090	10371	10225
Aluminyum sac, levha ve şeritler, kalınlık>0.2mm	14674	3910	9418
Şeker ekstraksiyonundan/rafinajından elde edilen melaslar	14667	2698	8888
Niştacılık, şeker pancarı, şeker ve içki san. Artık ve posaları	0	12	8633
Plastikten diğer levha, yaprak, pelikül ve lamlar	4284	11185	7744
Vazelin; parafin, yağlı mum, ozakerit, linyit mumu, vb.	7353	7087	7367
Diğer müstahzar tutkallar, yapıştırıcılar	13	1587	7336
Tişört, fanila, diğer iç giyim eşyası (örme)	5572	4076	6652
Bakır hurda ve döküntüler	307	0	6406
Demir/alaşimsız çelikten yarı mamuller	8451	112	6141
Diğer örme mensucat	258	1551	5952
Kauçuktan yeni dış lastikler	1882	3857	5542
Pamuk men (ağırlıkça %85 ve fazla pamuk m.kare 200gr)	3432	2025	5302
İşlemeler (parça, şerit, motif alinde)	98	527	5055
Dokumaya elverişli suni sentetik liften dikiş ipliği	10	2161	4688
Sodyum hidroksit (kostik soda) potasyum hidroksit	17746	5062	4511
Toplam (diğerleri dahil)	942.817	641.552	926.476

Kaynak: Zeynep Taştepe, Mısır Ülke raporu, T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, Ankara, 2011

3.2.2 MISIR'DAN TÜRKİYE'YE İHRACAT

Türkiye'nin Mısır'dan ithalatı 1990'da 36.8 milyon dolar iken 2008'te bu rakam 942.8 milyon dolara kadar çıkmıştır, 2010'da ise Türkiye'nin ithalatı 926.4 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Türkiye'nin Mısır'a ihracatı 1990'dan 2010'a sürekli artarken ithalatı da sürekli artmıştır.

Tablo 27
Türkiye'nin Mısır'a İhracatında Başlıca Ürünler (1000 Dolar)(2008-2009-2010)

ÜRÜNLER	2008	2009	2010
Demir/çelik çubuklar (sıcak haddeli, dövülmüş)	38982	1008397	278550
Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	25552	201102	252921
Demir/alaşimsız çelikten yarı mamuller	118701	96174	154967
Çimento	2003	75805	92194
Otomobil, steysin vagonlar, yarı arabaları	69559	40614	77227
Pamuk men (dokuma %85 < pamuklu 200g/m2 den fazla)	26488	30378	45970
Kuru baklagiller (kabuksuz) (taneleri ikive ayrılmış)	11816	31551	45316
Kauçuktan yeni dış lastikler	32715	33371	44901
Sentetik lif ipliği(dikiş ipliği hariç) (toptan)	10254	13490	36690
Sentetik lif demetleri	38210	33051	36196
Kara taşıtları için aksam, parçaları	34811	22650	32390
Demir/çelik filmaşın (sıcak haddelenmiş, rulo halinde)	4314	77203	29033
Karbonat; peroksikarbonat; amonyum karbonat içeren	16853	15760	28481
Demir/alaşimsız çelikten profil	30670	22377	27978
Diğer kabuklu meyveler(taze/kurutulmuş)	18088	20593	25649
Demir/çelikten ev işlerinde kullanılan esya ve aksamı	12264	17360	24131
Demir/çelikten diğer tüp ve borular-kavnaklı vb. - çapı>406	2682	7226	22581
Buğday ve mahlut	0	5311	21563

Dokunmuş halılar, yer kaplamaları (kilim, sumak, karaman vb.)	4166	13025	21400
Sabunlar, yüzey aktif organik maddeler	15469	13022	17178
Akrilik polimerleri(ilk şekilde)	11417	15616	17081
Kadın/kız çocuk için takım, takım elbise, ceket vs.	7628	13377	16891
Diğer örme mensucat	13265	16074	16372
Çamaşır yıkama makineleri	4306	3594	15189
Muslukçu, borucu eşyası-basınç düstürücü.	15036	12180	14058
Tuvalet kağıtları, kağıt havlu, mendil, kumaş, masa örtüsü vb	3696	10404	14019
Aluminyum fiçi, varil, bidon, kutu vb. kaplar- hacmi<300lt	12055	11924	13751
Buzdolapları, dondurucular, soğutucular, ısı pompaları	5198	5093	13261
Tohumları temizleme, ayırma, öğütme, işleme makineleri	6492	16987	13255
Demir/çelikten diğer tüpler, borular, içi boş profiller	12774	16628	13201
Bakır levha, plaka ve şeritler (kalınlığı>0.15 mm)	12931	6069	13078
Demir-çelik tellerden örme halat, kablo, örme hantlar	13895	10544	10592
Kadın/kız çocuk için gömlek buluz vs.	3276	6537	10054
Demir/çelikten inşaat ve aksamı	9802	11558	9740
Paslanmaz çelikten yassı hadde mamulü (600mm den geniş)	9765	9333	9213
Masa, mutfak, tuvalet, ev tezyinatı vb için cam esya	11379	10356	9065
Demir/çelik sıcak hadde yassı mamulleri-genislik 600mm.>	11616	27496	8848
Polikarboksilik asitler, anhidritleri, haloienürleri ve türevleri	64	3718	8721
Demir/çelik yassı mamul, soğuk haddelenmiş kaplanmış	7158	6002	8375
Metalleri haddeleme makineleri, bunların silidirleri	10749	12043	8293
Toplam (diğerleri dail)	1.426.450	2.618.193	2.250.577

Kaynak: Zeynep Taştepe, Mısır Ülke raporu, T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, Ankara, 2011

Mısır'ın Türkiye'den İthalatında başlıca ürünler; Çimento, Demir, Petrol yağları, Otomobil, steysin vagonlar, yarış arabaları, pamuk, kuru baklagiller, Buğday, Sabun gibi ürünlerdir.

3.2.3. TİCARET DENGESİ

Tablo 28

Türkiye ile Mısır Arap Cumhuriyeti arasındaki ihracat-ithalat değerleri

Yıllar	İhracat	İthalat	Hacim	Denge
1990	160.104	36.827	196.931	123.277
1991	168.528	48.409	216.937	120.119
1992	173.499	58.844	232.343	114.655
1993	191.416	105.067	296.483	86.349
1994	194.520	124.210	318.730	70.310
1995	246.114	210.648	456.762	35.496
1996	316.263	272.394	588.657	43.869
1997	304.460	398.897	703.357	-94.437
1998	474.229	392.959	867.188	81.270
1999	467.413	108.977	576.390	358.436
2000	375.707	140.720	516.427	234.987
2001	421.469	91.720	513.189	329.749
2002	326.389	118.173	444.562	208.216
2003	345.779	189.397	535.176	156.382
2004	473.145	255.242	728.387	217.903
2005	687.299	267.246	954.545	420.054
2006	709.353	392.524	1.101.877	316.829
2007	902.703	679.933	1.582.635	222.770
2008	1.426.450	942.817	2.369.266	483.633
2009	2.618.193	641.552	3.259.745	1.976.641
2010	2.250.577	926.476	3.177.053	1.324.101

Kaynak: Aykut Direzinci, 1990-2004 Yılları Arasında Türkiye İle Ortadoğu Ülkelerinin Ekonomik İlişkileri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep, 2005,S.112. Zeynep Taştepe, Mısır Ülke raporu, Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüt Merkezi, Ankara, 2011

Türkiye ile Mısır arasındaki ticarete Türkiye'nin bariz bir üstünlüğü göze çarpmaktadır. 1990'da 123.2 milyon dolar olarak Türkiye lehine gerçekleşen ticaret 1997 yılında bir yıllığına Mısır lehine 94.4 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. 2009'da bu denge yaklaşık 2 milyar dolar Türkiye lehine gerçekleşmiştir. İki ülke arasındaki ticaret hacmi 1990'da 196 milyon dolarken, 2010'da 3.2 milyar dolara yaklaşmıştır. Türkiye ticaret hacmini 4 yılda 10 milyar dolara çıkarmayı hedeflemektedir. Ticaretin atmasıyla karşılıklı ticaretin kolaylaştırılması için iki ülke arasında bankacılık alanında da işbirliği ilerletilmektedir.

3.3 1981-2011 YILLARI ARASINDA TÜRKİYE-MISIR ARASINDA İMZALANAN ANLAŞMALAR

Türkiye-Mısır arasındaki ticari ilişkileri en son 4.10.1996 tarihinde imzalanan Ticaret Anlaşması çerçevesinde yürütülmektedir. Diğer taraftan, Mısır ile çeşitli alanlarda işbirliği anlaşmaları bulunmaktadır. Bunlar arasında, çifte vergilendirmenin önlenmesi, karşılıklı yatırımların teşviki ve korunması, ekonomik ve teknik işbirliği ve KEK Protokolü yer almaktadır. 27 Aralık 2005 tarihinde Türkiye ile Mısır arasında Serbest Ticaret Anlaşması imzalanmıştır. Anlaşmanın başlıca; esas itibarıyla taraflar arasındaki ekonomik işbirliğinin artırılması ve güçlendirilmesi, mal ticaretindeki kısıtlamaların kaldırılması, uygun rekabet koşullarının meydana getirilmesi, karşılıklı yatırımların teşvik edilmesi, tarafların başta AB olmak üzere üçüncü ülke piyasalarındaki ticaret ve işbirliğinin geliştirmiştiir. Türkiye ile Mısır 2011 yılında 11 işbirliği anlaşması daha imzalamıştır.⁶⁷

Tablo 29

1980-1990 Yılları Arasındaki Türkiye- Mısır İmzalanan Anlaşmalar

NO	YIL	MUHATAP	ADI	KONU	TARİH	SAYI
8/4706	1982	Mısır	Türkiye Cumhuriyeti ile Mısır Arap Cumhuriyeti Arasında Türk Mal, Hak ve Menfaatlerinin Tazmine ilişkin Anlaşma ve Eklerinin Onaylanmasına Dair Bakanlar Kurulu kararı.	Diplomatik	22.06.1982	17732
85/8962	1985	Mısır	Türkiye - Mısır Ticaret, Ekonomik ve Teknik İşbirliği Karma Komitesi 2.Dönem Toplantısı Mutabakat	Ekonomik	06.02.1985	18658

⁶⁷ Türk, S.140.

			Zaptı'nın Onaylanmasına Dair Bakanlar Kurulu kararı.			
86/10955	1986	Mısır	Türkiye Cumhuriyeti ile Mısır Arap Cumhuriyeti Arasında imzalanan 3.Turizm Protokolünün onaylanmasına dair Bakanlar Kurulu kararı.	Turizm	28.09.1986	19235
86/11075	1986	Mısır	Türkiye - Mısır Ekonomik, Teknik işbirliği ve Ticaret Karma Komitesi 3.Dönem Protokolünün onaylanmasına dair Bakanlar Kurulu kararı.	KEK	19.12.1986	19316
87/11450	1987	Mısır	Cumhuriyeti Hükümeti Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurulu (TÜB_TAK) ile Mısır Arap Cumhuriyeti Hükümeti Bilimsel Araştırma ve Teknoloji Akademisi Arasında imzalanan "Bilimsel ve Teknik İşbirliği Anlaşması"nın onaylanmasına dair Bakanlar Kurulu kararı.	Teknik	10.03.1987	19396
87/11728	1987	Mısır	Hükümetimizle Mısır Arap Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Hükümlülerin Transferine Dair Sözleşmenin onaylanması hakkında Bakanlar Kurulu kararı.	Hukuk	03.07.1987	19506
88/12690	1988	Mısır	Hükümetimizle Mısır Arap Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Türk - Mısır Ortak Komisyonu Kurulmasına Dair Anlaşmanın onaylanması hakkında Bakanlar Kurulu kararı.		11.04.1988	19782
88/12768	1988	Mısır	Türkiye Cumhuriyeti ile Mısır Arap Cumhuriyeti Arasındaki Mevcut Vize Rejiminin iyileştirilmesi Amacıyla imzalanan Anlaşmanın Onaylanmasına dair Bakanlar Kurulu kararı.	Vize	26.04.1988	19796
88/12954	1988	Mısır	Türkiye - Mısır Ekonomik Teknik işbirliği ve Ticaret Karma Komitesi 4. Dönem Protokolünün onaylanmasına dair Bakanlar Kurulu kararı.	KEK	KEK	19855
88/13171	1988	Mısır	Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Mısır Arap Cumhuriyeti Hükümeti Arasında İmzalanan Denizcilik Anlaşmasının onaylanması hakkında Bakanlar Kurulu kararı.	Ulaştırma	27.12.1988	20032
89/13798	1989	Mısır	Türkiye, Mısır, Suriye, Ürdün, Irak Elektrik Şebekelerinin Enterkoneksiyonu Mutabakat Zaptının onaylanmasına dair Bakanlar Kurulu kararı.	Enerji	04.03.1989	20098
89/13718	1989	Mısır	Hükümetimiz ile Mısır Arap	Diplom	05.03.1989	20099

			Cumhuriyeti Arasında imzalanan Konsolosluk Sözleşmesinin onaylanması hakkında Bakanlar Kurulu kararı.	atik		
89/14876	1990	Mısır	Türkiye - Mısır IV. Dönem Turizm Karma Komisyon Toplantısı Protokolünün onaylanmasına dair Bakanlar Kurulu kararı.	Turizm	10.01.1990	20398
90/432	1990	Mısır Hindistan Polonya Macaristan	Mısır Arap Cumhuriyeti, Hindistan Cumhuriyeti, Polonya Halk Cumhuriyeti ve Macaristan Halk Cumhuriyeti ile Yapılan Hukuki ve Ticari Konularda Adli Yardımlaşma Sözleşmelerinin onaylanmasına dair Bakanlar Kurulu kararı.	Hukuk	23.07.1990	20583
90/786	1990	Mısır	(Bu Karar ile 6 Adet Antlaşma ve Sözleşme Onaylanmıştır.) 1 - Mısır Arap Cumhuriyeti ile Yapılan Cezai Konularda Adli Yardımlaşma ve Suçluların iadesi Sözleşmesi, 2 - Hindistan Cumhuriyeti Hükümeti ile Yapılan Cezai Konularda Karşılıklı Adli Yardımlaşma Anlaşması, 3 - Polonya Halk Cumhuriyeti ile Yapılan Cezai Konularda Adli Yardımlaşma, Suçluların iadesi ve Hükümlülerin Nakline Dair Sözleşme, 4 - Fas Krallığı ile Yapılan Hükümlülerin ilişkin işbirliği Sözleşmesi, 5 - Fas Krallığı ile Yapılan Cezai Konularda Adli Yardımlaşma ve Suçluların Verilmesi Sözleşmesi, 6 - Cezayir Demokratik Halk Cumhuriyeti ile Yapılan Konsolosluk Sözleşmesinin Onaylanmasına Dair Bakanlar Kurulu Kararı.	Hukuk	07.10.1990	20658
90/1095	1990	Mısır	Mısır Arap Cumhuriyeti ile yapılan Türk Mal ve Menfaatlerinin Tazminine ilişkin Anlaşmanın Yürürlük Süresinin Uzatılması Hakkındaki Anlaşmanın onaylanmasına dair Bakanlar Kurulu kararı.	Hukuk	26.11.1990	20707

Kaynak: Zeynep Damla KANAN, 1980-1990 Yılları Arasında Mısır Ekonomisi ve Mısır Türkiye Ticari İlişkileri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2006

Tablo 30

Türkiye-Mısır Ticaretinin Alt Yapısını Düzenleyen Anlaşma ve Protokoller

ANLAŞMANIN ADI	İMZA TARİHİ	RESMİ G. TARİHİ
Denizcilik Anlaşması	14.02.1988	17.12.1998
Hava Taşımacılığı Anlaşması	12.01.1993	18.10.1995
Kara Ulaştırma Anlaşması	07.11.1994	
Çifte Verginin Önlenmesi Anlaşması	26.12.1993	30.12.1996
Ekonomik ve Teknik İşbirliği Anlaşması	18.07.1994	28.09.1994
Ticaret Anlaşması	04.10.1996	07.01.1997
Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması	04.10.1996	31.07.2002
KEK VI. Dönem Protokolü	04.10.1996	07.01.1997
Türkiye-Mısır Serbest Ticaret Anlaşması	27.12.2005	30.01.2007-Mükerrer

Kaynak: Zeynep Taştepe, Mısır Ülke raporu, T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüt Merkezi, Ankara, 2011

Türkiye ile Mısır gelişen bir dış ticaret hacmine sahiptir. Bunu imzalanan anlaşmalarla görmekteyiz. İki ülke denizcilik, Hava Taşımacılığı, kara ulaştırma, ekonomik ve ticarete önemli anlaşmalar yapmışlardır. Türkiye Cumhuriyeti İle Mısır Arap Cumhuriyeti Arasında İmzalanan Anlaşmalar ve Anlaşmalara Dair Bakanlar Kurulu Kararlarının detayları ekler kısmında verilmiştir. Tablo 29, Tablo 30 ve ekler kısmındaki bakanlar kurulu kararlarına ve iki ülke arasında yapılan antlaşmalara bakarak, iki ülke arasında ki ticaretin nasıl geliştiğini anlayabiliriz.

Mısır Türkiye ile imzaladığı anlaşmalarla Türk yatırımcısını Mısır'a çekip coğrafi konumunu kullanarak Afrika'ya açılan kapı olmak istemektedir. Mısır gelecek yatırımlarla ekonomide güven sağlayıp, diğer Avrupa ülkelerinden yatırım çekmek istemektedir. Özellikle, Mısır menşeli malların, COMESA ve GAFTA gibi çok taraflı bölgesel düzenlemelerin yanı sıra, çeşitli Arap ülkeleriyle Mısır arasında akdedilen ikili STA'lar bağlamında, ilgili ülke pazarlarına gümrüksüz veya tarife tercihli giriş imkanına sahip olması,

Türkiye ihracatının dolaylı yoldan arttırılmasına yol açabilecektir.⁶⁸ Türkiye ise Mısır'dan yatırımcı çekip, Mısır için Avrupa'ya açılan kapı olmak istemektedir.

3.4. MISIRDAKİ TÜRK YATIRIMLARI

Mısır'da değişik sektörlerden Türk firmaları bulunmaktadır. Mısır'daki yatırım teşvikleri, ucuz işgücü ve diğer üretim girdileri ve ikili bölgesel antlaşmalarıyla birlikte Afrika'ya girişte önemli bir kapı olması Mısır'ın tercih edilmesine neden olmaktadır.⁶⁹ Mısır ve Türkiye arasında 2002 yılında dış ticaret hacmi 444 milyon dolar iken 2010 yılında bu rakam 3.1 milyar doları geçerek yaklaşık 7 kat artmıştır. İki ülke arasındaki dış ticaret rakamlarındaki artış Mısır'da ki Türk yatırım rakamlarını da artırmıştır.

Mısır'da ki Türk şirketlerinin tekstil, temizlik, ilaç, ambalaj, boya, sabun, iplik, kum madenciliği, elektrik malzemeleri, aydınlanma malzemeleri, giyim, oto yedek parça, mobilya, turizm gibi sektörlerde yatırımları bulunmaktadır. STFA, MNG ve HAS MERMER Mısır'da çeşitli alanlarda müteahhitlik işleri yapmışlardır. STFA'nın Kahire'de bir temsilcilik ofisi bulunmaktadır. Diğer taraftan, TAV firması 350 milyon \$ tutarında olan Kahire 3 nolu Terminal inşası projesini kazanmış ve temel atma töreni Mayıs 2005 başlarında yapılmıştır. Buna ek olarak, bir Türk şirketi olan Aladdin Middle East Ltd., 2005 yılının Ekim ayında, Mısır'da petrol arama lisansı alan Burren Energy'nin başlangıçta 2,5 milyon \$ olan sondaj işlemlerini üstlenmiş bulunmaktadır.⁷⁰

Mısır'daki Türk yatırımları 2008 itibarıyla yaklaşık 1.2 milyar Dolar seviyesine ulaşmış bulunmaktadır. Firma sayısı, 40'tan fazlası orta ve büyük ölçekli sanayi tesisi olmak üzere 200'ü geçmiş ve bazı Türk firmalarının büyük ölçekli yatırımları için fizibilite çalışmaları devam etmektedir. Ancak, fizibilite çalışmalarının sonuçlandırılması, Mısır'a özel koşullar nedeniyle zaman almaktadır. Mısır'da Türk firmalarının 40'ın üzerinde

⁶⁸ T.C.Kahire Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği, Yıllık rapor,, S.11, 2009

⁶⁹Zeynep iyiler, Mısır Ülke raporu, T.C.Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı, İracatı Geliştirme Etüd Merkezi, 2006, S.22

⁷⁰ T.C.Kahire Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği, Yıllık rapor,, S.72, 2005

temsilcilik, show-room ve mağazası bulunmaktadır.⁷¹ Türkiyede Ağırlıklı olarak toptan ve perakende, ticaret ve imalat sektörlerinde 113 Mısırlı şirket vardır. Mısır aynı zamanda Türk müteahhitleri içinde önemli bir pazardır. Türk şirketleri 2011 itibariyle değeri 1 milyar dolar olan 26 proje düzenlemektedirler.⁷²

3.5 TÜRKİYE-MISIR EKONOMİK İLİŞKİLERİNDE YAŞANAN SORUNLAR

Mısır ile Türkiye ticareti arasında yaşanan sorunların çoğunun nedeni Ortadoğu da yaşanan istikrarsızlıktır. Ortadoğu da yaşanan istikrarsızlığının nedenleri ise savaşlar, ülkeler arasındaki sınır sorunları, su ve petrol gibi yer altı ver yer üstü zenginliklerinin paylaşımında yaşanan sıkıntılardır. Bölgenin en büyük ülkelerinden olan Mısır ve Türkiye'yi Yaşanan bu sıkıntılar sürekli olarak politika değiştirmeye zorlamıştır.

Mübarek döneminde iki ülkenin ticareti sürekli artan bir grafikte ilerlemiştir. Zaman zaman orta doğuda yaşanan sıkıntılardan iki ülkenin ticaretlerini etkilenmiştir. Mısır ile Türkiye'nin ticareti özellikle 2000'den sonra katlanarak artmıştır. İki ülke arasında ticaret anlaşmaları imzalanırsa da, anlaşmaların hemen hayata geçmesi zaman almıştır. İki ülke arasında yaşanan en belirgin sorun ihracat bedellerinin ödenmesi konusunda olmuştur. Bankacılık sisteminin iki ülke arasında iyi işlememesi sonucunda, para transferlerinin yabancı bankalar vasıtasıyla yapılması ticareti engelleyici bir faktör olmuştur. Gümrüklerde bürokrasi ağır işlemektedir. Mısır gümrüklerinde henüz otomasyona geçilmemesi ticareti yavaşlatmıştır. Mısır'daki bürokrasinin katılığı da Türk yatırımlarını yavaşlatmıştır. İki ülke arasında ki taşımacılık sisteminin zayıflığı ticareti yavaşlatan diğer bir sebep olmuştur.⁷³

⁷¹ T.C.Kahire Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği, Yıllık rapor,, S.12, 2009

⁷² <http://www.economy.gov.tr/index.cfm?sayfa=countriesandregions&country=EG®ion=0> (12.03.2012)

⁷³ T.C.Kahire Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği, Yıllık rapor,, S.9, 2009

SONUÇ

Hüsnü Mübarek döneminin sosyal çalkantılar ve ulusal belirsizliklerle geçtiği söylenebilir. 30 yıllık Mübarek iktidarı boyunca ülke monarşik bir sistemle yönetilmiştir. Bu süre zarfında Mısır'da demokratik değişim hariç büyük ekonomik, sosyal ve kültürel değişimler yaşanmıştır. Hüsnü Mübarek 14 Ekim 1981'de iktidara gelmiş, 11 Şubat 2011'de de 29 yıllık iktidarın ardından başkanlıktan istifa etmek zorunda kalmıştır. Mısır'ın daha demokratik bir sisteme geçişi elbette diğer diktatörlükle yönetilen ülkelere de örnek olacaktır.

Hüsnü Mübarek dönemi Mısır ekonomisi sahip olduğu potansiyele göre istenilen performansın her zaman arkasında kalmıştır. Turizm, Süveyş kanalı, yeraltı zenginliği, Nil nehri gibi zenginliklere sahip olmasına karşın; insan hakları ihlalleri, diktatörlük, monarşik yönetim, yönetim bozuklukları, ekonomik gerileme, tahıl ve yakıt fiyatlarının yükselmesi, işsizlik, aşırı yoksulluk, gıda fiyatlarında ki artış, gelir dağılımındaki eşitsizlik gibi sorunlarla boğuşmuştur. Gençlerin eğitim seviyesinin artması, yönetimlerin halkın reform isteklerine duyarsız kalması, yolsuzlukların artması da Mısır'ın diğer problemleriydi. ABD'nin Mısır'a yapmış olduğu yardımlarda ciddi oranda azalış olması da elbette Mısır'ı ekonomik olarak etkilemiştir.

Mısırdaki iktidar değişikliğinde en büyük pay sahibi tabii ki işsiz, özgürlük ve iyi bir yaşam isteyen Mısır gençleridir. Yolsuzluk ve eş dost kapitalizmi Mübarek döneminde gelişti. Siyasi bağlantıları olan kişiler çoğunlukla banka finansmanı, özelleştirme fırsat ödülleri, yabancı francising, asat dağıtım hakları, hükümet sözleşmeleri ve arazi fırsatlarını kolayca elde ettiler.

Mübarekli geçen otuz yıldan sonra Mısır'ın siyasi değişime, makro ekonomik istikrara ve en önemlisi, büyüme ve ekonomik kalkınmaya ihtiyacı vardır. Mübareksiz yeni dönemde Mısır Küreselleşmeden yararlanır modernleşip gerekli reformları yapabilirse ekonomik büyümeyi yakalayacaktır.

Mısır'da Mübarek'in devrilmesinden sonra farklı guruplar arasında çatışmalar olmuş, kazanan her ne kadar halk gibi görünse de halk hala sıkıntılar yaşamaktadır. İşsizlik,

yoksulluk, eşitsizlik giderilmediği gibi ülkenin gidişatındaki belirsizlikler halkın umudunu kırmaktadır. Ama bütün bunlara rağmen, Mısır'da ve diğer Arap baharını yaşayan ülkelerde hiçbir şey eskisi gibi olmayacak.

Mısır gelecek yeni dönemde iç politika ve ekonomisiyle uğraşacaktır. Ülkedeki güvenlik ve sistem ile ilgili sorunlar turizmde ciddi düşüşü beraberinde getirecektir. Ülkeye gelen yatırımlarda azalma ve sanayi üretiminde kötüleşmeler beklenmektedir. IMF uzmanlarının tahminlerine göre gelecek yeni mali yılda, Mısır'ın 12 milyar dolarlık dış yardıma ihtiyacı bulunmaktadır. Bu İhtiyaca cevap verecekler ABD, AB ve Körfez ülkeleridir. Doğaldır ki yeni dönemde Kahire'nin bu ülkelerle iyi ilişkiler kurması gerekiyor. İç politikadaki hararetli tartışmalar ve halkın yönetime katılmasıyla birlikte, şimdiye kadar dışa kapalı olan Mısır'ın, yeni dönemde biraz daha dışa açılması beklenmektedir. Kapalı dönemde devletin menfaatine yönelik alınan kararlar, bundan sonra iç politikadan çıkan seslere göre şekillenecektir.

Türkiye'nin Mısır ile olan ticareti özellikle son yirmi yıl boyunca sürekli gelişmiş, yapılan ticaret anlaşmalarıyla, protokollerle ticaret hacmi artırılmıştır. Özellikle 2000'li yıllardan sonra ticaret hacmi katlanarak artmıştır. Arap baharıyla Amerika'nın ve Avrupa'nın Ortadoğu da ki politikaları tamamen değişmiştir. Türkiye'nin Mısır ile ilişkisi ise daha da güçlenmiştir.

Türkiye Arap baharı sırasında Mısır ile ilişkilerini iyi yönetmiş ve gerçekleşen yönetim değişikliğinden sonraki en büyük ihalelerden birini Türk şirketi almıştır. Bu ihale yeni dönemde iki ülke arasındaki stratejik ekonomik işbirliği için bir başlangıç olmuştur. Mısır yönetimi demokratikleştikçe, halkın yönetime daha fazla katılmasıyla, Türkiye Mısır ekonomik ve ticari ilişkileri pozitif yönlü etkilenecektir. Mübareksiz yeni dönemde batılı devletlerin Mısır üzerindeki nüfuzlarının azalmasıyla birlikte, Mısır kendi ekonomik politikalarını üretebilecektir. Mısır güvenlik konusundaki sıkıntıları aşmasıyla daha çok yatırımcı çekecektir. Sanayisi gelişmiş Türkiye için Mısır büyük bir ekonomik Pazar niteliği taşımaktadır. Yeni dönemde Ortadoğu'nun iki büyük ülkesi olan Mısır ve Türkiye'nin, bölgede yeni işbirliklerine gitmesi ve iki ülke arasındaki dış ticaretin giderek artması beklenmektedir.

EKLER

EK 1: Türkiye Cumhuriyeti İle Mısır Arap Cumhuriyeti Arasında İmzalanan Üçüncü Turizm Protokolünün Onaylanmasına Dair Bakanlar Kurulu Kararı

1 Eylül 1986 – No: 86/10955

(Resmi Gazete’de Yayımlı: 28 Eylül 1986 – Sayı : 19235)

Türkiye Cumhuriyeti İle Mısır Arap Cumhuriyeti Arasında İmzalanan Üçüncü Turizm Protokolü:

Türkiye Cumhuriyeti ve Mısır Arap Cumhuriyeti; iki ülke arasında çeşitli alanlarda esasen mevcut olan işbirliğini göz önünde bulunduracak, 1968 yılında imzalanmış olan turizm alanında işbirliği antlaşmasının ışığı altında, iki ülke arasındaki daha etkin ve verimli turizm ilişkilerini temin amacıyla ve 1963 yılında Roma’da akdedilen birleşmiş milletler uluslar arası turizm ve seyahat konferansı ile dünya turizm teşkilatı tavsiyelerine uygun olarak aşağıdaki maddelerde anlaşmaya varmışlardır. **Madde 1:** Her iki ülke üçüncü ülkelerden turist çekme konusunda işbirliği yapacaklardır. Bununla ilgili olarak, resmi kuruluşlar ve seyahat sanayi kurumları, bu alanda turist çekmek maksadıyla her türlü ortak çabayı harcayacaklardır.

Madde 2: Taraflar kendi ulusal hava taşıyıcılığı ve keza kendi ulusal denizcilik şirketlerinin desteği ile uluslar arası pazarlarda ortak paketleri başlatma yolunda gerekli tedbirleri alacaklardır.

Madde 3: Taraflar kendi ülkelerindeki kişi seyahatine dair yürürlükteki mevzuat hükümlerine uygun olarak, iki ülke arasında turist akımını teşvik etmek amacıyla gerekli önlemlerin alınması hususunda mutabakata varmışlardır.

Madde 4: Taraflar, pazarlama, anketleme, istatistiki bilgiler alanındaki enformasyon ve araştırma çalışmalarının yanısıra turizm, alanında da uzman değişimini teşvik edeceklerdir.

Madde 5: Taraflar, kendi iç pazarlarında olduğu kadar uluslar arası pazarlarda da ortak tanıtma kampanyaları yürütme amacıyla seyahat sanayini teşvik edeceklerdir.

EK 2: Türkiye-Mısır Ekonomik, Teknik İşbirliği Ve Ticaret Karma Komitesi Üçüncü Dönem Protokolünün Onaylanmasına Dair Bakanlar Kurulu Kararı

3 Ekim 1986 – No : 86/11075

(Resmi Gazete’de Yayımlı : 19 Aralık 1986 – Sayı : 19316)

Türkiye-Mısır Ekonomik, Teknik İşbirliği Ve Ticaret Karma Komitesi Üçüncü Dönem Protokolü

Ekonomik, teknik işbirliği ve ticaret karma komitesi müzakereleri, iki ülke arasındaki tarihi bağları ve ortak kültürü yansıtan bir kardeşlik ve dostluk havası içerisinde yürütülmüştür. Taraflar, Türkiye ile Mısır arasındaki mevcut ticari ve ekonomik ilişkilerin iki ülkenin sahip olduğu potansiyeli yansıtmadığını belirtmiş ve bu ilişkilerin daha da geliştirilmesine karar vermişlerdir.

Karma komite, çalışmalarını aşağıda belirtilen dört alt komite şeklinde yürütmüştür.

1. Ticaret, maliye ve turizm
2. Sanayi ve teknik işbirliği
3. Tarım
4. Konut ve inşaat

Heyet bakanları, ülkelerindeki ekonomik durum ve hükümetlerinin icraatları hakkında etraflı açıklamalar yapmışlardır. Taraflar ticaret ve ekonomik işbirliğini arttırmaya karar vermiş ve ortak hedeflere ulaşmanın yol yöntemlerini görüşmüşlerdir.

EK 3: Türkiye Cumhuriyeti İle Mısır Arap Cumhuriyeti Arasındaki Mevcut Vize Rejiminin İyileştirilmesi Amacıyla İmzalanan Anlaşmanın Onaylanmasına Dair Bakanlar Kurulu Kararı

1 Nisan 1988 – No : 88/12768

(Resmi Gazete’de Yayımlı : 26 Nisan 1988 – Sayı : 19796)

Türkiye Cumhuriyeti ile Mısır Arap Cumhuriyeti arasındaki mevcut vize rejiminin iyileştirilmesi amacıyla Türk ve Mısır resmi pasaport (diplomatik, hizmet, hususi) hamili kişilerin birbirlerinin ülkelerinde yapacakları azami üç aya kadar ikamet müddetli seyahatlerde vizeden muaf tutulmaları konusunda yapılmıştır.

EK 4: Türkiye Mısır Arap Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Türk-Mısır Ortak Komisyonu Kurulmasına Dair Anlaşmanın Onaylanması Hakkında Bakanlar Kurulu Kararı

27 Şubat 1988 – No: 88/12690

(Resmi Gazete’de Yayımlı: 11 Nisan 1988 – Sayı : 19782)

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti İle Mısır Arap Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Türk-Mısır Ortak Komisyonu Kurulmasına Dair Anlaşma:

Türkiye Cumhuriyeti hükümeti ile Mısır Arap Cumhuriyeti hükümeti, ortak geçmiş ve manevi değerlerden kaymaklanan tarihi ve kültürel bağlar ile aralarındaki karşılıklı anlayışı dikkate alarak, iki ülke arasında her alanda sürdürülen işbirliğini daha da güçlendirme ihtiyacını müdrük olarak ve aralarında imzalanmış bulunan ekonomik ve teknik işbirliği anlaşması çerçevesinde kurulmuş olan karma ekonomik komisyonunun değerli çalışmalarını sürdürmesi ihtiyacını teyit ederek, aşağıdaki hususlarda mutabık kalmışlardır:

Madde1: İş bu anlaşma ile türkiye ile mısır arap cumhuriyeti arasında, her alanda mevcut işbirliği ilişkilerinin iki ülkenin karşılıklı çıkarlarına uygun olarak, daha güçlendirilmesi amacıyla bir türk-mısır ortak komisyonu kurulmuştur.

Madde 2: İkili işbirliği ilişkilerinin tüm veçhelerinin genel olarak değerlendirilmesi ve yönlendirilmesinden sorumlu olacak Türk-Mısır ortak komisyonunun çalışmaları ekonomik ve teknik işbirliği ve ticaret için Türk- Mısır karma komisyonunun faaliyetlerini etkilemeyecektir.

Madde 3: Türk-Mısır ortak komisyonu amaçlarına ulaşmak için aşağıdaki hususları inceleyecektir.

1. Bütün alanlarda ikili işbirliğinin gerçekleşmesi için izlenecek genel tutumun belirlenmesi,
2. İkili işbirliğini ön gören teklif ve çalışma programlarının formüle edilmesi ve nahaileştirilmesi
3. İki ülke arasında akdedilen anlaşmaların etkin bir şekilde tatbikini teminen uygulanmasının gözden geçirilmesi
4. İki ülke arsında bilgi alış verişi dahil mümkün olan her düzeyde karşılıklı temas ve ziyaretlerin teşviki
5. İki ülke arasında işbirliğinin teşviki ve geliştirilmesi maksadıyla yeni yeni alanların yol ve yöntemlerin önerilmesi ve saptanması.
6. İkili işbirliğini ilgilendiren her konuda istişarelerde bulunulması ve ikili işbirliğinin güçlendirilmesine yönelik önlemlerin koordine edilmesi ve geliştirilmesi

EK 5: Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti İle Mısır Arap Cumhuriyeti Hükümeti Arasında İmzalanan Denizcilik Anlaşmasının Onaylanması Hakkında Bakanlar Kurulu Kararı

7 Ekim 1988 – No: 88/13171

(Resmi Gazete’de Yayımı: 27 Aralık 1988 – Sayı: 20032)

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti İle Mısır Arap Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Denizcilik Anlaşması:

Türkiye Cumhuriyeti hükümeti ile Mısır Arap Cumhuriyeti hükümeti;

1. İki kardeş ülke arsındaki dostluk ilişkilerinin geliştirilmesi ve desteklenmesini ve de denizcilik ilişkileri arsındaki işbirliğinin düzenli olarak kuvvetlendirilmesini,
2. İki ülke arsındaki ticari mübadelenin gelişmesine katkıda bulunmayı,

3. Arzu ederek eşitlik karşılıklı yarar ve yardım ilkelerine uygun olarak aşağıdaki hususlarda mutabık kalmışlardır.

Madde 1: Amaç

Bu anlaşmanın amacı

1. İki kardeş ülke arasında denizcilik ilişkilerinin organize edilmesi ve geliştirilmesi,
2. Seyrüsefer koordinasyonunun en iyi şekilde sağlanması,
3. Deniz taşımacılığının gelişmesine zarar verecek önlemlerden kaçınılması,
4. Genel anlamda iki kardeş ülke arasındaki ticari ve ekonomik ilişkilerin gelişmesine katkıda bulunulması,
5. Fazla kapasitenin önlenmesi ve taşıma şartlarının düzenlenmesi,
6. Gemi inşaa ve onarımı alanında işbirliği yapılması

EK 6: Türkiye-Mısır Iv. Dönem Turizm Karma Komisyon Toplantısı Protokolü'nun Onaylanmasına Dair Bakanlar Kurulu Kararı

12 Aralık 1989 – No: 89/14876

(Resmi Gazete'de Yayımlı: 10 Ocak 1990 – Sayı: 20398)

Türkiye-Mısır Iv. Dönem Turizm Karma Komisyon Toplantısı Protokolü:

Mısır Arap Cumhuriyeti hükümeti ve Türkiye Cumhuriyeti hükümeti, her iki ülke arasında çeşitli alanlarda mevcut işbirliğini gözönüne alarak, 1982 yılında imzalan turizm alanında işbirliği anlaşmasını gözden geçirerek, iki ülke arasında daha etkin ve verimli turizm ilişkilerini temin amacıyla, bilgi ve materyal değişiminin gerçekleştirilmesi, turist akımının teşvik edilmesi, turizm eğitimi, tanıtması ve pazarlaması alanında işbirliği, planlamada bilgi birikimi ve teknik işbirliği değişimi ile ortak yatırımların teşvik edilmesini öngören gündemi onaylayarak, aşağıdaki hususlarda anlaşmışlardır:

Madde 1: Taraflar turizm projelerini kendi ülkelerindeki müstakbel yatırımcılara tanıtmak için iki ülke arasında işbirliğinin tesisi ve daha da geliştirilmesi ile bu konunun her iki tarafça güncelleştirilmesi hususunda görüş birliğine varmışlardır.

Madde 2: Taraflar, Türkiye ve Mısır'ın turizm imkanlarının kendi ülkelerinde olduğu kadar üçüncü ülke pazarlarında da tanıtılması ve değerlendirilmesi ile kombine turlar organize

etmek ve pazarlamak için iki ülke seyahat acentaları arasındaki işbirliğini teşvik edeceklerdir. Taraflar, a.b.d., Kanada ve Avustralya pazarlarının potansiyeli ve önemini de göz önüne alacaklardır.

Madde 3: Taraflar, kendi ülkelerindeki turizmi daha da geliştirmek amacıyla, ülkelerinin pazarlama teknikleri ve faaliyetlerine ilişkin bilgi ve deneyim değişiminde bulunmak üzere, seyahat ticareti mensuplarının karşılıklı ziyaretlerde bulunmalarını ülkelerdeki seyahat acentaları birliklerine tavsiye edeceklerdir.

Madde 4: İki ülke “Akdeniz seyahat acentaları birliği’nin kurulmasında etkili önlemlerin alınması için diğer akdeniz ülkeleri ile birlikte kendi ülkeleri seyahat acentaları birliklerini teşvik etmek arzularını beyan etmişlerdir.

EK 7: Türkiye Cumhuriyeti Ve Mısır Arap Cumhuriyeti Arasında Hukuki Ve Ticari Konularda Adli Yardımlaşma Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

Kabul Tarihi: 18.01.1990 – Kanun No: 3604
(Resmi Gazete’de Yayımlı: 26 Ocak 1990 – Sayı: 20414)

Madde1: 4 Nisan 1988 tarihinde ankarada imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti ve Mısır Arap Cumhuriyeti arasında hukuki ve ticari konularda adli yardımlaşma sözleşmesinin onaylanması uygun bulunmuştur.

Madde 2: Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 3: Bu kanun hükümlerini bakanlar kurulu yürütür.

EK 8: Türkiye Mısır Ekonomik, Teknik İşbirliği Ve Ticaret Ortak Komitesi Beşinci Dönem Protokolü’nun Onaylanmasına Dair Karar

6 Ağustos 1992 – No: 92/3371
(Resmi Gazete’de Yayımlı : 28 Eylül 1992 – Sayı : 21359)

Türkiye Mısır Ekonomik, Teknik İşbirliği Ve Ticaret Ortak Komitesi Beşinci Dönem Protokolü:

Türkiye Cumhuriyeti hükümeti ile Mısır Arap Cumhuriyeti hükümeti arasında 20 Nisan 1976 tarihli ticaret anlaşmasının 10. Maddesi ve 3 Aralık 1977 tarihli ekonomik ve teknik işbirliği anlaşmasının 5. Maddesi uyarınca kurulmuş olan Türkiye-Mısır ekonomik, teknik işbirliği ve ticaret karma komitesi'nin beşinci dönem toplantısı, 25-27 Mayıs 1992 tarihleri arasında Kahire'de yapılmıştır. Karma komite, açılış oturumu ve alt komiteler şeklinde çalışmıştır. Aşağıdaki alt komiteler kurulmuştur.

1. Maliye, ticaret, turizm ve ulaştırma
 - a) Ticari ilişkiler
 - b) Ekonomik ve teknik işbirliği
 - c) Ulaştırma ve haberleşme (hava, deniz, telekomünikasyon)
2. Sanayi, tarım ve teknik işbirliği

EK 9: Mısır Müşterek Emlak Komisyonu'nun 5. Dönem Toplantısına Ait Protokol'un Onaylanmasına Dair Bakanlar Kurulu Kararı

7 Ocak 1992 – No: 92/2604

(Resmi Gazete'de Yayımı : 1 Şubat 1992 – Sayı: 21129)

Türkiye-Mısır müşterek emlak komisyonunun 5 inci dönem toplantısına ait protokolün 8 inci maddesi uyarınca, zamanında başvurmamış olan mirasçılarının müracaatlarına imkan sağlamak amacıyla , diğer mirasçılarının kanuni süre içerisinde başvurmuş olmaları kaydıyla, müracaat etmeyen mirasçılara da bir yıllık ek süre verilmesine dair iki ülke arasında mektup teatisi suretiyle 2 kasım 1991 tarihinde kahire'de imzalanmıştır.

EK 10: Mısır, Irak, Ürdün, Suriye Ve Türkiye Elektrik Sistemlerinin İrtibatlandırılması Projesi Protokol'unun Onaylanmasına Dair Karar

11 Ocak 1993 – No: 93/3994

(Resmi Gazete'de Yayımı: 31 Ocak 1993 – Sayı: 21482)

Mısır, Irak, Ürdün, Suriye Ve Türkiye Elektrik Sistemlerinin İrtibatlandırılması Projesi Protokolu:

Kalkınma ve refahlarının arttırılması için iyi ilişkiler kurma ve işbirliği için arzularını teyit ederek, beş ülke elektrik ve enerji bakanlarının 16-17 Ocak 1989 tarihinde ankara’da imzalamışlardır. Danışmanlar tarafından hazırlanan, fizibilite çalışmalarına ait tavsiye ve kararların sunuşuna müteakip; 5 ülkenin bakanları aşağıdaki hususlarda görüş birliğine varmıştır;

1. Beş ülke elektrik şebekelerinin irtibatlandırılmasının fizibilite çalışmalarında tavsiye edilen iki etabının uygulanmasına başlamak üzere yapılacak iletim tesislerinin iki adımda gerçekleştirilmesi.

a) Birinci adım: (amman s.) – (amman n.) – (adra) – (hamma 2) – (aleppo f.) - (birecik) bağlantılarının 1997 yılına kadar tamamlanması,

b) İkinci adım : (hissie) – (dair el-zorr) – (qaim) bağlantılarının 1998 yılına kadar ve (kesek) – (cizre) bağlantısının 2000 yılına kadar tamamlanması. herhangi iki ülke, uygun olması halinde aralarındaki irtibatlandırmayı hızlandırabilecektir.

2. Bir ülkeden başka bir ülkeye aracı ülkeler üzerinden yapılacak olan ve genellikle kapasite ve ilgili enerjinin aktarılmasını veya yalnızca enerjinin aktarılmasını kapsayan aktarma bedeli ilkelerinde anlaşmaya varılacaktır.

3. Diğer ülkelerle kıyaslanabilir bir yarar (üretim kapasitesi tasarrufu açısından) sağlamadığı halde ek yatırımlar yapmak zorunda olan aracı ülkelerin bu yatırımlarının, aktarma bedeli üzerine bir bedel eklenmesi suretiyle karşılanması ilkesinde anlaşmaya varılacaktır.

4. Aşağıdaki anlaşmaların hazırlanması için beş ülkenin elektrik kurumlarının temsilcilerinden bir komite oluşturulması,

a) Genal ticaret anlaşması

b) Tesis anlaşması

c) İrtibatlandırma anlaşması

EK 11: Mısır, Irak , Ürdün, Suriye Ve Türkiye (Eijst) Elektriksel Enterkonneksiyon İçin Genel Alışveriş Anlaşması'nın Onaylanmasına Dair Karar

6 Ocak 1994 – No: 9475170

(Resmi Gazete’de Yayımlı : 8 Mart 1994 – Sayı : 21871)

Beş Ülke Arasında Mısır, Irak , Ürdün, Suriye Ve Türkiye (Eijst) Elektriksel Enterkonneksiyon İçin Genel Alışveriş Anlaşması:

(Eijst) Ülkeleri arasındaki ekonomik ve iyi komşuluk ilişkilerini geliştirmek ve elektriksel enerji alanındaki işbirliğini arttırmak amacıyla;

1. Mısır Arap Cumhuriyeti elektrik ve enerji bakanlığı
2. Irak Cumhuriyeti endüstri ve maden bakanlığı
3. Ürdün haşimi krallığı enerji ve maden kaynakları bakanlığı
4. Suriye Arap Cumhuriyeti elektrik bakanlığı
5. Türkiye Cumhuriyeti enerji ve tabii kaynaklar bakanlığı
6. 10-11 Ekim 1992 tarihinde şam’da yapılan toplantıda beş ülkenin bakanları, beş ülkenin elektrik sistemlerinin enterkonneksiyonunun ilk aşamasına başlanması ve bir genel alışveriş anlaşması hazırlanması konusunda anlaşmışlardı. Bakanlar bununla ilişik olarak aşağıdaki konularda anlaşmışlar.

Madde 1:

1. Taraflar buna göre karşılıklı yardımlaşmak ve birbirinden yararlanmak, elektriksel güç sağlanmasında güvenilirliği arttırmak ve elektriksel güç fazlasının mübadelesi ile işletmede ekonomi sağlamak amacıyla 5 ülkenin elektrik sistemleri arasında enterkonneksiyonu gerçekleştirmek için tam anlamıyla işbirliği yapmayı kabul ederler.

2. Taraflar elektrik sistemleri arasındaki enterkonneksiyonu aşağıdaki amaçlar için kullanacaklardır.

- Uzun ve kısa dönemli güç ve enerji alışverişleri
- Enerji alım satımı
- Acil durumlarda yardımlaşma
- Elektriksel gücün ve enerjinin sistemleri üzerinden taşınması

3. Taraflar (eijst) Enterkonneksiyonunun hayata geçirilmesi amacıyla beş ülkenin elektrik kurumlarının tesis ve enterkonneksiyon anlaşmaları hazırlayacaklarını kabul ederler.

Madde 2

Taraflar enterkoneksiyonla ilgili tüm teknik bilgilerin kayıtlarını tutacaklar ve bu bilgileri periyodik olarak veya istek üzerine diğer taraflara gönüllü olarak vereceklerdir.

EK 12: Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti İle Mısır Arap Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ekonomik Ve Teknik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanması Hakkında Karar

8 Ağustos 1994 – No: 94/5956

(Resmi Gazete’de Yayımlı: 28 Eylül 1994 – Sayı: 22065)

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti İle Mısır Arap Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ekonomik Ve Teknik İşbirliği Anlaşması:

18 Temmuz 1994 tarihinde Ankara’da imzalanmıştır.

Madde 1: Taraflar, ülkelerinde yürürlükte bulunan mevzuat çerçevesinde, iktisadi teşekkülleri, teşebbüsleri ve firmaları arasındaki ekonomik ve teknik işbirliğinin sürekli gelişimini ve çeşitlendirilmesini destekleyecek, teşvik edecek ve kolaylaştıracaklardır.

Madde 2: Birinci maddede öngörülen işbirliği alanları, aşağıdaki hususları da kapsayacaktır.

1. Ortak teknik ve sinai teşebbüslerin tesis edilmesi ve işletilmesi,
2. Uzman, danışman, doküman ve bilgi değişimi,
3. Eğitim imkanları ve danışmanlık hizmetleri sağlanması
4. Burs imkanları sağlanması, araştırma gezileri ve seminerler tertiplenmesi,
5. Sergiler düzenlenmesi
6. Tarafların üzerinde mutabık kalabilecekleri diğer işbirliği alanları

Madde 3: İkinci maddede öngörülen ekonomik ve teknik işbirliğine ilişkin başlıca projelerin uygulanması, ilgili taraflar arasında işbu anlaşmanın hükümlerine uygun olarak yapılacak ayrı protokol, düzenleme ve sözleşmelerle gerçekleştirilecektir.

Madde 4: Taraflar, iki ülke arasındaki ekonomik ve teknik ilişkilerin daha da geliştirilmesi için işbu anlaşmanın hükümlerinin uygulanmasının izlenmesi ve kolaylaştırılması ve uygulanmasından doğabilecek sorunların çözümlenmesi amacıyla bakanlar düzeyinde bir karma ekonomik komisyon kurmayı kararlaştırmışlardır. Karma ekonomik komisyon dönüşümlü olarak Türkiye ve Mısır’da toplanacaktır. Bu toplantıların yeri ve tarihi taraflar arasında diplomatik kanallarla tespit edilecektir. Karma ekonomik komisyon, alınan kararların

uygulanması gözden geçirilmesi ve yeni işbirliği alanlarının belirlenmesi amacıyla, alt komisyonlar kurabilir. Alt komisyonlar raporlarını doğrudan karma ekonomik komisyona sunacaklardır.

EK 13: Mısır Arap Cumhuriyeti Hükümeti İle Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ortak Yüksek Komisyon Kurulmasına İlişkin Anlaşmanın Onaylanması Hakkında Karar

15 Ağustos 1994 – No : 94/5979

(Resmi Gazete’de Yayımlı : 24 Eylül 1994 – Sayı : 22061)

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti İle Mısır Arap Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ortak Yüksek Komisyon Kurulmasına İlişkin Anlaşma:

Madde 1: İkili işbirliği için ortak yüksek komisyon kurulması. Türkiye Cumhuriyeti hükümeti ve Mısır Arap Cumhuriyeti hükümeti bu komisyonu aşağıdaki vazifelerle görevlendirir:

1. Her türlü işbirliği alanının, özellikle ticari ve ekonomik konular başta olmak üzere incelenmesi ve hazırlık yapılması,
2. İki ülke arasında imzalanan anlaşma, muahede ve işbirliği programlarının yerine getirilmesinin izlenmesi;
3. Yukarıda bahsedilen bakan düzeyindeki Türkiye – Mısır ortak komisyonu tarafından rapor edilen siyasi koordinasyonun gözden geçirilmesi;

Madde 2: Ortak yüksek komisyon, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Başbakanı ve Mısır Arap Cumhuriyeti Hükümeti Başbakanının eşbaşkanlığındaki iki heyetten meydana gelecektir.

Madde 3:

1. Ortak yüksek komisyon her yıl bir kez münavebeli olarak Türkiye ve Mısır’da toplanacaktır.
2. Bu toplantıların yeri, taslağı ve zamanı diplomatik kanallar aracılığıyla iki tarafça belirlenecektir.

Madde 4: Ortak yüksek komisyon, toplantılara hazırlık konusunda yardım etmek üzere alt komisyonlar kurabilir.

EK 14: Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti İle Mısır Arap Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Hava Taşımacılığı Anlaşması

(Resmi Gazete’de Yayımlı: 18 Ekim 1995 – Sayı: 22437)

Her ikisi de 7 Aralık 1944 tarihinde imzaya açılmış bulunan uluslar arası sivil havacılık konvansiyonu (sözleşmesi) ile uluslar arası hava seferleri transit anlaşması’na taraf olan Türkiye Cumhuriyeti hükümeti ile Mısır Arap Cumhuriyeti hükümeti, toprakları arasında ve ötesinde hava seferleri kurma amacıyla bir anlaşma akdetmek arzu ettiklerinden anlaşmaya varmışlardır

EK 15: Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti İle Mısır Arap Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması Ve Eki Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun

Kabul Tarihi: 28.08.1996 – Kanun No: 4172

(Resmi Gazete’de Yayımlı: 3 Eylül 1996 – Sayı: 22746)

Madde 1: 25 Aralık 1993 tarihinde Kahire’de imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti ile Mısır Arap Cumhuriyeti arasında gelir üzerinden alınan vergilerde çifte vergilendirmeyi önleme anlaşması” ve eki protokolün uygulanması uygun bulunmuştur.

Madde 2: Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 3: Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti İle Mısır Arap Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması:

Madde 1: Kişilere İlişkin Kapsam: Bu anlaşma akit devletlerden birinin veya her ikisinin mukimi olan kişilere uygulanacaktır.

Madde 2: Kavranan Vergiler:

1. Bu anlaşma, ne şekilde alındığına bakılmaksızın, her bir akit devlette veya politik alt bölümlerinde ya da mahalli idarelerinde gelir üzerinden alınan vergilere uygulanacaktır.

2. Menkul veya gayrimenkul varlıkların devrinden doğan kazançlara uygulanan vergiler ile ücretin veya maaşın toplam tutarı üzerinden ödenen vergiler ve bunun yanı sıra sermaye değer artış kazançlarına uygulanan vergiler dahil olmak üzere, toplam gelir veya gelirlerin unsurları üzerinden alınan tüm vergiler, gelirden alınan vergiler olarak kabul edilecektir.

3. Anlaşmanın uygulanacağı şu anda geçerli olan vergiler özellikle:

a) Türkiye’de

i) Gelir vergisi;

ii) Kurumlar vergisi; ve

iii) Gelir vergisi ve kurumlara vergisi üzerinden alınan fon payı; (bundan böyle “türk vergisi” olarak bahsedilecektir).

b) Mısır Arap Cumhuriyeti’nde:

i) Gayri menkul mallardan alınan gelir vergisi (tarımsal arazi vergisi, bina vergisi ve ghaffir vergisi dahil);

ii) menkul sermaye gelir vergisi;

iii) Ticari ve sinai kazançlar üzerinden alınan vergi;

iv) Ücretler , maaşlar, menfaatler, düzenli ödemeler vb. Diğer ödemeler üzerinden alınan vergi;

v) serbest meslek ve tüm ticari olmayan işlerden elde edilen kazanç üzerinden alınan vergi;

vi) Genel gelir vergisi;

vii) Kurum kazançları vergisi; ve

Viii) yukarıda belirtilen vergilerin yüzdesi olarak veya başka şekilde alınan ek vergiler;

(bundan böyle “mısır vergisi” olarak bahsedilecektir).

4. Bu anlaşma aynı zamanda, anlaşmanın imza tarihinden sonra, mevcut vergilere ilave olarak veya onların yerine alınan ve mevcut vergilerle aynı nitelikte olan veya onlara önemli ölçüde benzeyen vergilere de uygulanacaktır. Akit devletlerin yetkili makamları, vergi mevzuatlarında yapılan önemli değişiklikleri birbirlerine bildireceklerdir.

EK: 16 Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti İle Mısır Arap Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ticaret Anlaşması

Kabul Tarihi: 07.11.1996 – Karar Sayısı: 96/8800

(Resmi Gazete: 07 Ocak 1997– Sayı: 22870)

4 Ekim 1996 tarihinde Kahire’de imzalanmıştır.

Madde 1: Akit taraflar, mevzuatları çerçevesinde tüm ticari mübadele usul ve araçlarını kullanarak, iki ülke arasındaki ticareti kolaylaştırmak, ticaret hacmini arttırmak ve teşvik etmek amacıyla azami gayreti göstereceklerdir.

Madde 2: Akit taraflar, iki ülke arasındaki ticareti daha da geliştirmek amacıyla, ticari temsilcilerin, grupların ve heyetlerin ziyaretlerini, tarafların ticari fuarlara katılımını, taraflardan birinin diğer tarafın ülkesinde sergiler düzenlemesini, yetkili makamlar arasında mutabık kalınacak koşullar çerçevesinde teşvik edecek ve kolaylaştıracaklardır.

Madde 3: Akit taraflar, iş bu anlaşma çerçevesinde ticari mübadeleleri kolaylaştırmak amacıyla, satılmaları veya tüketilmeleri halinde, iki ülkede yürürlükteki mevzuata uygun olarak gerekli vergi, resim ve harçların ödenmesi koşuluyla, aşağıda sıralanan mallar için ithal ve ihraç müsaadelerinin verilmesi ve gümrük vergi, resim ve harçlardan muafiyet uygulanması hususlarında anlaşmışlardır.

1. Sergi standlarının yapımında kullanılan araç ve gereçler.
2. Teşhir süresinin bitiminden sonra menşe ülkelerine yeniden ihraç edilmek üzere, fuar ve sergilerde teşhir amacıyla kullanılan mal numuneleri.
3. Ticari değeri olmayan katalog, broşür ve basılı yayınlar gibi reklam araçları ve numuneler.
4. Geçici ithalat düzenlemeleri ile getirilen test ve deneysel amaçlı maddeler.

Madde 4: İki ülke arasındaki ticaretten doğacak tüm ödemeler, her iki ülkede yürürlükte bulunan kambiyo mevzuatları ve diğer ilgili kanun, tüzük ve yönetmelikler çerçevesinde serbest döviz esasına göre yapılacaktır.

Madde 5: Akit taraflardan her biri, diğer akit tarafın talebi üzerine, iki ülke arasında yürürlükte bulunan kanun ve düzenlemeler çerçevesinde, mal mübadelesi ve ödemeleri kolaylaştırmak üzere, iki ülke arasındaki ticaretin ve ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi amacıyla, diğer tarafa her türlü bilgiyi sağlayacaktır.

EK 17: Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti İle Mısır Arap Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Suçla Mücadele İşbirliği Anlaşması

Kabul Tarihi: 13.08.1999 Karar Sayısı: 99/13280

(Resmi Gazete: 19 Eylül 1999 – Sayı: 23821)

Madde 1: Taraflar, anlaşmada belirtilen konular dolayısıyla, uyuşturucu ve psikotrop maddelerin kaçakçılığı ve uluslar arası örgütlü terörizmle ilgili, aranan ve kendi ülkelerinde işledikleri suçlardan mahkumiyetine karar verilen diğer taraf vatandaşları ile her iki ülkede diğer taraf için tehlikeli görülen ya da takibat altında tutulan açık kimliklerini ve karışıkları olayla ilgili bilgileri karşılıklı olarak birbirlerine bildireceklerdir.

Madde 2: Taraflar gerek kendi ülkelerinde gerek ülkeleri dışında cereyan eden ve diğer tarafı hedef alan teşebbüs ve faaliyetler hakkında elde ettikleri bilgileri diğer tarafa süratle intikal ettireceklerdir.

Madde 3: Tarafların ilgili makamları, ortaya çıkan eski ve yeni suçlar bu suçlar işlenirken kullanılan usuller, kullanılan araçlar ve silah sistemleri ile bu suçların işlenmesini önlemek amacıyla alınan tedbirler ve personelin kullandığı teknolojik cihaz-ekipmanlar hakkında bilgi alış verişinde bulunacaklardır.

Madde 4: Taraflar terörist faaliyetlerin ve organize suçların her çeşidinin önlenmesi, topraklarının bu tür faaliyetlerin planlanması , organize edilmesi ya da uygulanması amacıyla kullanılmasının, terörist ya da suçluların birey ya da gruplar olarak ülkelerine sızmalarının, barınmalarının, maddi destek sağlamlarının, fiziki veya askeri eğitim almalarının engellenmesi için kesin ve etkili tedbirler alacaklardır.

EK 18: Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti İle Mısır Arap Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Mahkeme Kararlarının Tanınması Ve Tenfizi Hakkında Sözleşme

Kabul Tarihi: 27.04.2000 Karar Sayısı: 2000/622

(Resmi Gazete: 22 Mayıs 2000 – Sayı: 24056)

Madde 1:

1. İş bu sözleşmenin hükümleri, aile hukuku alanında verilen kararlar hariç olmak üzere, her iki devletin yargı mercilerinde, sözleşmelerin yürürlüğe girmesinden sonra, hukuki ve ticari konularda ittihaz olunan mahkeme kararlarının ve hakemlik müesseselerince verilen kararların tanınması ve tenfizi için uygulanacaktır.

2. Bu hükümler, zarar ziyanın tanzimi ve malların iadesine ilişkin olarak ceza mahkemelerince verilen kararlar hakkında da aynen geçerli olacaktır.

3. Bu hükümler, ne her iki devletten birisi aleyhine verilen kararlar, ne de iflas, konkordato alanında yahut benzeri usuller çerçevesinde ittihaz olunan kararlar hakkında uygulanmayacaktır.

Madde 2: Her iki devletten birinde bulunan yargı mercilerince ittihaz olunan nizalı ve nizasız kararlar, tenfizin icra edileceği devletin usul hükümlerine uygun şekilde tanınacak ve tenfiz olunacaktır.

EK 19: Türkiye Cumhuriyeti İle Mısır Arap Cumhuriyeti Arasında Cezai Konularda Adli Yardımlaşma Ve Suçluların İadesi Sözleşmesi

Kabul Tarihi: 19.08.1990 Karar Sayısı: 90/786

(Resmi Gazete: 07 Ekim 1990 – Sayı: 20658)

Madde 1:

1. Cezalandırılması, yardımlaşma talep edildiği anda, yardım isteyen devletin adli makamlarının yetkisi içinde bulunan suçlarla ilgili adli işlemler dolayısıyla akit devletler, iş bu kısımdaki hükümler dairesinde birbirlerine karşılıklı olarak en geniş şekilde adli yardımda bulunmayı taahhüt ederler.

2. Cezai konularda adli yardımlaşma özellikle, hazırlık tahkikatı işlemlerinin yerine getirilmesi, sanık, tanık, bilirkişi ifadelerinin alınması, arama, eşya zaptı, ceza kavuşturmasına ilişkin belge ve eşyaların teslimi ve aynı şekilde kararlar ile belgelerin tebliği ile hususları kapsayacaktır. Bununla birlikte iş bu kısım tutuklama ve mahkumiyetin kararların infazı ile tamamen askeri nitelikte bulunan suçlar konusunda uygulanmayacaktır.

Madde 2:

1. Talebin ilişkin olduğu suçlar, yardım isteyen devletçe, siyasi suçlarla veya siyasi suçlara murtabit suçlarla yahut vergi ve resim, gümrük ve kambiyo suçları ile ilgili kabul edilmekte ise;

2. Yardım isteyen devlet, talebin yerine getirilmesini egemenliğine, güvenliğine veya kamu düzenine hanel getirecek nitelikte görüyorsa, Adli yardımlaşma reddedilebilir.

EK 20: Türkiye Cumhuriyeti İle Mısır Arap Cumhuriyeti Arasında Hukuki Ve Ticari Konularda Adli Yardımlaşma Sözleşmesi

Kabul Tarihi: 03.05.1990 Karar Sayısı: 90/432

(Resmi Gazete: 23 Temmuz 1990 – Sayı: 20583)

Madde 1: İki devletten birinin vatandaşları diğer devletin topraklarında bu devletin vatandaşlarının tabi olduğu şartlarla hak ve menfaatlerinin müdafaası için mahkemelere serbestçe kolayca müracaat hakkına sahiptirler. Hukuki korumadan aynı şekilde yararlanırlar. Bu ülkede yabancı olmak, ikametgahı veya meskeni olmamak gibi nedenlerle her ne ad ile olursa olsun kefalet veya teminat akçesi ile yükümlü tutulmazlar. Aynı kural yargılama giderlerinin karşılanması içinde geçerlidir.

Madde 2: Yukarıdaki maddenin hükümleri her iki devletten birinin toprakları üzerinde, bu devletin anayasasına ve kamu düzenine uygun olarak teşekkül etmiş bulunan veya teşekkülüne müsaade edilmiş olan bütün tüzel kişiler için de uygulanır. Bu tüzel kişilerin dava ehliyeti, merkezleri iki devletten hangisinin toprakları üzerinde duruyorsa o devletin mevzuatına göre belirlenir.

EK 21: Türkiye Cumhuriyeti Tarım Ve Köy İşleri Bakanlığı İle Mısır Arap Cumhuriyeti Tarım Bakanlığı Arasında Tarım Alanında Teknik, Bilimsel Ve Ekonomik İşbirliği Protokolü'nün Onaylanması Hakkında Karar

Kabul Tarihi: 10.12.1999 Karar Sayısı: 99/13778

(Resmi Gazete: 13 Ocak 1999 – Sayı:23932)

Madde 1: Tarım/bitkisel üretim, bitki koruma, hayvancılık, hayvan sağlığı, su ürünleri, gıda endüstrisi ve köy işleri alanlarında taraflar aşağıdaki konularda işbirliği yapma konusunda mutabakata varmışlardır.

1. Teknik bilgi ve doküman mübadelesi
2. Tarafların ilgili araştırma kuruluşlarınca yayınlanan araştırma sonuçlarının mübadelesi

3. Bitkisel ve hayvansal genetik ve biyolojik materyal mübadelesi
4. Her iki ülkenin ilgili alanlarına giren konularda uzman mübadelesi
5. Her iki ülkede kurslar seminerler konferanslar ve toplantılar düzenlenmesi
6. Sulama ve sulama sistemleri konularında bilgi mübadelesi
7. Tarafların ilgili kuruluşları arasında doğrudan ortak çalışmaların tesisi
8. Gerek her iki ülkede ve gerekse diğer pazarlarda tarımsal pazarlama konusunda özel sektör kuruluşları arasında işbirliği ve ortak yatırımların teşvik edilmesi

EK 22: Türkiye-Mısır Ekonomik Teknik İşbirliği Ve Ticaret Karma Komitesi Dördünü Dönem Protokolü'nün Onaylanması Hakkında Karar

Kabul Tarihi: 13.05.1988 - Karar Sayısı: 88/12954
(Resmi Gazete: 27 Haziran 1988 – Sayı: 19855)

Karma komite genel oturumlar ve alt komiteler halinde çalışmalarını sürdürmüştür. Aşağıdaki alt komiteler oluşturulmuştur:

1. Maliye, ticaret, turizm ve deniz ulaştırması
2. Sanayi, tarım, inşaat ve teknik işbirliği

EK 23: Türkiye Cumhuriyeti İle Mısır Arap Cumhuriyeti Arasında Sağlık Ve Tıp Alanında İşbirliğine Dair Anlaşma

Kabul Tarihi: 13.08.1999 - Karar Sayısı: 99/13250
(Resmi Gazete: 14 Eylül 1999 – Sayı: 23816)

Madde 1: Taraflar, eşitlik karşılıklı ve her iki taraflı fayda temeline dayalı olarak sağlık ve tıp alanında işbirliğini teşvik edeceklerdir. İşbirliğinin özgün alanları tarafların kendi ilgileri dikkate alınarak karşılıklı muvafakat ile belirlenecektir.

Madde 2: Taraflar karşılıklı muvafakat ile belirlenen alanlarda aşağıdaki yöntemlerle işbirliği yapacaklardır.

1. Bilgi değişimi.

2. Kısa süreli eğitim, staj, bilgi-görgü artırma ve danışma hizmetlerini geliştirmek üzere uzman değişimi.

3. İlgili kurum, kuruluş ve organizasyonlar arasında doğrudan temasın sağlanması

4. Tıp ve halk sağlığı alanlarından karşılıklı olarak kabul edilecek diğer şekilde işbirliği

Madde 3: Taraflar kendi ülkelerinde yapılacak olan sağlık ve tıp sorunlarıyla ilgili uluslararası katılımın olacağı kongreler ve sempozyumlar hakkında bilgi değişiminde bulunacaklardır.

Madde 4: Taraflar ilaç ve eczacılık hizmetleri kapsamına giren konularda ilişkilerin geliştirilmesini ve ticari ilişkilerin tesisini destekleyeceklerdir.

EK 24: Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı İle Mısır Arap Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı Arasında İşbirliği Protokolü'nün Onaylanması Hakkında Karar

Kabul Tarihi: 04.08.1999 Karar Sayısı: 99/13206

(Resmi Gazete: 12 Eylül 1999 – Sayı: 23814)

Madde 1: Taraflar arasında istişareler amacıyla bir ortak komite oluşturulacaktır.

karşılıklı çıkarlara ilişkin hususların görüleceği bu ortak komite çerçevesinde,

1. Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri bakanı ile Mısır Arap Cumhuriyeti Dışişleri bakanı, sırasıyla Türkiye ve Mısır'da bir kez bir araya geleceklerdir.

2. Tarafların yüksek düzeyli memurları her sene iki kez sırasıyla Türkiye ve Mısır'da istişarelerde bulunacaklardır. Söz konusu istişarelerin tarihleri yerleri ve ele alınacak konular üzerinde konular üzerinde diplomatik yollardan mutakabata varılacaktır.

Madde 2: Birinci maddede değinilen istişarelerin konuları, diğer hususların meyanında, aşağıdaki hususları kapsayacaktır:

1. Siyasi, ekonomik, bilimsel, teknolojik, kültürel ve konsolosluk işleri konularında ikili işbirliğini düzenlemeye ve derinleştirmeye yönelik mesleler,

2. Avrupa, akdeniz ve orta doğu'da güvenlik, istikrar ve işbirliğine ilişkin meseleler,

3. Her iki ülkenin de taraf olduğu çok taraflı anlaşmaların uygulanması, Taraflardan herhangi biri, ihtiyaç duyulması halinde olağanüstü toplantı yapılmasını talep edebilir.

Madde 3: Her iki ülkenin üçüncü ülkelerdeki diplomatik ve konsolosluk misyonları düzenli temaslarda bulunacak ve ortak çıkarlara ilişkin konularda görüş teatisini sürdüreceklerdir.

Madde 4: Her iki ülkenin birleşmiş milletler ve diğer uluslar arası kuruluşlar nezdindeki temsilcilikleri uluslar arası toplantılara katılan temsilcileri düzenli temaslarda bulunacak ve gerektiğinde ortak çıkarları ilgilendiren konularda birbirlerine danışacaklardır.

EK 25: Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti İle Mısır Arap Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Kültür Merkezleri Kurulması Ve Bu Merkezlerin Faaliyeti Hakkında Protokol

Kabul Tarihi: 04.08.1999 Karar Sayısı: 99/13207

(Resmi Gazete: 10 Eylül 1999 – Sayı: 23812)

Madde 1:

1. Taraflar karşılıklılık esası uyarınca, kahire’de türkiye cumhuriyeti kültür merkezi, istanbul’da mısır arap cumhuriyeti kültür merkezi kurulması hususunda anlaşmışlardır.
2. Bu kültür merkezleri, faaliyetlerini kabul eden devletin mevzuatına uygun şekilde yürütülecektir.

Madde 2:

1. Kültür merkezlerinin işlevi, her iki tarafın , kültür, sanat, eğitim, bilim ve özellikle görsel-işitsel enformasyon alanlarında ve diğer alanlarda işbirliğinin geliştirilmesine ve iki ülkenin halklarının birbirlerini karşılıklı olarak anlaşmasına katkıda bulunmak olacaktır.
2. Bu merkezler, ikili kültür anlaşmasının ve her iki tarafın bakanlıkları ve kurumları arasındaki işbirliği programlarının uygulanmasına katkıda bulunurlar.

Madde 3: Kültür merkezleri, tarafların o ülkedeki büyükelçiliklerinin yetki ve sorumluluğu altında faaliyet göstereceklerdir.

Madde 4:

1. Kültür merkezlerinin programları, aşağıdaki maddelerde kayıtlı faaliyetleri içerir;
 - a) Konferans, kolokyum, sempozyum ve diğer benzeri toplantılar ile sanatsal gösteri, konser ve sergiler düzenlemesi,
 - b) Türkiye’de ve Mısır’da düzenlenen kültürel, bilimsel, eğitsel ve sanatsal etkinliklere katılım,
 - c) Film ve diğer görsel-işitsel materyal gösterimleri
 - d) Gönderen devletin teklifi üzerine ve kültür merkezlerinin faaliyetleri çerçevesinde,

araştırmacı, yazar, gazeteci, akademisyen ve sanatçıların kabulü ve bu ziyaretlerin programlarının hazırlanması,

e) Gönderen devletin kültürel, bilimsel ve sanatsal yaşantısına ilişkin bilgi dağıtımı,

f) Kütüphane ve okuma salonları oluşturulması, kitap, gazete, dergi, plak, kaset, cd-rom, slayt ve film gibi kültürel, işitsel, bilimsel ve sanatsal nitelikli görsel-işitsel malzeme dağıtımı veya ödünç verilmesi,

g) Ortak eğitsel projeler gerçekleştirmek, türkçe ve arapça dillerini öğrenmek ve özel öğretim alanındaki çalışmalarını geliştirmek anlayışıyla, her iki ülkedeki özel eğitim ve öğretim sistemleriyle ilgili bilgi ve belge değişiminde bulunulması,

h) Tarafların uygarlıkları ve kültürel miraslarının tanıtımı amacıyla bilgi dağıtımı,

2. Kültür merkezleri , tarafların önceden anlaşması kaydıyla, diğer benzeri faaliyetleri düzenleyebilirler.

Madde 5: Kabul eden devlet , işbu protokol ile kurulan kültür merkezini barındıracak uygun binaların bulunması için gönderen devlete mümkün olan her türlü yardımda bulunacaktır.

Madde 6: Kültür merkezleri, kabul eden devletin mevzuatına izin verdiği ölçüde, kendi binaları dışında da, madde 4’te öngörülen faaliyetleri organize edebilirler ve bu amaçla başka yerleri de kullanabilirler.

EK 26: Türkiye – Mısır V. Dönem Turizm Karma Komisyon Toplantısı Protokolü

Kabul Tarihi: 07.08.1997 Karar Sayısı: 97/9764

(Resmi Gazete: 25 Ağustos 1997 – Sayı: 23091)

Madde 1:

- İki ülke arasındaki turist hareketini canlandırmak,
- İki ülke sektör temsilcilerinin yakın işbirliği ile üçüncü ülke pazarlarında ortak pazarlama faaliyetleri yürütmek,
- İki ülke arasında kruvaziyer turizmini geliştirmek için firmaları teşvik etmek.

Madde 2: Kamu ve özel turizm kuruluşlarının faaliyetlerini kolaylaştırmak e teşvik etmek yoluyla iki ülkede de turizmin gelişimini desteklemek.

Madde 3:

- Turizm alanında know-how alışverişinde bulunmak,

- Turizm alanında uzman ve danışman değişimi yapmak.

Madde 4: Taraflar bölgesel ve uluslar arası düzeylerde seyahat ve turizm sektörünü geliştirmek ve işbirliğini arttırmak için dünya turizm örgütü (wto) ve orta doğu –akdeniz turizm ve seyahat birliği (memtta) gibi uluslar arası örgütler içerisindeki konumlarını uyumlu hale getirmek ve karşılıklı görüş alışverişinde bulunmak üzere anlaşmışlardır.

EK 27: Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti İle Mısır Arap Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki Ve Korunmasına İlişkin Anlaşma

Kabul Tarihi: 17.06.2002 - Karar Sayısı: 2002/4404

(Resmi Gazete: 26 Temmuz 2002 – Sayı:24827)

Madde 2(Yatırımların Teşviki Ve Korunması):

1. Her bir taraf, kendi ülkesinde diğer taraf yatırımcılarının yatırımlarına ve ilgili faaliyetlerine benzer durumlarda herhangi üçüncü bir ülkenin yatırımcılarının yatırımlarına kendi kanun ve nizamları çerçevesinde göstereceği muameleden daha az elverişli olmayacağı şekilde izin verecektir.

2. Taraflardan her biri kurulmuş olan bu yatırımlara benzer durumlarda kendi yatırımcılarının yatırımları veya herhangi üçüncü bir ülke yatırımcılarının yatırımlarına uyguladığı muameleden hangisi en elverişli ise, o muameleden daha az elverişli olmayan bir muamele uygulayacaktır.

3. Tarafların, yabancıların ülkeye giriş, geçici ikamet ve istihdamı ile ilgili kanun ve nizamlarına uygun olarak

1) Taraflardan her birinin vatandaşlarının, kendilerinin veya kendilerine istihdam eden tarafın yatırımcısının önemli bir miktar sermaye veya başka kaynak taahhüdünde bulunduğu veya bulunmak üzere olduğu bir yatırımın kurulması, geliştirilmesi, idaresi amacıyla veya işletilmesine ilişkin tavsiyelerde bulunmak üzere diğer tarafın ülkesine girmesine ve kalmasına izin verilecektir.

2) Bir tarafın yürürlükteki kanun ve nizamlarına uygun olarak kurulan ve diğer taraf yatırımcılarının yatırımları olan şirketler seçtikleri idari ve teknik personeli tabiyetlerine bakılmaksızın istihdam etmeye mezu olacaklardır.

4. İş bu maddenin hükümleri, taraflardan herhangi birinin taraf olduğu aşağıdaki anlaşmalar bakımından geçerli olmayacaktır.

- 1) Mevcut veya gelecekteki herhangi bir gümrük birliği, bölgesel ekonomik teşkilat veya benzer uluslar arası anlaşmalar,
- 2) Tamamen veya esas olarak vergilendirmeye ilişkin olanlar.

Madde 3 (kamulaştırma ve tazminat):

1. Yatırımlar, yürürlükteki mevzuata ve işbu anlaşmanın 11'nci maddesinde konu edilen genel prensiplere uygun olarak, kamu yararına ve ayrımcı olmayacak biçimde yapılmadıkça ve anında yeterli ve etkin tazminat ödenmedikçe kamulaştırılmayacak, devletleştirilmeyecek veya doğrudan ya da dolaylı olarak benzer etkisi olan tedbirlere maruz bırakılmayacaktır.

2. Tazminatın, adil ve uygun olması ve kamulaştırılan yatırımın değerini yansıtması taraflarca kararlaştırılmıştır. Tazminat gecikmesiz olarak ödenecek ve madde 14 paragraf 2'de tanımladığı gibi serbestçe transfer edilebilir olacaktır.

3. Yatırımları, diğer tarafın ülkesinde savaş, ayaklanma, iç karışıklık veya diğer benzer olaylar nedeniyle zarar gören taraflardan her birinin yatırımcıları, diğer tarafça kendi yatırımlarına ya da herhangi üçüncü bir ülke yatırımcılarına uygulanan muameleden daha az elverişli olmayacak şekilde bu tür kayıplarla ilgili olarak benimsenecek işlemlerden hangisi en elverişli ise o muameleye tabi tutulacaktır.

Madde 14 (ülkesine iade ve transfer):

1. Taraflardan her biri, iyi niyetli ve kendi mevzuatına uygun olarak, bir yatırım ile ilgili bütün transferlerin kendi ülkesinden içeri ve dışarıya serbestçe ve gereksiz gecikme olmaksızın yapılmasına izin verecektir. Bu tür transferler aşağıdakileri içerir:

- 1) Hasılatlar,
- 2) Bir yatırımın tamamının veya bir kısmının satışı veya tasfiyesinden elde edilen kazançlar,
- 3) Madde 11 çerçevesinde tazminat,
- 4) Yatırımlarla ilgili borçlardan kaynaklanan faiz ödemeleri ve geri ödemeler,
- 5) Diğer tarafın ülkesinde bir yatırım ile ilgili çalışma izni almış olan bir tarafın vatandaşlarının elde ettikleri maaşlar, haftalık ücretler ve diğer ödemeler.

2. Transferler, yatırımın yapılmış olduğu konvertibl para birimi veya yatırımcı ile ev sahibi taraf arasında aksine bir anlaşma yapılmadığı takdirde, herhangi bir konvertibl para birimiyle ve transferin yapıldığı tarihte geçerli olan döviz kuru üzerinden yapılacaktır.

EK 28: Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti İle Mısır Arap Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Türk Mal, Hak Ve Menfaatlerinin Tazminine İlişkin Anlaşması

Kabul Tarihi: 06.09.1996 - Karar Sayısı: 96/8534

(Resmi Gazete: 6 Ekim 1996 – Sayı: 22779)

4 Haziran 1981 Tarihinde Kahire’de İmzalanmıştır.

EK 29: Türkiye-Mısır Ekonomik, Teknik İşbirliği Ve Ticaret Ortak Komitesi Altıncı Dönem Protokolü

Kabul Tarihi: 15.11.1996 - Karar Sayısı: 96/8843

(Resmi Gazete: 05 Ocak 1997– Sayı: 22868)

Açılış oturumunda, heyet başkanları, ülkelerinin ekonomik durumu hakkında kapsamlı sunuşlar yapmışlar ve mısır ile türkiye arasındaki ticari ve ekonomik ilişkileri gözden geçirmişlerdir. görüşmelerin sonuçları aşağıda özetlenmiştir:

1. Ticaret

1) Taraflar, iki ülke arasındaki ticaretin gelişimini gözden geçirmişler ve son yıllarda kaydedilen artışa rağmen, mevcut ticaret hacminin mısır ve türkiye’nin ekonomik potansiyelini yansıtmadığını belirtmişlerdir.

2) Taraflar iki ülke arasındaki ticari mübadelelerin kolaylaştırılması ve geliştirilmesi amacıyla ticari bankalarını, aralarındaki işbirliğini güçlendirmeleri ve bir Türk-Mısır ortak finansman kurumu oluşturmaları için teşvik etmeyi kararlaştırmışlardır.

3) Taraflar, iki ülke arasındaki ikili ticareti karşılıklı yarar esasına göre arttırmak ve çeşitlendirmek amacıyla, her türlü çabanın gösterilmesi hususunda mutabakata varmışlardır.

4) Taraflar üçüncü ülkelerden ithal ettikleri malların listelerini teati etmeyi ve halihazırda üçüncü ülkelere tedarik ettikleri malları, rekabet koşulları çerçevesinde birbirlerinden satın almayı kararlaştırmışlardır.

5) Taraflar, ikili ticareti geliştirmek amacıyla, ilgili kuruluşlarına, karşılıklı ziyaretler düzenlemeleri ve birbirlerine mümkün olan tüm bilgi ve kolaylıkları sağlamaları yönünde tavsiyede bulunmayı kararlaştırmışlardır.

6) Taraflar iki ülke arasındaki ticari ve ekonomik ilişkilerin gelişiminin, iş çevrelerinin daha sık temas kurlmaları yoluyla mümkün olabileceğini kaydetmişlerdir. Taraflar bu çerçevede dış

ekonomik ilişkiler kurulu (deik) ve mısır işadamları derneği (eba) arasında 1993'te kurulan Türk-Mısır iş konseyi'nin faaliyetlerinden duydukları memnuniyeti ifade etmişler ve bir sonraki konsey toplantısının belirlenen tarihlerde gerçekleştirilmesi için ilgili kuruluşlarına tavsiyede bulunmayı kararlaştırmışlardır.

7) Taraflar ayrıca, iki ülke arasındaki ticaretin sorunsuz yürütülmesi amacıyla, ticari mübadelelerle ilgili işlemlerin basitleştirilmesinin önemini vurgulamışlardır.

2. Ekonomik ve teknik işbirliği

Taraflar Türkiye ile Mısır arasındaki ekonomik ve teknik işbirliğinin mevcut düzeyinin, iki ülkenin büyüyen ekonomik potansiyeli ile bağdaşmadığını ifade etmişlerdir. bu çerçevede, taraflar, kamu ve özel sektör şirketlerini, işbirliği imkanlarını aşağıda belirtilen alanlara yaymak üzere teşvik etmeyi kararlaştırmışlardır:

- a) Yatırım
- b) Enerji
- c) Sanayi
- d) Teknik işbirliği
- e) Üçüncü ülkelerde işbirliği
- f) Tarım
- g) Turizm
- h) Vize
- i) Deniz ulaştırması

KAYNAKÇA

Kitaplar

Mohammed Zahid, The Muslim Brotherhood and Egypt's Succession Crisis The Politics of Liberalisation and Reform in the Middle East, USA New York, Replika Press, 2010

Lisa Blaydes, Elections and Distributive Politics in Mubarak's Egypt, USA New York, Cambridge University Press, 2011

Ghannam Farha, Remaking the Modern Space, Relocation, and the Politics of Identity in a Global Cairo, University of California Press, Berkeley, Los Angeles, London, 2002

Moustafa Tamir, The Struggle For Constitutional Power Law, politics and Economic Development in Egypt, the United States of America New York, Cambridge University Press, 2007

Hansen, Bent; The Political Economy of Poverty, Equity, And Growth Egypt And Turkey, Oxford University Press, Washington, USA, 1991

World Bank Middle East And North Africa Economic Studies; Egypt in the Global Economy Strategic Choices for Savings, Investments, and Long-Term Growth; Washington, 1998

Amin, Galal A., Egypt's Economic Predicament A study in the Interaction of External Pressure, Political Folly and Social Tension in Egypt 1960-1990, Library of Congress Cataloging in Publication Data, Netherland, 1995, S.12

Tezler

Daşdemir Cengiz, Mısır'ın bölge ülkeleri ve Türkiye'ye yönelik stratejik yaklaşımı, Yayınlanmamış yüksek lisans Tezi, Gebze İleri teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gebze, 2006

Dadoğlu Cemile, Mısır ve Birleşik Arap Emirlikleri'nin Türk Turizmindeki yeri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2005

Çevik Hatice, Mısır'ın Turizm Coğrafyası, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2008

Yılmaz, Tanzer Polat, Ortadoğu Ekonomisi ve Su Sorunu, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şanlıurfa, 2009

Kanan Zeynep Damla, 1980-1990 Yılları Arasında Mısır Ekonomisi Ve Mısır Türkiye Ticari İlişkileri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2006

Şakar Orçun, 1990-2000 Yılları arasında Türkiye'nin Ortadoğu Politikası ve ABD'nin Rolü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2006

Yaylacı İsmail, A "Democratic Realist" Foreign Policy: U.S. Democracy Promotion in The Middle East and The Case of Egypt, Boğaziçi University, 2007

Aygün Gülhan, Civil Military Relations in Egypt and Turkey, Mater degree thesis, Koc University International Relations, 2009

Gezgin Fatih, 2000 sonrası Ortadoğu Ülkelerinde Bilgi Ekonomisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2011

Direzenci Aykut, Ortadoğu Ülkelerinin Ekonomik İlişkileri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep, 2005

M. Ebrahim Ayman, The Growth Effects of Financial Liberalisation Programme in Egypt: Developments and Drawbacks , Faculty of Commerce and Business Administration, Helwan University, Ein Helwan, Cairo, 2006

Murat Ömer, The Role Of The Egyptian Military As An Economic Actor In Business, Master degree Thesis, Bogaziçi University Political Science and International Relations, 2006

Türk Kadir, Mısır ve Suudi Arabistan'ın Ekonomik Yapıları İle Karşılıklı Ekonomik İlişkilerinin Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2006

Özevin Onur, Ortadoğu Ülkelerinde İstidam Yapısı ve Analizi (1990 Yılı Sonrası), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2010

Zohry Ayman, Harrell-Bond Barbara, Contemporary Egyptian Migration: An Overview of Voluntary and Forced Migration, American University in Cairo, 2003

Lale Özel Hanife, Türkiye'nin Suriye, Mısır, Ürdün, İsrail ile Ticari İlişkiler Çerçevesinde Tekstil İhracatı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2005

Mustafa Atmaca, Süveyş Kanalının Stratejik önemi ve Mısır Ekonomisine Katkısı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2008

Özbek Ahmet, Ortadoğu Ekonomilerinde Telekomünikasyon Sektörü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2008

I. Azab Bassam, The Performance of the Egyptian Stock Market, International Banking and Finance The Birmingham Business School The University of Birmingham, 2002, United Kingdom

Chapin Metz,Helen, Egypt, Library of Congress Country Studies, 1990, Washington , USA

Mazman İtik Ülkü, Türkiye'nin Ortadoğu Ülkeleri İle Ekonomik ve Ticari İlişkileri Üzerine Bir Değerlendirme, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas, 2008

Raporlar

The Report: Egypt 2011 | Oxford Business Group

İGEME,“Mısır Ülke Raporu ”, Eylül 2011

Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu, Mısır Ülke Bülteni, Ekim, İstanbul, 2010

Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu, Mısır Ülke Bülteni, Mayıs, İstanbul, 2007

Zeynep İyiler, Mısır Ülke Profili, T.C. Başbakanlık Dış Ticaet Müsteşarlığı İracatı Geliştirme Etüd Merkezi, 2006

Zeynep Taştepe, Mısır Ülke Raporu, T.C. Başbakanlık Dış Ticaet Müsteşarlığı İracatı Geliştirme Etüd Merkezi, 2011

T.C.Kahire Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği, Yıllık rapor, 2003

T.C.Kahire Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği, Yıllık rapor,, 2009

Web kaynakları

<http://www.citypopulation.de/Egypt.html> (01 Kasım 2011).

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/eg.html> (01 Kasım 2011)

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/eg.html> (02 Kasım 2011)

<http://themoneyconverter.com/USD/TRY.aspx> (02 Kasım 2011)

<http://www.orsam.org.tr/tr/trUploads/Haritalar/Images/3-2mısır%20idari%20bölümler%20haritası.jpg> (02 Kasım 2011)

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/eg.html> (02 Kasım 2011)

<http://www.indexmundi.com/egypt/population.html> (07.12.2011)

http://search.worldbank.org/quickview?name=%3Cem%3EInflation%3C%2Fem%3E%2C+consumer+prices+%28annual+%25%29&id=FP.CPI.TOTL.ZG&type=Indicators&cube_no=2&qterm=inflation (06.12.2011)

http://www.indexmundi.com/egypt/gdp_%28purchasing_power_parity%29.html (01.12.2011)

<http://www.capmas.gov.eg/?lang=2> (14.12.2011)

Kaynak:http://search.worldbank.org/quickview?name=International+%3Cem%3Etourism%3C%2Fem%3E%2C+receipts+%28current+US%24%29&id=ST.INT.RCPT.CD&type=Indicators&cube_no=2&qterm=tourism+egypt (07.12.2011)

<http://www.suezcanal.gov.eg/TRstat.aspx?reportId=4> (09.12.2011)

<http://www.tuik.gov.tr> (08.03.2012)

<http://www.ekonomi.gov.tr> (08.03.2012)

<http://www.sis.gov.eg/En/Story.aspx?sid=840> (04.01.2012)

<http://fpc.state.gov/documents/organization/171381.pdf> (01.12.2011)